

માહનામા

(ગુજરાતી - માસિક)

ફૈઝાને મદીના

જુલાઈ સિને 2021 ઈસવી

જિલ્લો 3
શુભારા 4

FAIZAN E MADINA

- ❁ હકીકી કામચાખી ઓર ઈસ કે હુસુલ કા તરીકા 04
- ❁ જઝબાતે અમીરે એહલે સુન્નાત 26
- ❁ ફકીહે એહલે સુન્નાત ઓર દાવતે ઈસ્લામી 41
- ❁ ઓરત ઓર કુરબાની 53

ફકીહે એહલે સુન્નાત સરપરસ્તો દાવતે ઈસ્લામી (હિન્દ)

મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી
કી યાદ મેં ખુસૂસી મજામીન

ફરમાને અમીરે એહલે સુન્નાત :

એબ હૂંડને કે શૌકીન “દૂરબીન” કે
બજાએ “આઈને” મેં દેખે.

ફૈઝાને મદીના

જામેઆ ફેઝુરઆ (દેદરી, બિહાર)

ફૈઝાને મદીના

Monthly Magazine
FAIZANE MADINA (GUJARATI)

જુલાઈ સિને 2021 ઈસવી | જિલ્લો 3
શુમારા 4

માહનામા ફૈઝાને મદીના ધૂમ મચાએ ઘર ઘર
યા રબ જા કર ઇશકે નબી કે જામ પિલાએ ઘર ઘર
(અઝ : અમીરે એહલે સુન્નાત رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه)

ફૈઝાને
નકર

મિરાજુલ ઉમ્મા, શાયફુલ ગુમ્મા,
ધમામ આ'ઝમ ફકીહ અફઝમ હઝરત અઝિઝુના
ધમામ અબૂ હનીફા નોમાન બિન સાબિત رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه

ફૈઝાને
કરમ

આ'લા હઝરત ઇમામે એહલે સુન્નાત
મુજાદ્દિ દીના મિસત સાહ
ધમામ અહમેદ રઝા ખાન رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه

મુનાજાત / કલામ	3
કુરઆનો હદીસ હકીકી કામયાબી ઔર ઇસ કે હુસુલ કા તરીકા (કિસ્ત : 1)	4
દીન આસાન હૈ	6
બુરુગાને દીન ઔર શબ બેદારી (કિસ્ત : 2)	8
ફૈઝાને અમીરે એહલે સુન્નાત કયા કુરબાની કી ભી કઝા હોતી હૈ ? મઅ દીગર સવાલાત	10
દારુલ ઇફતા એહલે સુન્નાત અગર જાનવર કે સીંગ નિકાલ દિએ ગએ હોં તો ? મઅ દીગર સવાલાત	12
મજામીન ફરિશ્તે દુઆ એ મગફેરત કરતે હોં (કિસ્ત : 3)	14
બે સાયા મેહબૂબ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم	15
બે બસી (Helplessness)	18
નબિયે રહમત صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم (કિસ્ત : 7)	20
બુરુગાને દીન કી સીરત હઝરતે ઝહ્દાક બિન કેસ રૈસ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم	22
મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી કી હયાતે મુબારકા	24
જઝબાતે અમીરે એહલે સુન્નાત	26
મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી કી દાવતે ઇસ્લામી સે મહબ્બત	28
મુતફરિક તાઝિયત વ ઇયાદત	29
ફકીહે એહલે સુન્નાત એક જામેએ કમાલાત શખ્સિયત	30
ફકીહે એહલે સુન્નાત કી કુછ યાદે કુછ બાતે	33
ફકીહે એહલે સુન્નાત ઔર દાવતે ઇસ્લામી	41
મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કે બારે મેં ઉલમા ઓ મશાઈબ કે તાસ્સુરાત	43
કારેઈન કે સફહાત નએ લિખારી	50
ઇસ્લામી બહનોં કા માહનામા ફૈઝાને મદીના ઔરત ઔર કુરબાની	53
હઝરતે સૈયદતુના હિન્દ બિન્તે ઉત્બા رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه	54
ખ્વાજા ઓ રઝા કે હિન્દ કી ઇસ્લામી બહનોં કે નામ અત્તાર કા પૈગામ	55

દાંતોં ઓર કાનોં કી હિકામત કા આસાન અમલ

મૌલા મુશ્કલ કુશા, હઝરતે સૈયદના અલિયુલ મુર્તાઝા, શેરે પુદા رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ઈરશાદ ફરમાતે હેં : જો શપ્સ છીંક આને પર ”اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ“ “اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ“ કહેગા ઉસે કભી દાઢ ઓર કાન કા દર્દ ન હોગા. (مرواة المفاتيح، 499/8، تحت الحديث: 4739) اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى

હકીમુલ ઉમ્મત મુફતી અહમદ યાર ખાન નઈમી رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હેં : જો કોઈ શપ્સ છીંક પર કહે. ”اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ“ ઓર અપની ઝબાન સારે દાંતોં પર ફેર લિયા કરે તો દાંતોં કી બીમારિયોં સે મેહફૂઝ રહેગા, મુજરબ (યાની તજરિબા શુદા અમલ) હે.

(مرواة البناجيح، 396/6، ملخصاً)

તિલાવતે કુરઆન સે મરઝ મેં કમી હોતી હૈ

હઝરતે સૈયદના તલ્હા બિન મુતર્રિફ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ફરમાતે હેં : એક મરીઝ થા જબ ઈસ કે પાસ કુરઆને પાક કી તિલાવત કી જાતી તો વોહ બીમારી સે ઈફકા મેહસૂસ કરતા, મેં ઉસ કે ખેમે મેં ગયા ઓર ઉસ સે કહા કિ આજ મેં તુમ્હે તન્દુરુસ્ત દેખ રહા હૂં ! ઉસ ને જવાબ દિયા કિ મેરે પાસ કુરઆને પાક કી તિલાવત કી ગઈ હૈ. (التبيان في آداب حملة القرآن للنووي، ص 94)

બચ્ચે કીળે મકોળોં સે મેહફૂઝ રહેંગે

اَللّٰهُمَّ اِنَّا

55 બાર (અવ્વલ આબિર એક બાર દુરુદ શરીફ કે સાથ) પઢ કર ઝૈતૂન શરીફ કે તેલ પર દમ કર કે બચ્ચે કે જિસ્મ પર નર્મી કે સાથ મલ દિયા જાએ તો બેહદ મુફીદ હે. اَللّٰهُمَّ اِنَّا કીળે મકોળે ઓર દીગર મૂઝી જાનવર બચ્ચે સે દૂર રહેંગે. ઈસ તરહ કા પઢા હુવા તેલ બળોં કે જિસ્માની દર્દોં મેં માલિશ કે લિએ ભી નિહાયત કાર આમદ હૈ. (ફૈઝાને સુન્નત, 1/995)

સેહતમન્દ ઓર ઝહીન બચ્ચે

اَللّٰهُمَّ اِنَّا

કિસી કાગઝ પર 55 બાર લિખ કર હસ્બે ઝરૂરત તાવીઝ કી તરહ તેહ કર કે મોમજમા યા પ્લાસ્ટિક કોટિંગ કરવા કર કપળે યા રેગઝીન યા ચમળે મેં સી કર હામિલા ઓરત ગલે મેં પેહન લે યા બાઝૂ પર બાંધ લે. اَللّٰهُمَّ اِنَّا હમ્લ કી ભી હિફાઝત હોગી ઓર બચ્ચા ભી બલા ઓ આફત સે સલામત રહેગા. અગર 55 બાર (અવ્વલ આબિર એક બાર દુરુદ શરીફ કે સાથ) પઢ કર પાની પર દમ કર કે રખ લેં ઓર પૈદા હોતે હી બચ્ચે કે મુંહ પર લગા દેં તો اَللّٰهُمَّ اِنَّا બચ્ચા ઝહીન હોગા ઓર બચ્ચોં કો હોને વાલી બીમારિયોં સે ભી મેહફૂઝ રહેગા. (ફૈઝાને સુન્નત, 1/995)

નોટ : એરાબ લગાને કી હાજત નહીં અલબત્તા દોનોં જગહ “o” કે દાઈરે ખુલે રખિએ.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ ؕ اَمَّا بَعْدُ ! فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 ફરમાને મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : જે મુઝ પર એક બાર દુરુદ શરીફ પઢતા હૈ અલ્લાહ પાક ઉસ કે લિએ એક કીરાત અજ લિખતા હૈ ઔર કીરાત ઉહુદ પહાળ જિતના હૈ. (مصنف عبد الرزاق، 1/39، حدیث: 153)

કલામ

મુબારક હો તુમહેં એહલે મદીના નાકએ અકદસ⁽¹⁾
 કિ આતા હૈ નબી પ્યારે કા પ્યારા નાકએ અકદસ
 દો રૂયા દસ્ત બસ્તા સર પએ તસ્લીમ ખમ કર લો
 અબ આયા, હાં અબ આયા, લો વોહ આયા નાકએ અકદસ
 રસૂલે પાક રાકિબ, સારિબાં સિદ્દીકે અકબર હેં
 ન હો કયૂં મર્તબા તેરા દો બાલા નાકએ અકદસ
 હર ઇક કી યેહ તમન્ના થી હર ઇક કી થી યેહી ખ્વાહિશ
 કિ મેરે હી યહાં હો જલ્વા ફરમા નાકએ અકદસ
 હુવા ઇરશાદે વાલા હૂં : વોહી હૈ મેઝબાં અપના
 કિ જિસ કે ઘર પે ઠેહરેગા હમારા નાકએ અકદસ
 તબારૂક હો અતા અય્યૂબ કો અય્યૂબ અન્સારી
 કિ આપ હી કે યહાં તો આ કે ઠેહરા નાકએ અકદસ

અઝ ખલીફએ આલા હઝરત મૌલાના

سَيِّدُ اَيُّوْبِ اَلَدِّي رَاجِي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِ

શમાઈમે બખ્શિશ, સ. 44

મુનાજાત

ઠન્ડી ઠન્ડી હવા હરમ કી હૈ
 બારિશ અલ્લાહ કે કરમ કી હૈ
 નૂરી ચાદર તની હૈ કાબે પર
 બારિશ અલ્લાહ કે કરમ કી હૈ
 પાક ઘર કે તવાફ વાલોં પર
 બારિશ અલ્લાહ કે કરમ કી હૈ
 જો નઝર આ રહી હૈ હર જાનિબ
 સબ બહાર ઉન કે દમ કદમ કી હૈ
 અપની ઉમ્મત કી મગફેરત હો જાએ
 આરઝૂ શાફે એ ઉમામ કી હૈ
 કાશ ! હર સાલ હજ કરે અત્તાર
 અર્ઝ બદકાર પર કરમ કી હૈ

અઝ શૈખે તરીકત

دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ

વસાઈલે બખ્શિશ (મુરમ્મમ), સ. 140

(1) ઐ આશિકાને રસૂલ ! હિજરત કે મોકેઅ પર રેહમતે આલમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે અપની મુબારક ઊંટની પર સવાર હો કર મદીનએ મુનવ્વરા મેં દાખિલ હોને કે નૂરાની મન્ઝર કા તસવ્વુર જમા કર યેહ કલામ પઢિએ,
 اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ ઈમાન તાઝા હો જાએગા.

મુશ્કિલ અલ્ફાઝ કે મઆની : નાકએ અકદસ : સરકારે દો આલમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કી મુબારક ઊંટની જિસ પર સવાર હો કર હિજરત કે મોકેઅ પર મદીનએ મુનવ્વરા મેં આમદ હુઈ. દો રૂયા : રાસ્તે કે દોનોં તરફ.
 દસ્ત બસ્તા : હાથ બાંધે હુવે. સર પએ તસ્લીમ ખમ કર લો : અપને સરોં કો સલામી કે લિએ ઝુકા લો.
 રાકિબ : સવાર. સારિબાં : ઊંટ ચલાને વાલા.

ઈરશાદે બારી તઆલા હૈ :

﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ يُمْرُؤْنَ بِهِمْ حِفْظُونَ ۝﴾

તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : બેશક ઈમાન વાલે કામયાબ હો ગએ જો અપની નમાઝ મેં ખુશૂઓ ખુઝૂઅ કરને વાલે હૈં ઔર વોહ જો ફુઝૂલ બાત સે મુંહ ફેરને વાલે હૈં ઔર વોહ જો ઝકાત દેને કા કામ કરને વાલે હૈં ઔર વોહ જો અપની શર્મગાહોં કી હિફાઝત કરને વાલે હૈં. (18, المؤمنون: 1-5)

તફસીર : ઈસ આયત મેં ઈમાન વાલોં કો બિશારત દી ગઈ હૈ કિ બેશક વોહ અલ્લાહ તઆલા કે ફઝલ સે અપને મક્સદ મેં કામયાબ હો ગએ ઔર હમેશા કે લિએ જન્નત મેં દાખિલ હો કર હર ના પસન્દીદા ચીઝ સે નજાત પા જાએંગે. (تفسير كبير، 161/11، روح البیان، 457/8، ملتقطاً)

સૂરએ મુઅમિનૂન કી ઈબ્તેદાઈ દસ આયાત કે બારે મેં હઝરતે ઉમર બિન ખત્તાબ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં : જબ નબિયે અકરમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم પર વહી નાઝિલ હોતી તો આપ કે ચેહરએ અકદસ કે પાસ મખિબ્યોં કી ભિનભિનાહટ કી તરહ આવાઝ સુનાઈ દેતી. એક દિન વહી નાઝિલ હુઈ તો હમ કુછ દેર ઠેહરે રહે, જબ યેહ કેફિયત ખત્મ હુઈ તો આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને કિબ્લા રૂ હો કર હાથ ઉઠાએ દુઆ માંગી... ઈસ કે બાદ ઈરશાદ ફરમાયા : મુઝ પર દસ આયાત નાઝિલ હુઈ હૈં, જિસ ને ઈન મેં મઝકૂર બાતોં કો અપનાયા વોહ જન્નત મેં દાખિલ હોગા, ફિર આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને “قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ” સે લે કર દસવીં આયત કે આખિર તક પઢો. (ترمذی، 3/452، رقم: 3097)

ઈન્હી આયાત કે મુતઅલ્લિલક યઝીદ બિન બાબનૂસ સે મરવી હૈ કિ હમ ને હઝરતે આઈશા સિદીકા رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا સે અર્ઝ કી : ઐ ઉમ્મુલ મોમિનીન ! હુઝૂરે પુરનૂર صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે અખ્લાક કેસે થે ? ઈરશાદ ફરમાયા : રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા ખુલક કુરઆન થા, ફિર ફરમાયા : તુમ સૂરએ મુઅમિનૂન પઢતે હો તો પઢો. યુનાન્યે, એક શખ્સ ને શુરૂઅ કી દસ આયતેં પઢીં તો હઝરતે આઈશા સિદીકા رَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہَا ને ફરમાયા : રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે અખ્લાક એસે હી થે.

(مسند ر، 2/426، حدیث: 3481)

કામયાબી કી દો કિસ્મેં હૈં : એક, જુઝવી કામયાબી ઔર દૂસરી, કુલ્લી કામયાબી.

જુઝવી કામયાબી વોહ હૈ જો ઝિન્દગી કે કિસી એક દો મુઆમલાત મેં હો, જેસે કિસી મુસન્નિફ કે લિએ ઉસ કી

(કિસ્ત : 01)

હકીકી કામયાબી ઔર ઈસ કે હુસૂલ કા તરીકા

﴿﴾ મુફતી મુહમ્મદ કાસિમ અત્તારી

કિતાબોં કા છપના, બિકના, પસન્દ કિયા જાના, કામયાબી હૈ. યૂંહી બિઝનેસ મેન કે લિએ કારોબાર બઢના, ફૈલના, દૂસરે શેહરોં મેં શાખેં ખુલ જાના એક બળી કામયાબી હૈ. ઈસી તરહ નૌકરી પેશા કે લિએ અચ્છી તનખ્વાહ, અચ્છી મુરાઆત, અચ્છા ઓહદા, ઓહદે મેં તરક્કી, તનખ્વાહ મેં ઈઝાફા ઔર અચ્છી કારકર્દગી કા એવોર્ડ મિલના એક મરગૂબ કામયાબી હૈ. ઈસી તરહ કી તફસીલ દીની મુઆમલાત કે એતેબાર સે ભી હો સકતી હૈ.

લેકિન કામયાબી કા એક કુલ્લી, જામેઅ ઔર બુલન્દ તર માના હૈ જો હકીકત મેં હમારા મતલૂબ વ મક્સૂદ હોના ચાહિએ. કામયાબી કા વોહ મફહૂમ બ હૈસિયતે ઈન્સાન ઔર બતૌરે મુસલમાન ઈસ લિએ હકીકી, કામિલ ઔર આલા હૈ કિ ઈસ કા ઈલ્મ હમેં ઉસ અલીમો ખબીર હસ્તી ને દિયા હૈ જો હમ સે ઝિયાદા હમેં જાનને વાલા હૈ. કુરઆને મજીદ મેં હૈ : ﴿اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ ۚ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝﴾ તર્જમા : કયા જિસ ને પૈદા કિયા વોહ નહીં જાનતા ? હાલાંકિ વોહી હર બારીકી કો જાનને વાલા, બળા ખબરદાર હૈ.

(29, البقرة: 14)

અગર પૈસા હી ઈન્સાન કી કામયાબી કે લિએ કાફી હોતા તો કોઈ માલદાર દુન્યા મેં દુખી ન હોતા, જબકિ હમારા મુશાહદા હૈ કિ બહુત સે પૈસે વાલે ના ફરમાન ઔલાદ, ઝબાન દરાઝ બીવી, તબાહ હાલ સેહત ઔર ઈન્તેશારે ઝેહની કી વજહ સે ઝિન્દગી અઝાબ મેં ગુઝારતે હૈં. હકીકત યેહ હૈ કિ અગર ઈન મસાઈલ મેં સે કોઈ મસ્અલા ભી ન હો ફિર ભી હકીકી કામયાબી કા દાવા નહીં હો સકતા

ક્યૂંકિ અગર દુન્યા મેં હર ચીઝ હાસિલ હૈ લેકિન ઈસ કે સાથ બન્દા ખુદા કી લાનત વ ગઝબ કા મૌરિદ ઔર અઝાબે જહન્નમ કા મુસ્તહિક હૈ, તો એસી કામયાબી, નાકામી હી હૈ.

કામયાબી કા વસીઅ તર ઈસ્લામી તસવ્વુર યેહ હૈ કિ ખુદા રાઝી હો, આબેરત મેં નજાત મિલે, જહન્નમ સે છુટકારા ઔર જન્નત મેં દાખિલા હાસિલ હો જાએ. હકીકત યેહ હૈ કિ જબ ઈન્સાન રિઝા એ ઇલાહી કો અપના મકસૂદે અસ્લી બના કર કોશિશ કરતા હૈ ઔર વોહ કોશિશ અહકામે ખુદા, હિદાયતે ઈસ્લામ, તાલીમાતે શરીઅત, ઈતેબાએ સુન્નત કે મુતાબિક હોતી હૈ તો ઉસ કે સારે કામ હી સીધે હો જાતે હૈં. મખલૂક રાઝી, બીવી ખુશ, બચ્ચે ફરમાં બરદાર, ઝેહન પુર સુકૂન ઔર રિઝક મેં કનાઅત નસીબ હો જાતી હૈ. નબિયે કરીમ ﷺ કા ઈસ કે મુતઅલ્લિક એક બહુત ખૂબ સૂરત ફરમાન હૈ : અસ્વદ બિન યઝીદ ને રિવાયત કિયા કિ હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ રઝીલ્લેહુંનૈ ને કહા કિ મેં ને તુમ્હારે મોહતરમ નબિયે કરીમ ﷺ કો ફરમાતે હુવે સુના : “જિસ ને અપને સારે ગમોં કો આબેરત કા ગમ બના લિયા તો **اَللّٰهُ** તઆલા ઉસ કી દુન્યા કે ગમ કે લિએ કાફી હૈ ઔર જો દુન્યાવી મુઆમલાત કે ગમોં ઔર પરેશાનિયોં મેં ઉલ્જા રહા, તો **اَللّٰهُ** તઆલા કો ઈસ કી કોઈ પરવા નહીં કિ વોહ કિસ વાદી મેં હલાક હુવા.” (4106) (425/4, 4106)

કામયાબ લોગોં કે મુતઅલ્લિક **اَللّٰهُ** તઆલા ફરમાતા હૈ :

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَلِكْ لَهُمُ الْقَآئِرُونَ﴾

તર્જમા : ઔર જો **اَللّٰهُ** ઔર ઉસ કે રસૂલ કી ઇતાઅત કરે ઔર **اَللّٰهُ** સે ડરે ઔર ઉસ (કી ના ફરમાની) સે ડરે તો યેહી લોગ કામયાબ હૈં. (પૃ. 18, 52) (52) ઔર ફરમાતા :

﴿فَمَنْ دَخَرَ عَنِ النَّارِ وَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ قَارَ﴾

તર્જમા : તો જિસે આગ સે બચા લિયા ગયા ઔર જન્નત મેં દાખિલ કર દિયા ગયા તો વોહ કામયાબ હો ગયા.

(4, 185) (185)

કુરઆન બતાતા હૈ કિ લોગ દો તરફ કે હૈં : એક વોહ જો સિર્ફ દુન્યા કી કામયાબી યાહતે હૈં ઔર દૂસરે વોહ જો દુન્યા ઓ આબેરત કી કામયાબી માંગતે હૈં. યુનાન્યે, તાલિબીને દુન્યા કે મુતઅલ્લિક ફરમાયા :

﴿فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الْآخِرَةِ وَمَالَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ﴾

તર્જમાએ કન્ઝુલ ઈરફાન : ઔર કોઈ આદમી યૂં કેહતા હૈ કિ ઐ હમારે રબ ! હમેં દુન્યા મેં દે દે ઔર આબેરત મેં ઉસ કા

કુદૃહ હિસ્સા નહીં. (2, 200) (200) ઔર તાલિબીને આબેરત કે મુતઅલ્લિક ફરમાયા : ﴿وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾ أُولَئِكَ لَهُمْ صِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿

તર્જમા : ઔર કોઈ યૂં કેહતા હૈ કિ ઐ હમારે રબ ! હમેં દુન્યા મેં ભલાઈ અતા ફરમા ઔર હમેં આબેરત મેં ભી ભલાઈ અતા ફરમા ઔર હમેં દોઝખ કે અઝાબ સે બચા. ઉન લોગોં કે લિએ ઉન કે કમાએ હુવે માલ સે હિસ્સા હૈ ઔર **اَللّٰهُ** જલ્દ હિસાબ કરને વાલા હૈ. (2, 200; 201)

દૂસરી જગહ પર ફરમાયા :

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا

نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مَنْ مَوْمَأَمَدٌ حُورًا وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝ كَلَّا يُبَدِّلُ مَهِلًا ۚ وَهُوَ لَا يُرِيدُ أَنْ يَعْطَا سَرَّكَ ۚ وَمَا كَانَ عِطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ۝﴾

તર્જમા : જો જલ્દી વાલી (દુન્યા) યાહતા હૈ તો હમ જિસે યાહતે હૈં ઉસ કે લિએ દુન્યા મેં જો યાહતે હૈં જલ્દ દે દેતે હૈં ફિર હમ ને ઉસ કે લિએ જહન્નમ બના રખી હૈ જિસ મેં વોહ મઝમૂમ, મદ્દ હો કર દાખિલ હોગા. ઔર જો આબેરત યાહતા હૈ ઔર ઉસ કે લિએ એસી કોશિશ કરતા હૈ જૈસી કરની યાહિએ ઔર વોહ ઈમાન વાલા ભી હો તો યેહી વોહ લોગ હૈં જિન કી કોશિશ કી કદ્ર કી જાએગી. હમ સબ કો મદદ દેતે હૈં ઈન કો ભી ઔર ઉન કો ભી તુમ્હારે રબ કી અતા સે ઔર તુમ્હારે રબ કી અતા પર રોક નહીં.

(15, 19; 18; 19, 20) (19, 20)

કુરઆન કી નઝર મેં ઈમાન ઔર અચ્છે કિરદાર વાલે હકીકત મેં કામયાબ હૈં.

﴿أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

તર્જમાએ કન્ઝુલ ઈરફાન : યેહી લોગ અપને રબ કી તરફ સે હિદાયત પર હૈં ઔર યેહી લોગ કામયાબી હાસિલ કરને વાલે હૈં. (1, 1; 5) (1, 5) આબેરત કો ભુલા કર સિર્ફ માલી કામયાબી હાસિલ કરના કુરઆન કી રૂ સે હરગિઝ કામયાબી નહીં, યુનાન્યે, ફરમાયા :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ

وَأَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾

તર્જમા : ઐ ઈમાન વાલો ! તુમ્હારે માલ ઔર તુમ્હારી ઓલાદ તુમ્હે **اَللّٰهُ** કે ઝિક્ર સે ગાફિલ ન કર દેં ઔર જો એસા કરેગા તો વોહ લોગ નુક્સાન ઉઠાને વાલે હૈં.

(28, 28) (28, 28)

મઝીદ તફસીલાત **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ** અગલી કિસ્ત મેં

દીન આસાન હૈ

મૌલાના મુહમ્મદ નાસિર જમાલ અત્તારી મદની

દીન આસાન હોને કી ચન્દ મિસાલેં :

હુઝૂરે અકરમ, નૂરે મુજસ્સમ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા ફરમાન હૈ : **إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ** યાની દીન આસાન હૈ. ⁽¹⁾

શારહે બુખારી અલ્લામા બદરુદ્દીન એની હનફી શારહે **رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی** ને દીન આસાન હોને કી જો વઝાહત કી હૈ, ઉસ કા ખુલાસા મુલાહઝા કીજિએ : દીન આસાન હૈ યાની દીને ઇસ્લામ પિછલે તમામ મઝહબોં સે આસાન હૈ. ઇસી લિએ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કે લિએ પિછલી ઉમ્મતોં જેસી દુશ્વારિયાં નહીં ક્યુંકિ પિછલી ઉમ્મતોં કે લોગ મિટ્ટી સે (તયમ્મુમ કે ઝરીએ) તહારત હાસિલ નહીં કર સકતે થે, કપળે પર જિસ જગહ નજાસત લગ જાતી ઉસે કાટના પળતા વગેરા. અલ્લાહ પાક ને અપને લુત્ફો કરમ સે ઇસ ઉમ્મત પર રેહમ ફરમાતે હુવે ઉન તમામ સખ્તિયોં કો દૂર ફરમા દિયા. અલ્લાહ પાક ઇરશાદ ફરમાતા હૈ :

⁽²⁾ **﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمُ الدِّينَ مِنْ حَرَجٍ﴾**
તર્જમએ કન્ઝુલ ઇમાન : ઓર તુમ પર દીન મેં કુછ તંગી ન રખી. ⁽³⁾

ઇસ્લામ દીને ફિતરત હૈ જિસ કી વાઝેહ અલામત થેહ હૈ કિ ઇસ્લામ ને બન્દે કો ઉન્હી અહકામ કા પાબન્દ કિયા હૈ જો ઉસ કી તાકત વ કુવ્વત કે તહત આતે હોં યુનાન્થે, રબ્બે કરીમ ઇરશાદ ફરમાતા હૈ :

﴿لَا يَكُفُّ اللہُ تَعَالٰی عَنْ سَعْيَا﴾
તર્જમએ કન્ઝુલ ઇમાન : અલ્લાહ કિસી જાન પર બોઝ નહીં ડાલતા મગર ઉસ કી તાકત ભર. ⁽⁴⁾

1 અલ્લાહ પાક ને ઇસ ઉમ્મત સે ભૂલ ઓર દિલ મેં આને વાલે ગુનાહોં ભરે ખયાલાત કો મુઆફ ફરમા દિયા જબ તક કિ વોહ “અઝમ” ⁽⁵⁾ કી હદ તક ન પહુંચેં.

2 ફરાઈઝો વાજિબાત ઓર સુન્નતે ફજા મેં કિયામ યાની ખળે હોના ફર્જ હૈ, લેકિન અગર કોઈ શિદ્દતે તક્લીફ મેં મુબતલા હો ઓર કિયામ કી કોઈ સૂરત ન હો તો ઉસે બૈઠ કર નમાઝ પઢને કી ઇજાઝત દી ગઈ હૈ, જિસ કે લિએ બૈઠ કર નમાઝ પઢના ઇન્તેહાઈ દુશ્વાર હો ઉસે લેટ કર પઢને કી ઇજાઝત દી ગઈ.

3 ગુસ્લ વ વુઝૂ કે લિએ અગર પાની દસ્તયાબ ન હો સકે યા પાની કા ઇસ્તેમાલ ઉસ કે લિએ નુકસાન દેહ હૈ તો તમામ શરાઈત પાએ જાને કી સૂરત મેં નિચ્ચત કર કે મિટ્ટી પર હાથ માર કર ચેહરે ઓર કોહનિયોં સમેત દોનોં હાથોં પર ફેર કર તયમ્મુમ કર લેને કો વુઝૂ વ ગુસ્લ કે કાઈમ મકામ કરાર દે દિયા ગયા હૈ.

4 ઇસી તરહ સફર કી દુશ્વારિયોં કા લેહાઝ કર કે શરીઅત ને મુસાફિર કો શરઈ સફર કી હાલત મેં રોઝા ન રખને ઓર ઇસે બાદ મેં કઝા કર લેને કી ઇજાઝત દી હૈ.

5 શરઈ સફર કે લિએ નમાઝ કસ્સ કરને યાની ચાર રકઅત ફર્જ કો દો રકઅત પઢને કા હુકમ દિયા હૈ. લેહાઝા દીન મેં બેજા સખ્તી ઓર મુબાલગા આરાઈ નહીં કરની ચાહિએ ઓર જિન ઉમૂર મેં શરીઅત ને રુખ્સત વ

નર્મી દી હૈ ઉન્હે કબૂલ ભી કરના ચાહિએ, **اللَّهُ** પાક કે આખરી નબી **مُحَمَّدٌ** ને ઈરશાદ ફરમાયા :

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى رُخْصَةً كَمَا يُحِبُّ أَنْ تُؤْتَى عَزَائِبُهُ
યાની જિસ તરહ **اللَّهُ** કરીમ કો યેહ પસન્દ હૈ કિ ઉસ કે અતા કર્દા ફરાઈઝ પર અમલ ક્રિયા જાએ ઈસી તરહ ઉસે યેહ ભી પસન્દ હૈ કિ ઉસ કી દી ગઈ રુખ્સતોં પર અમલ ક્રિયા જાએ.⁽⁶⁾ યાદ રહે કિ રુખ્સત મેં ભી દરમિયાની રાહ ઇખ્તિયાર કરની ચાહિએ યાની જિન સૂરતોં મેં શરીઅત ને જિતની રિઆયત (છુટ) દી હૈ ઉસ સે તજવુઝ ન ક્રિયા જાએ કિ મહઝ અપની સહૂલત ઔર સુસ્તી કી વજહ સે રાહે એતેદાલ છોળ દી જાએ, મસલન કિસી આલિમે દીન સે શરઈ રાહનુમાઈ લિએ બગૈર હી મામૂલી સી તક્લીફ યા ખુદ સાપ્તા મજબૂરી કી વજહ સે નમાઝ કી જમાઅત છોળ દી જાએ યા મામૂલી ઉઝર મેં બૈઠ કર નમાઝ પઢ લી જાએ, દીની મુઆમલાત વ અહકામાત પર અમલ કરને મેં અગર કિસી મુસલમાન કો કોઈ ઉઝર ઔર તક્લીફ હો યા અમલ કી રાહ મેં કોઈ મજબૂરી આળે આ જાએ તો ઉસે ચાહિએ કિ **“દીન બળા આસાન હૈ”** કેહ કર અપને અન્દાઝે સે ઉસ મુશ્કિલ કા હલ નિકાલને કી બજાએ ઉલમા ઓ મુફતિયાને કિરામ કે પાસ હાઝિર હો કર ઈસ કા હલ માલૂમ કરે ક્યૂંકિ જિસ તરહ હમ બહુત સે દુન્યવી કામોં મેં પેશ આને વાલી રુકાવટોં ઔર ઉલ્હાનોં કે હલ કે લિએ જબ ઉસ કામ કે માહિરીન કે પાસ જાતે હૈં તભી વોહ મુઆમલા સહીહ તૌર પર હલ હોતા હૈ મસલન જિસ્માની મસાઈલ ઔર પરેશાનિયોં કા ખુદ સે હી ઈલાજ નહીં કરતે ઔર ન હી કિસી મેમાર વ ઠેકેદાર કે પાસ જાતે હૈં બલ્કિ ડોક્ટર કે પાસ જાતે હૈં ઔર બીમારી જિતની સંગીન હો ઉતને હી બળે માહિર ડોક્ટર કે પાસ જાતે હૈં, કોઈ મકાન બનવાના હો તો હજામ કે પાસ નહીં બલ્કિ મેમાર વ ઠેકેદાર કે પાસ જાતે હૈં ઔર સર કે બઢે હુવે બાલોં કી ઉલ્હાન કે હલ કે લિએ ડેન્ટિસ્ટ કે પાસ નહીં જાતે, ઈસી તરહ દીની મસાઈલ મેં ભી કિસી ગૈરે આલિમ વ ગૈરે મુફતી સે ઈસ કા હલ માલૂમ કરને યા ખુદ હી અપને અન્દાઝે સે ઈસે હલ કરને કે બજાએ સુન્ની ઉલમા એ કિરામ ઔર મુફતિયાને દીન કે પાસ જાના હી લાઝમી ઔર ઝરૂરી હૈ તાકિ વોહ મસ્અલા સહીહ તરીકે સે હલ હો જાએ.

રોઝ મરહ કા મુશાહદા હમેં બતાતા હૈ કિ કમ હિમ્મત ઈન્સાન કો મામૂલી સા કામ ભી પહાળ જિતના વઝની લગતા હૈ ઔર બુલન્દ હિમ્મત ઈન્સાન પહાળ જૈસે કામ કો મામૂલી સમઝ કર, કર ગુઝરતા હૈ. એક તાદાદ વોહ હૈ જો અપની સુસ્તી વ કાહિલી ઔર કમ હિમ્મતી કી વજહ સે ઈસ્લામી તાલીમાત પર અમલ નહીં કરતી લેકિન **“દીન પર અમલ બહુત મુશ્કિલ હૈ”** કેહ કર અપની બે અમલી છુપાને કી કોશિશ કરતી હૈ એસે લોગોં કો લમ્બા સફર કર કે કળી શરાઈત કે સાથ બિલ્કુલ વક્ત પર આઠ આઠ દસ દસ ઘન્ટોં કે લિએ દફતર પહુંચના દુશ્વાર નહીં લગતા મગર ચન્દ મિનટોં મેં પઢી જાને વાલી પાંચ વક્ત કી નમાઝ **مَكَاذِلُ** બોઝ મેહસૂસ હોતી હૈ, અપની માહાના આમદની કા અક્સર હિસ્સા અચ્ચાશિયોં મેં લુટાના આસાન લગતા હૈ જબકિ ઝરૂરી શરાઈત કે બાદ ફર્જ હોને કી સૂરત મેં સિર્ફ ઢાઈ ફીસદ ઝકાત નિકાલના પરેશાન કર દેતા હૈ, કેરિયર બનાને કી ખાતિર મુશ્કિલ સે મુશ્કિલ ઉલૂમ હાસિલ કરને કે લિએ કઈ સાલ તક રાત દિન ઉઠાઈ જાને વાલી મશક્કત તો ગવારા હૈ મગર ઝરૂરી દીની ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિએ કુછ ન કુછ વક્ત નિકાલના બહુત ભારી પળતા હૈ. યેહ મુખ્તસર સા જાઈઝા હમેં યેહ બાવર કરાને કે લિએ કાફી હૈ કિ દીને ઈસ્લામ પર અમલ કો મુશ્કિલ બનાને મેં ઈન્સાન કે ઝાવિયએ નિગાહ ઔર તરજહાત કા દખ્લ હૈ.

જો ઝિન્દગી કે હર મર્હલે મેં ઈસ્લામ કો તરજહ દેતે હૈં ઉન્હે દીને ઈસ્લામ પર અમલ મુશ્કિલ નહીં લગતા, ઉન કા હુસ્ને અમલ દુન્યા પર ગેહરે નુકૂશ છોળતા હૈ ઔર ઉન્હે રોલ મોડલ કે તૌર પર યાદ રખા જાતા હૈ.

(1) **بخاری، 1/36، حدیث: 39(2) 17، 78(3) عمدة القاری، 1/348**
لطفاً 3، البقرة: 286

(5) અગર ગુનાહ કે કામ કા બિલ્કુલ પક્કા ઈરાદા કર લિયા જિસ કો અઝમ કેહતે હૈં તો યેહ ભી એક ગુનાહ હૈ અગર્યે જિસ ગુનાહ કા અઝમ ક્રિયા થા ઉસે ન ક્રિયા હો.

(કુફ્રિયા કલેમાત કે બારે મેં સવાલ જવાબ, સ. 305)

(6) **مصنف لابن أبي شيبة، 6/234، حدیث: 1-**

પુશ નસીબ હેં વોહ ઈમાન વાલે કિ જો રાતોં કો જાગ કર અપને માલિકો મૌલા કી ઈબાદત કરતે ઔર આંસૂ બહાતે હેં. **અલ્લાહ** પાક ને કુરઆને પાક મેં ઉન કી તારીફ બયાન ફરમાઈ હૈ. અહાદીસે પાક મેં શબ બેદારી પર અજો સવાબ કી નવીદ સુનાઈ ગઈ હૈ જેસા કિ **અલ્લાહ** પાક કે આખરી નબી ﷺ ને ફરમાયા : કિયામત કે દિન તમામ લોગ એક હી જગહ ઈકઠે હોંગે ફિર એક આવાઝ સુનાઈ દેગી : કહાં હેં વોહ લોગ જિન કે પેહલૂ બિસ્તરોં સે જુદા રહેતે થે ? ફિર વોહ લોગ ખળે હોંગે, ઉન કી તાદાદ બહુત કમ હોગી, વોહ બગૈર હિસાબ જન્નત મેં દાખિલ હો જાએંગે, ફિર તમામ લોગોં સે હિસાબ શુરૂઆ હોગા.⁽¹⁾

હમારે પ્યારે નબી ઔર શબ બેદારી : હમારે પ્યારે નબી ﷺ કી શબ બેદારી સે કૌન વાકિફ નહીં, આપ રાતોં કો ઈસ કદર ઈબાદત કિયા કરતે થે કિ મુબારક પાઉ પર સૂજન આ જાયા કરતી થી. એસા ભી હોતા કિ હમારે પ્યારે નબી ﷺ એક હી રાત મેં દો રકઆત યૂં અદા ફરમાતે કિ ઉન મેં સૂરતુલ બકરહ, સૂરએ આલે ઈમરાન ઔર સૂરતુન્નિસા તક તિલાવત ફરમા લેતે.⁽²⁾

મખસૂસ રાતોં મેં શબ બેદારી : યૂં તો નબિયે કરીમ ﷺ સારા સાલ હી રાતોં કો ઈબાદત ફરમાયા કરતે થે લેકિન શાબાનુલ મોઅઝઝમ હો યા રમઝાનુલ મુબારક આપ ﷺ કી શબ બેદારી કા ક્યા કેહના ! હમારે પ્યારે નબી ﷺ શબે બરાઅત મેં મુપ્તલિફ મકામાત પર મુપ્તલિફ અન્દાઝ મેં ઈબાદત ફરમાયા કરતે થે જેસા કિ હઝરતે આઈશા ફરમાતી હેં : એક શબે બરાઅત મેં નબિયે કરીમ ﷺ સજદે કી હાલત મેં મસ્જિદ મેં ઈબાદત ફરમા રહે થે.⁽³⁾ શબે બરાઅત કા એક ઔર અમલ મુલાહઝા ફરમાઈએ : ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરતે આઈશા સિદીકા رضي الله تعالى عنها ફરમાતી હેં : મેં ને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો અપને હુજરે મેં પળે હુવે કપળે કી તરહ (યાની બગૈર કિસી હરકત કે) સજદે કી હાલત મેં દેખા આપ ﷺ **અલ્લાહ** પાક સે મુનાજાત (દુઆ) કર રહે હેં.⁽⁴⁾

મુપ્તલિફ અહાદીસે મુબારકા કી રૌશની મેં યેહ ભી અન્દાઝા હોતા હૈ કિ પ્યારે આકા ﷺ હર સાલ શબે બરાઅત કભી ઘર મેં ઔર કભી મસ્જિદ મેં ઈબાદત ઔર ઝિકો દુઆ મેં મશગૂલ રહેતે થે. બસા અવકાત ઈસ ઈબાદત મેં સારી રાત ગુઝર જાતી ઔર મુબારક કદમોં

(કિસ્ત : 02)

બુમુગાને દીન ઔર શબ બેદારી

 મૌલાના મુહમ્મદ અદનાન ચિશતી અત્તારી મદની

પર સૂજન આ જાતી.⁽⁵⁾ કભી શબે બરાઅત મેં એસા હોતા કિ આપ ﷺ કબ્રસ્તાન જા કર મુસલમાન મદૌં, ઔરતોં ઔર શહીદોં કે લિએ દુઆ એ મગફેરત ફરમાતે.⁽⁶⁾

રમઝાનુલ મુબારક કી મખસૂસ રાતેં : જબ રમઝાન શરીફ કા આખરી અશરા આતા તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ શબ બેદારી ફરમાતે, અપને ઘર વાલોં કો ભી જગાતે, ઈબાદત મેં ખૂબ કોશિશ કરતે.⁽⁷⁾

હઝરતે ઝૈનબ رضي الله تعالى عنها સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરે મેં અપને ઘર વાલોં મેં સે હર ઉસ ફર્દ કો જગાતે જો કિયામ કી તાકત રખતા થા.⁽⁸⁾

ઈદને (બે ઈદ) કી રાતોં મેં શબ બેદારી : ઈદ કા દિન જહાં પુશી કે ઈઝહાર ઔર મેલ જોલ કા દિન હૈ વહીં ઈન કી રાતેં ભી બળી અઝમત વાલી હેં, ઈન્હેં ઈબાદત મેં બસર કરને કા

ખુદ હમારે પ્યારે નબી ﷺ ને ફરમાયા હૈ જૈસા કિ નબિયે કરીમ ﷺ ને ફરમાયા : જિસ ને ઈદૈન કી રાત (યાની શબે ઈદુલ ફિત્ર ઓર શબે ઈદુલ અઝહા) સવાબ કે લિએ કિયામ કિયા, ઉસ કા દિલ ઉસ દિન નહીં મરેગા, જિસ દિન (લોગોં કે) દિલ મર જાએંગે.⁽⁹⁾

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા : જો શખ્સ પાંચ રાતોં મેં ઈબાદત કરે ઉસ કે લિએ જન્નત વાજિબ હો જાતી હૈ. વોહ રાતેં યેહ હેં : આઠ રુલ હિજજા, નૌ રુલ હિજજા, દસ રુલ હિજજા, ઈદુલ ફિત્ર ઓર પન્દરહવીં કી રાત (યાની શબે બરાઅત).⁽¹⁰⁾

હઝરતે અલિય્યુલ મુર્તઝા રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ને ફરમાયા : જો મુર્તઝા કઝમ્ કઝમ્ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ને ફરમાયે હેં :

يُغْفِرُنِي أَنْ يُفَرِّغَ الرَّجُلُ نَفْسَهُ فِي أَرْبَعِ لَيَالٍ

યાની મુઝે યેહ બાત પસન્દ હૈ કિ બન્દા ઈન ચાર રાતોં મેં ખુદ કો (ઈબાદત કે લિએ) ફારિગ કર લે ① ઈદુલ ફિત્ર કી રાત ② ઈદુલ અઝહા કી રાત ③ શાબાન કી પન્દરહવીં રાત ④ રજબ કી પેહલી રાત.⁽¹¹⁾

હઝરતે ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ને ફરમાયે : હઝરતે ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ બળી રાતોં મેં ઈબાદત કી ઐસી લગન રખતે થે કિ અપને આમિલ કો ઈન રાતોં મેં ઈબાદત કે લિએ બા કાઈદા ખત કે ઝરીએ પૈગામ ભેજ કર ઈબાદત કરને કા હુકમ સાદિર (જારી) ફરમાયા જૈસા કિ

હઝરતે ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ને બસરા મેં અપને ગવર્નર અદી બિન અરતાત રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ કો લિખા : સાલ કી ચાર રાતોં (મેં ઈબાદત) તુમ પર લાઝિમ હૈ. યકીનન અલ્લાહ પાક ઈન રાતોં મેં ખૂબ રેહમત અતા ફરમાતા હૈ. ① રજબ કી પેહલી રાત ② નિસ્ફ શાબાન કી રાત ③ ઈદુલ ફિત્ર કી રાત ④ ઈદુલ અઝહા કી રાત.⁽¹²⁾

તવીલ ઈબાદત કે મુખ્તલિફ અન્દાઝ : અલ્લાહ પાક કે કિતને હી પ્યારે ઐસે હેં કિ જો અપને ખાલિકો માલિક કો રાઝી કરને કે લિએ મુખ્તલિફ અન્દાઝ મેં ઉસ કી ઈબાદત બજા લાતે હેં કુછ ચાલીસ સાલ તક ઈશા કે વુઝૂ સે ફજ કી નમાઝ પઢતે તો કુછ તિલાવતે કુરઆન કે ઐસે શૌકીન કિ મુસલસલ ચાલીસ સાલ તક હર ત્રીન દિન મેં પૂરા કુરઆન તિલાવત કરતે કુછ રોઝાના એક કુરઆને પાક કી તિલાવત ફરમાતે.

હઝરતે ઉસ્માને ગની રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ એક રાત મેં એક રકઅત મેં પૂરા કુરઆને પાક પઢ લિયા કરતે થે.⁽¹³⁾ આપ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ સારી રાત ઈબાદત ફરમાતે ઓર એક રકઅત મેં પૂરા કુરઆને પાક પઢ લિયા કરતે થે.⁽¹⁴⁾

જલીલુલ કદ્ર ઈમામ હઝરતે અબૂ બક્ર બિન અયાશ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ કા મામૂલ થા કિ 60 સાલ તક રોઝાના દિન ઓર રાત મેં એક કુરઆને પાક ખત્મ ફરમાયા કરતે થે.⁽¹⁵⁾

હઝરતે યહયા બિન અકસમ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ફરમાતે હેં : મૈં સફરો હઝર મેં હઝરતે વકીઅ બિન જરહ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ કે સાથ રહા હૂં, આપ હમેશા રોઝા રખતે ઓર રોઝાના રાત કો એક કુરઆને પાક ખત્મ ફરમાયા કરતે થે.⁽¹⁶⁾

સિહાહે સિત્તા કે રાવી જલીલુલ કદ્ર ઈમામ અહમદ બિન મુનીઅ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ કા ચાલીસ સાલ તક યેહ મામૂલ થા કિ આપ હર ત્રીન દિન મેં એક કુરઆને પાક ખત્મ ફરમાયા કરતે થે.⁽¹⁷⁾

હઝરતે ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ ફરમાતે હેં : હઝરતે અતા બિન સાઈબ રઝીલ્લેહુલ્લાહું અલૈહીસલ્મ બેહતરીન ઈબાદત ગુઝારોં સે થે, આપ રોઝાના રાત કો એક કુરઆન ખત્મ ફરમાયા કરતે થે.⁽¹⁸⁾

નફલી ઈબાદત કી કસરત બિદઅત નહીં બલ્કિ અસ્લાફે કિરામ ઓર બુઝુર્ગાને દીન કા તરીકએ કાર હૈ, ઈસ પર મઝીદ તફસીલ અગલે માહ કે શુમારે (અંક) મેં પેશ કી જાએગી. إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى

અલ્લાહ કરીમ હમેં ભી ફરાઈઝ કે સાથ સાથ શબ બેદારી (રાત જાગને) કી નેમત સે સરફરાઝ ફરમાએ.

أَمِينٌ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

- (1) الترغيب والترهيب، 1/240، حديث: 29(2) نسائي، ص 289، حديث: 1661
- (3) فضائل الاوقات، ص 32، حديث: 46(3) ذكر احاديث رويت عن النبي في ذكر ليلة النصف من شعبان وفضله، ص 134 ماخوذاً (5) الدعوات الكبير، 2/145،
- حديث: 530 ماخوذاً (6) شعب الايمان، 3/384، حديث: 3837 ماخوذاً (7) مسلم، ص 598، حديث: 1174 (8) مختصر قيام الليل للروزي، ص 247
- (9) ابن ماجه، 2/365، حديث: 1782 (10) الترغيب والترهيب، 2/62،
- حديث: 2(11) التبصرة لابن الجوزي، 2/20 (12) الترغيب والترهيب للاصبهاني، 2/393،
- حديث: 1851 (13) مصنف ابن ابى شيبه، 5/514، حديث: 8680 (14) السنن الكبرى للبيهقي، 2/396،
- حديث: 4230 (15) حفة الصفوة، 3/109 (16) حفة الصفوة، 3/112 (17) سير اعلام النبلاء، 11/484 (18) تهذيب
- الكامل، 20/90-

મદની મુઝાકરે કે સવાલ જવાબ

શૈમે તરીકત, અમીરે એહલે સુન્નત, બાની એ દાવતે ઈસ્લામી, હઝરતે અલ્લામા મોલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદરી રઝવી رحمۃ اللہ علیہ મદની મુઝાકરોં મેં અકાઈદ, ઈબાદાત ઔર મુઆમલાત કે મુતઅદ્દિલક કિએ જાને વાલે સવાલાત કે જવાબાત અતા ફરમાતે હૈં, ઉન મેં સે 12 સવાલાત વ જવાબાત ઝરૂરી તરમીમ કે સાથ યહાં દર્જ કિએ જા રહે હૈં :

1 જિસ પર હજ ફર્જ હો ગયા હો વોહ ઝકાત દે યા હજ કરે ?

સવાલ : જિસ પર હજ ફર્જ હો ગયા હો વોહ ઝકાત દે યા હજ કરે ?

જવાબ : અગર ઝકાત કી હદ તક ઉસ કે પાસ માલ હૈ ઔર ઝકાત કી તારીખ આ ગઈ તો ઝકાત ફર્જ હો ગઈ. તો ઝાહિર હૈ અબ ઉસે અપને માલ કા ચાલીસવાં હિસ્સા ઝકાત મેં દેના હોગા ઔર હજ ફર્જ હો તો હજ ભી કરના હોગા.

(મદની મુઝાકરા, 10 જુલ કાદતિલ હરામ 1440 હિજરી)

2 ફૌતશુદા વાલિદૈન કે નામ કી કુરબાની કરને કા હુકમ

સવાલ : અગર વાલિદૈન કા ઈન્તેકાલ હો ચુકા હો ઔર ઉન્હોં ને ઝિન્દગી મેં કભી ભી કુરબાની ન કી હો તો ક્યા ઔલાદ ઉન કે નામ કી કુરબાની કર સકતી હૈ ?

જવાબ : જી હાં ! ઈસાલે સવાબ કે લિએ કુરબાની હો સકતી હૈ ઈસ મેં કોઈ હરજ નહીં નીઝ વાલિદૈન કી તરફ સે કુરબાની કરની ચાહિએ, યેહ અચ્છી બાત હૈ. વાલિદૈન ઝિન્દગી મેં કુરબાની કરતે થે યા નહીં યા 100, 100 બકરે ઝિન્દગી મેં ઝબ્હ કરતે થે તબ ભી ઈસાલે સવાબ કે લિએ કુરબાની કરને મેં હરજ નહીં. નીઝ ઝિન્દા કે ઈસાલે સવાબ કે લિએ ભી કુરબાની હો સકતી હૈ.

(મદની મુઝાકરા, 10 જુલ કાદતિલ હરામ 1440 હિજરી)

3 કાશ ! હર ઘર મેં આલિમે દીન હો !

સવાલ : આપ અપની ખ્વાહિશ કા ઈઝહાર કરતે હૈં કિ કાશ ! હર ઘર મેં આલિમે દીન હો, અગર કિસી કી બેટિયાં હી હોં તો વોહ આપ કી ખ્વાહિશ કો કેસે પૂરા કરે ?

જવાબ : અગર કિસી કો અલ્લાહ પાક ને બેટિયોં

હી સે નવાઝા હૈ તો ઉન્હેં આલિમા બના દે તબ ભી મેરી ખ્વાહિશ પૂરી હો જાએગી. એક હી બચ્ચે કો હાફિઝે કુરઆન ઔર આલિમે દીન બનાને કે બજાએ બેહતર યેહ હૈ કિ તમામ બચ્ચોં કો હી હાફિઝે કુરઆન ઔર આલિમે દીન બનાને કી કોશિશ કી જાએ. વાલિદૈન કી અપની ઉમ્મ તો ભીત ગઈ અબ ખુદ હાફિઝે કુરઆન યા આલિમે દીન નહીં બન સકતે તો અપની ઔલાદ હી કો હાફિઝ યા આલિમ બના કર અજો સવાબ કમા લેં. અગર ઔલાદ કો હાફિઝ યા આલિમ ન ભી બના સકેં તબ ભી શરીઅત વ સુન્નત કે મુતાબિક ઈન કી તરબિયત તો કરની હી હોગી વરના ઈસ મુઆમલે મેં કોતાહી કિયામત કે દિન ફસવા કર રુસ્વાઈ કા સબબ બન સકતી હૈ.

(મદની મુઝાકરા, 28 જુલ કાદતિલ હરામ 1439 હિજરી)

4 ક્યા કુરબાની કે જાનવર કો નેહલાયા જા સકતા હૈ ?

સવાલ : ક્યા કુરબાની કે જાનવર કો નેહલાયા જા સકતા હૈ ?

જવાબ : જી હાં ! કુરબાની કે જાનવર કો નેહલાયા જા સકતા હૈ જબકિ ઝરૂરત હો.

(મદની મુઝાકરા, 10 જુલ કાદતિલ હરામ 1440 હિજરી)

5 ક્યા કુરબાની કી ભી કઝા હોતી હૈ ?

સવાલ : એક સાલ કી કુરબાની રેહ જાએ તો ક્યા યેહ કુરબાની દૂસરે સાલ કર સકતે હૈં ? જૈસે ઈસ મરતબા મેરે પાસ પૈસે નહીં હૈં તો કુરબાની મેરે લિએ મુઆફ હૈ યા કરના હોગી ?

જવાબ : કુરબાની કે દિન ગુઝર ગએ ઔર કુરબાની નહીં કી, ન જાનવર ઔર ઇસ કી કીમત સદકા કી વહાં તક કિ દૂસરી બકરહ ઈદ આ ગઈ ઔર અબ યેહ ચાહતા હૈ કિ ગુઝશ્તા સાલ કી કુરબાની કી કઝા ઇસ સાલ કર લે તો યેહ નહીં હો સકતા બલ્કિ અબ ભી વોહી હુકમ હૈ કિ એક સાલ કા બકરા યા બકરી યા ઇસ કી કીમત સદકા કરે.

(فتاویٰ ہندیہ، 5/296، 297)

(મદની મુઝાકરા, 10 જુલ કાદતિલ હરામ 1440 હિજરી)

6 બેટે કા માં બાપ સે પેહલે મદીને શરીફ જાના કેસા ?

સવાલ : કયા બેટા માં બાપ સે પેહલે મદીને શરીફ જા સકતા હૈ ?

જવાબ : બેટા માં બાપ સે પેહલે મદીને શરીફ જા સકતા હૈ ઇસ મેં હરજ નહીં હૈ બલ્કિ અગર હજ ફર્જ હો ગયા ઔર માં બાપ ઈજાઝત ન ભી દેં તબ ભી જાના હોગા.

(મદની મુઝાકરા, 10 જુલ કાદતિલ હરામ 1440 હિજરી)

7 હજરે અસ્વદ કા રંગ કાલા ક્યું ?

સવાલ : હજરે અસ્વદ જબ જન્મત સે આયા તો ઉસ કા રંગ સફેદ થા, અબ ઉસ કા રંગ કાલા ક્યું હો ગયા હૈ ?

જવાબ : યેહ હજરે અસ્વદ યાની કાલા પથ્થર પેહલે હજરે અબયઝ યાની સફેદ પથ્થર થા, લોગોં કે ગુનાહોં કી વજહ સે ઇસ કા રંગ કાલા હો ગયા, (ترمذی، 248/2، 878؛ حدیث، 878) ઇસ લિએ અબ ઇસે હજરે અસ્વદ કહા જાતા હૈ.

(મદની મુઝાકરા, 23 જુમાદલ ઊલા 1441 હિજરી)

8 જૂટ બોલ કર ઉમરે કે લિએ જાના કેસા ?

સવાલ : اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۞ મેં ઉમરે કી સઆદત હાસિલ કરને જા રહા હૂં લેકિન કાનૂન કે મુતાબિક 40 સાલ સે કમ ઉમર કે મર્દ કો ઉમરે કે લિએ અકેલે સફર કરને કી ઈજાઝત નહીં હૈ, અકેલે હોને કી વજહ સે સિર્ફ કાગઝાત મેં મુઝે કિસી ના મેહરમ ઔરત કા મેહરમ બનાયા જા રહા હૈ હાલાંકિ ઉસ ઔરત કા હકીકી મેહરમ ભી ઉસ કે સાથ મૌજૂદ હૈ, ઇસ બારે મેં મેરે લિએ કયા હુકમ હોગા ?

જવાબ : જૂટ ચાહે ઝબાન સે બોલેં, લિખ કર બોલેં યા ઈશારે સે બોલેં જૂટ જૂટ હી હૈ ઔર ગુનાહ ગુનાહ હી હૈ. (મદની મુઝાકરા, 30 જુમાદલ ઊલા 1441 હિજરી બ તગયુરિન)

9 ઈમામા શરીફ કે કિતને શિમ્લે હોને ચાહિએ ?

સવાલ : ઈમામે શરીફ કે કિતને શિમ્લે હોના ચાહિએ ?

જવાબ : پيارے آقا کا صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم نے جیادہا તર ઈમામા શરીફ કા એક શિમ્લા રખા હૈ, (ترمذی، 286/3، 1742؛ حدیث، 1742)

લેકિન એક મરતબા આપ صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને કિસી સહાબી કે સર પર અપને મુબારક હાથોં સે ઈમામા શરીફ સજાયા તો ઉસ કે દો શિમ્લે છોળે. (ابوداؤد، 4/77، 4079؛ حدیث، 4079) આલા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાન رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ ફરમાતે હેં : મેં કભી કભી સુન્નત કી નિયત સે ઈમામે શરીફ કે દો શિમ્લે ભી રખતા હૂં.

(ફતાવા રઝવિયા, 22/200 મદની મુઝાકરા, 16 જુમાદલ ઊલા 1441 હિજરી)

10 તવાફ કે દૌરાન સેલ્ફી લેના કેસા ?

સવાલ : દૌરાને તવાફ બહુત સે લોગ સેલ્ફી યા મૂવી બના રહે હોતે હેં તાકિ ઝિન્દગી કા યાદગાર લમ્હા મેહફૂઝ રહે, ઉન કા ઐસા કરના કેસા ?

જવાબ : યાદગાર લમ્હે કો મેહફૂઝ રખને કે લિએ સેલ્ફી લેને કી મુમાનઅત તો નહીં લેકિન જો યકસૂઈ ઔર ખુશૂઓ ખુઝૂઅ કે મવાકેઅ હેં મસલન દૌરાને તવાફ ઔર મુવાજહા શરીફ કી હાઝરી વગેરા તો વહાં સેલ્ફી યા વીડિયો બનાને સે ઈજતેનાબ કરના (યાની બચના) ચાહિએ બલ્કિ મોબાઈલ ફોન કી ઘન્ટી ભી બન્દ કર દેની ચાહિએ ક્યૂંકિ યેહ ખુશૂઓ ખુઝૂઅ કે માનેઅ (યાની રુકાવટ) હૈ.

(મદની મુઝાકરા, 28 જુલ કાદતિલ હરામ 1439 હિજરી)

11 કયા મુસાફિર પર કુરબાની વાજિબ હૈ ?

સવાલ : કયા મુસાફિર પર કુરબાની વાજિબ હૈ ?

જવાબ : જો શરઅન મુસાફિર હૈ ઉસ પર કુરબાની વાજિબ નહીં.

(મદની મુઝાકરા, 28 જુલ કાદતિલ હરામ 1439 હિજરી)

12 કયા મિયાં બીવી જન્મત મેં યકજા હોંગે ?

સવાલ : કયા મિયાં બીવી દોનોં જન્મત મેં એક સાથ રહેંગે ?

જવાબ : અગર મિયાં બીવી કા ખાતિમા ઈમાન પર હુવા તો યેહ દોનોં જન્મત મેં સાથ રહેંગે.

(التذكرة بأحوال الصوفى وأموال الآخرة، ص 462) અગર ઉન મેં સે કિસી કા ઈમાન સલામત ન રહા તો દોઝખ ઉસ કા ઠિકાના હોગા ઔર જો જન્મત મેં જાએગા ઉસ કા કિસી દૂસરે જન્મતી સે નિકાહ હો જાએગા. જન્મત મેં જાને વાલે કો અપને દૂસરે ફરીક કે બિછળને કા કોઈ સદમા ભી નહીં હોગા ક્યૂંકિ જન્મત રંજો ગમ કા મકામ નહીં.

(મદની મુઝાકરા, 21 જુલ હિજજતિલ હરામ 1439 હિજરી)

દારુલ ઈફતા એહલે સુન્નાત

દારુલ ઈફતા એહલે સુન્નાત (દાવતે ઈસ્લામી) મુસલમાનોં કી શરઈ રાહનુમાઈ મેં મસરૂકે અમલ હૈ. તેહરીરી, ઝબાની, ફોન ઓર દીગર ઝરાએઅ સે મુલ્ક વ બૈરને મુલ્ક સે હઝારહા મુસલમાન શરઈ મસાઈલ પૂછતે રેહતે હૈં, જિન મેં સે ચાર મુન્તાખબ ફતાવા ઝૈલ મેં દર્જ કિએ જા રહે હૈં

1 અગર જાનવર કે સીંગ નિકાલ દિએ ગએ હોં તો !

સવાલ : કયા ફરમાતે હૈં ઉલમા એ દીન વ મુફતિયાને શરએ મતીન ઈસ મસ્અલે મેં કિ એક જાનવર ખરીદને કા ઈરાદા હૈ, મગર ઉસ કા સીંગ ટૂટા હુવા હૈ. ઉસ કે માલિક સે પૂછા, તો ઉસ ને બતાયા કિ એક સીંગ ટૂટ ગયા થા, દૂસરે કો ભી હમ ને શુરૂઅ સે હી નિકાલ દિયા થા, તો કયા ઐસે જાનવર કી કુરબાની હો સકતી હૈ, જબકિ જાનવર કે સર પર કુછ ભી મેહસૂસ નહીં હોતા ઓર ન હી સર પર અબ કિસી તરહ કા કોઈ ઝખ્મ હૈ. રાહનુમાઈ ફરમાએં ?

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْجَوَابُ بِعَوْنِ الْمَلِكِ الْوَهَّابِ اَللّٰهُمَّ هِدَايَةَ الْحَقِّ وَالصَّوَابِ

પૂછી ગઈ સૂરત મેં ઉસ જાનવર કી કુરબાની જાઈઝા હૈ, સીંગ કા ટૂટના ઉસ વક્ત ઐબ શુમાર હોતા હૈ, જબકિ જળ સમેત ટૂટ જાએ ઓર ઝખ્મ ભી ઠીક ન હુવા હો, લેહાઝા અગર કિસી જાનવર કા સીંગ જળ સમેત ટૂટ જાએ ઓર ઝખ્મ ભર જાએ, તો અબ ઉસ કી કુરબાની હો સકતી હૈ, ક્યૂંકિ જિસ ઐબ કી વજહ સે કુરબાની નહીં હો રહી થી, વોહ ઐબ અબ ખત્મ હો ચુકા હૈ, લેહાઝા ઉસ કી કુરબાની હો જાએગી.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ عَزَّوَجَلَّ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

2 કયા એહરામ બાંધે બગૈર મીકાત સે ગુઝર સકતે હૈં ?

સવાલ : કયા ફરમાતે હૈં ઉલમા એ દીન વ મુફતિયાને શરએ મતીન ઈસ બારે મેં કિ હમારી કુછ દિનોં બાદ હજ કે લિએ રવાનગી હૈ, હમ પેહલે મદીને પાક જાએંગે, ફિર વહાં સે હજ કે કરીબ મક્કા શરીફ

આએંગે, તો ઈસ કે લિએ હજ મિનિસ્ટ્રી વાલોં કી તરફ સે યેહ મેસેજ આયા હૈ કિ “આજ કી હજ પરવાઝ જિદહ જાએગી, ફિર વહાં સે બસ કે ઝરીએ મદીનએ મુનવ્વરા જાએંગે, મદીને મેં કિયામ કે બાદ આપ સુન્નાતે નબવી કી રૌશની મેં એહરામ બાંધ કર મક્કએ મુકર્રમા કે લિએ બ ઝરીએ બસ રવાના હોંગે, લેહાઝા જિદહ કે સફર કે લિએ આપ એહરામ ન બાંધેં”, માલૂમ યેહ કરના હૈ કિ જિદહ તો મીકાત કે અન્દર હૈ, તો કયા હમ મીકાત સે એહરામ કે બગૈર ગુઝર સકતે હૈં ?

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْجَوَابُ بِعَوْنِ الْمَلِكِ الْوَهَّابِ اَللّٰهُمَّ هِدَايَةَ الْحَقِّ وَالصَّوَابِ

પૂછી ગઈ સૂરત મેં આપ મીકાત સે બગૈર એહરામ બાંધે ગુઝર સકતે હૈં, ક્યૂંકિ અગર કોઈ શખ્સ મક્કા (હુદૂદે હરમ મેં) જાને કે ઈરાદે સે મીકાત સે ગુઝરે, તો ઉસ પર હજ યા ઉમરે કા એહરામ બાંધના વાજિબ હોતા હૈ, ઐસે શખ્સ કા મીકાત સે બગૈર એહરામ કે ગુઝરના, દમ વાજિબ હોને કા સબબ હૈ, લેકિન અગર મીકાત સે ગુઝરતે હુવે મક્કા જાને કા ઈરાદા ન હો, બલ્કિ હુદૂદે હરમ સે બાહર હી કિસી જગહ મસલન જિદહ જાના હો, તો ઉસ પર મીકાત સે ગુઝરતે હુવે એહરામ બાંધના ઝરૂરી નહીં ઓર આપ કા મીકાત સે ગુઝરના મક્કા જાને કે લિએ નહીં, બલ્કિ હુદૂદે હરમ સે બાહર જિદહ, ફિર વહાં સે મદીને શરીફ જાના હૈ, લેહાઝા મીકાત સે હજ યા ઉમરે કા એહરામ બાંધે બગૈર ગુઝર સકતે હૈં.

ઇસ કી નઝીર (મિસાલ) યેહ હૈ કિ નબિયે કરીમ
عَلَيْهِمُ الرِّفْقَانِ اور سداہا اے کیرام صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم
મુખ્તલિફ ગરઝોં કે લિએ મદીને શરીફ સે મકામે બદ
તશરીફ લાતે, જો મીકાત કે અન્દર હૈ, લેકિન મીકાત સે
એહરામ નહીં બાંધતે થે.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ عَزَّوَجَلَّ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

3 अगर मालदार शप्स 12 जुल छिज्जा को सफ़र पर हो तो कुरबानी का हुक्म

સવાલ : કયા ફરમાતે હૈં ઉલમા એ કિરામ ઇસ
મસ્અલે કે બારે મેં કિ એક માલદાર મુકીમ પર કુરબાની
વાજિબ થી ફિર બારહ જુલ હિજ્જા કી સુબ્હ બાનવે કિલો
મીટર સે ઝાઈદ સફરે શરઈ પર નિકલ ગયા, કયા અબ
ઉસ પર કુરબાની વાજિબ રહી યા નહીં ? નીઝ અગર
ઉસ ને કુરબાની કી નિયત સે બકરા ખરીદ લિયા થા,
તો અબ મુસાફિર હોને પર ઉસે ફરોખ્ત કર સકતા હૈ યા
નહીં ?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اَلْجَوَابُ بِعَوْنِ الْمَلِکِ الْوَهَّابِ اَللّٰهُمَّ هِدَايَةَ الْحَقِّ وَالصَّوَابِ

સવાલ મેં ઝિક્ર કર્દા સૂરત કે મુતાબિક ઉસ
શપ્સ પર કુરબાની વાજિબ ન રહી, ક્યૂંકિ કુરબાની કે
વુજૂબ કી શરાઈત મેં સે એક શર્ત મુકીમ હોના ભી હૈ,
લેહાઝા અગર વોહ બારહ જુલ હિજ્જા કી સુબ્હ
મુસાફિર હો ગયા ઓર કુરબાની કે આખરી વક્ત યાની
ગુરૂબે આફતાબ તક મુસાફિરે શરઈ હી રહા, તો અબ
ઉસ પર કુરબાની વાજિબ ન હોગી ઓર અગર ઉસ
શપ્સ ને કુરબાની કી નિયત સે જાનવર ખરીદ લિયા
થા, તો ઉસે ફરોખ્ત કર સકતા હૈ, સદકા કરના વાજિબ
નહીં, ક્યૂંકિ મુસાફિરે શરઈ બનને કી સૂરત મેં ઉસ પર
કુરબાની વાજિબ ન રહી થી.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ عَزَّوَجَلَّ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

4 गनी शप्स का कुरबानी के लिये ખરીદા હુવા જાનવર મર ગયા તો !

સવાલ : કયા ફરમાતે હૈં ઉલમા એ દીન વ
મુફતિયાને શરએ મતીન ઇસ મસ્અલે કે બારે મેં કિ એક

માલદાર, ગની શપ્સ ને કુરબાની કા જાનવર ખરીદા
ઓર વોહ કુરબાની સે પેહલે મર ગયા, તો કયા નયા
જાનવર ઉતની હી કીમત કા લેના ઝરૂરી હૈ યા ફિર કમ
કીમત કા ભી લે સકતા હૈ ? રાહનુમાઈ ફરમાએ ?

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
اَلْجَوَابُ بِعَوْنِ الْمَلِکِ الْوَهَّابِ اَللّٰهُمَّ هِدَايَةَ الْحَقِّ وَالصَّوَابِ

પૂછી ગઈ સૂરત મેં ઉસ ગની શપ્સ કો
ઇખ્તિયાર હૈ કિ જો ભી કુરબાની કે કાબિલ જાનવર હો,
ઉસે કુરબાન કર સકતા હૈ. પેહલે જાનવર કી કીમત કે
બરાબર યા ઉસ સે ઝિયાદા યા કમ કીમત વાલા લેના,
સબ કી ઇજાઝત હૈ, ક્યૂંકિ જાનવર મર જાને કી સૂરત મેં
દૂસરે કમ કીમત વાલે જાનવર કી કુરબાની કરને સે
પેહલે જાનવર સે કિસી કિસ્મ કે મનાફેઅ હાસિલ નહીં
કિએ જા રહે ઓર જબ કિસી કિસ્મ કે મનાફેઅ હાસિલ
નહીં કિએ જા રહે, તો અબ કમ કીમત વાલે જાનવર કી
કુરબાની મેં ભી કોઈ હરજ નહીં, હાં કુરબાની કે લિએ
ખરીદને કે બાદ ગની શપ્સ અગર જાનવર બદલના
ચાહે તો હુક્મ યેહી હૈ કિ ઉસ જાનવર સે આલા જાનવર
સે બદલને કી ઇજાઝત હૈ, પેહલે જાનવર કી મિસ્લ યા
ઉસ સે કમ કીમત વાલે સે બદલને કી ઇજાઝત નહીં,
મગર મર જાને કી સૂરત મેં યેહ હુક્મ નહીં હૈ, બલકિ
હુકહા એ કિરામ મુતલકન ફરમાતે હૈં કિ દૂસરા કોઈ
જાનવર કુરબાન કરે ઓર અપના વાજિબ અદા કરે,
અલબત્તા બેહતર યેહ હૈ કિ અચ્છા, ફરબા (મોટા) જાનવર ઝબ્હ
કિયા જાએ.

યાદ રહે કિ યેહ મસ્અલા ગની કે પેહલે
જાનવર કે મર જાને કી સૂરત મેં હૈ, અલબત્તા ચોરી યા
ગુમ હોને ઓર અચ્ચામે કુરબાની તક ઉસે દોબારા મિલ
જાને કી સૂરત મેં મસ્અલા જુદા હૈ.

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ عَزَّوَجَلَّ وَرَسُوْلُهُ اَعْلَمُ صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم

નમાઝ અલ્લાહ કરીમ કી જાનિબ સે અપને બન્દોં કે લિએ બહુત હી અઝીમ તોહફા હૈ, કુરઆનો હદીસ મેં ઈસ કા બાર બાર હુકમ આયા ઔર તરહ તરહ સે ઈસ કી ફજીલત વ અહમિયત બયાન હુઈ, ઈન સબ કે સાથ સાથ અલ્લાહ કી મઝીદ રેહમત યેહ હૈ કિ નમાઝિયોં કે બાઝ આમાલ પર અલ્લાહ કે માસૂમ ફરિશ્તે ઈન કે લિએ દુઆ એ મગફેરત ભી કરતે હૈં યુનાન્હે,

70 હઝાર ફરિશ્તે દુઆ એ મગફેરત કરતે હૈં :

હુઝૂર નબિયે રેહમત ﷺ ને ફરમાયા : “જબ કોઈ શખ્સ અપને ઘર સે નમાઝ કે લિએ નિકલે ઔર યેહ કલેમાત પઢે :”

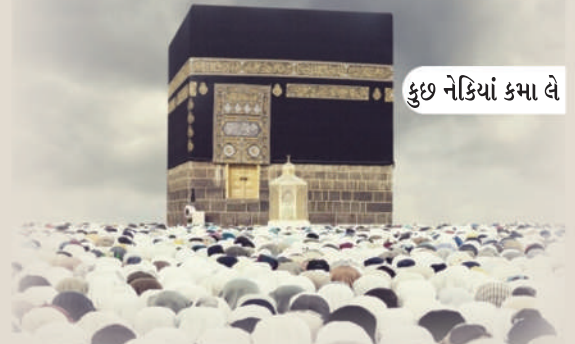
اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِیْنَ
عَلَيْكَ وَبِحَقِّ مَنْشَآءِ قَائِلٍ لَمْ اُخْرَمْ اَشْهُ اَوْ لَا يَبْطُرْ اَوْ لَا رِبَآءًا وَلَا سُبْعَةً
خَرَجْتُ اِنْقَائِیْ سَخَطِكَ وَابْتِغَائِیْ مَرْضَاتِكَ اَسْأَلُكَ اَنْ تُنْقِذَنِیْ مِنَ النَّارِ وَاَنْ
تُغْفِرَ لِيْ ذُنُوْبِیْ اِنَّهُ لَا یُغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ

તર્જમા : ઐ અલ્લાહ ! મેં તુજ સે ઉસ હક કે વસીલે સે દુઆ કરતા હું જો સાઈલોં કા તુજ પર હૈ ઔર ઉસ હક કે તુફૈલ જો મેરે ઈસ ચલને કા હૈ ક્યૂંકિ મેં ફખ્ર ઔર ગુઝર ઔર લોગોં કો દિખાને ઔર સુનાને કે લિએ નહીં ચલા બલ્કિ મેં તો તેરી નારાઝી સે બચને ઔર તેરી પુશનૂદી હાસિલ કરને નિકલા હું, મેં તેરી બારગાહ મેં અર્ઝ કરતા હું કિ મુજે જહન્નમ કી આગ સે બચા ઔર મેરે ગુનાહ મુઆફ ફરમા ક્યૂંકિ તૂ હી ગુનાહોં કો બખ્શને વાલા હૈ.

તો અલ્લાહ કરીમ 70 હઝાર ફરિશ્તે મુકર્રર ફરમાતા હૈ જો ઉસ કે લિએ દુઆ એ મગફેરત કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ કરીમ અપને વજહે કરીમ કે સાથ ઉસ કી તરફ મુતવજજેહ હોતા હૈ યહાં તક કિ વોહ શખ્સ અપની નમાઝ પૂરી કર લે.⁽¹⁾

ઝમીનો આસ્માન કા હર ફરિશ્તા દુઆ એ મગફેરત કરેગા : અલ્લાહ પાક ને હઝરતે મૂસા ﷺ કી તરફ વહી ફરમાઈ : ઐ મૂસા ! મુહમ્મદ મુસ્તફા ﷺ ઔર ઈન કી ઉમ્મત શામ કે વક્ત ચાર રકઅત (યાની નમાઝે અસ્ર) અદા કરેગી તો ઝમીનો આસ્માન કા હર મુકર્રબ ફરિશ્તા ઉસ ઉમ્મત કે લિએ ઇસ્તિગફાર કરેગા ઔર જિસ કે લિએ મેરે ફરિશ્તે ઇસ્તિગફાર કરેગે મેં ઉસે અઝાબ નહીં દૂંગા.⁽²⁾

70 ફરિશ્તે દુઆ એ મગફેરત કે લિએ મુકર્રર : સરકારે નામદાર ﷺ કા ફરમાન હૈ : જિસ ને નમાઝે ફજ જમાઅત સે પઢી ફિર ઉસી જગહ બેઠા રહા ઔર સૂરએ અન્આમ કી પેહલી તીન આયાત તિલાવત કીં તો અલ્લાહ પાક ઉસ કે સાથ સત્તર ફરિશ્તે મુકર્રર ફરમા દેગા

(કિસ્ત : 03)

ફરિશ્તે દુઆ એ મગફેરત કરતે હૈં

મૌલાના મુહમ્મદ અફઝલ અત્તારી મદની

જો કિયામત તક અલ્લાહ રબ્બુલ ઇઝઝત કી તરબીહ બયાન કરેંગે ઔર ઉસ શખ્સ કે લિએ મગફેરત કી દુઆ કરતે રહેંગે.⁽³⁾

નમાઝી કે લિએ ફરિશ્તોં કી તીન દુઆએ : હુઝૂર અકરમ ﷺ ને ફરમાયા : “જો બન્દા નમાઝ પઢ કર ઉસ જગહ જબ તક બેઠા રેહતા હૈ, ફરિશ્તે ઉસ કે લિએ ઇસ્તિગફાર કરતે રેહતે હૈં, ઉસ વક્ત તક કિ બે વુઝૂ હો જાએ યા ઉઠ બળા હો. મલાઈકા કા ઇસ્તિગફાર ઉસ કે લિએ યેહ હૈ : اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ યાની ઐ અલ્લાહ તૂ ઈસ કો બખ્શ દે, اَللّٰهُمَّ ارْحَمْنِيْ યાની ઐ અલ્લાહ તૂ ઈસ પર રેહમ કર, اَللّٰهُمَّ تَبِّعْنِيْ યાની ઐ અલ્લાહ ઈસ કી તૌબા કબૂલ કર.”⁽⁴⁾

ફરિશ્તોં સે દુઆ એ મગફેરત કરવાને વાલે કલેમાત : હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ رضી الله تعالی عنه ને ફરમાયા : જો શખ્સ યું કહે :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَتَبَارَكَ اللَّهُ
તો એક ફરિશ્તા ઈન કલેમાત કો અપને પરોં કે નીચે રખ લેતા હૈ ઔર ઈન્હે લે કર આસ્માન કી તરફ ચઢ જાતા હૈ, વોહ ફરિશ્તોં કે જિસ ગિરોહ કે પાસ સે ભી ગુઝરતા હૈ તો વોહ ફરિશ્તે ઈન કલેમાત કે કેહને વાલે કે લિએ દુઆ એ મગફેરત કરતે હૈં હતાકિ ફરિશ્તા ઈન કલેમાત કો અલ્લાહ કે હુઝૂર (કી બારગાહ મેં) પેશ કર દેતા હૈ.⁽⁵⁾

(બકિયા અગલે માહ કે શુમારે (અંક) મેં..... اِنْ شَاءَ اللَّهُ ط)

(1) مسند احمد، 17/247، حدیث: 1156 (2) طایفة الاولیاء، 6/34 (3) روح المعانی، 7/98 (4) مسند ابی داؤد طیالسی، ص 317، حدیث: 2415 (5) مستدرک الحاکم، 3/204، حدیث: 3642

017

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

બે સાચા મેહબૂબ

 મૌલાના કાશિક શેહઝાદ અત્તારી મદની.

કુરઆનો હદીસ સે અદમે સાયા કા સુબૂત :

કુરઆને કરીમ કી કઈ આયાત ઔર કસીર અહાદીસ સે યેહ બાત સાબિત હૈ કિ રેહમતે આલમ, નૂરે મુજશ્સમ ﷺ કો **અલ્લાહ** પાક ને બે મિસાલ બશરિયત કે સાથ સાથ નૂરાનિયત સે ભી નવાજા હૈ ઔર યેહ બાત ભી જાહિર હૈ કિ નૂર કા સાયા નહીં હોતા. ઈન દોનોં બાતોં કો મિલાને સે નતીજા યેહ નિકલા કિ નૂર વાલે આકા ﷺ સામે સે પાક હૈં ઔર આપ કી નૂરાનિયત પર દલાવત કરને વાલી તમામ કુરઆની આયાત ઔર અહાદીસે મુબારકા ઈસ બાત કી દલીલ હૈં. હુસૂલે બરકત કે લિએ સિફ એક કુરઆની આયત ઔર ઈસ કી તફસીર મુલાહજા ફરમાઈએ :

الْاَنْوَارُ شُعَاعُ نُورٍ لَا تَحْجُبُ غَيْرَهَا مِنَ الْاَنْوَارِ فَلَا ظِلَّ لَهَا
 यानी अन्वार शक़्क़ा और लतीफ़ डोते हैं, अपने गैर तक
 रौशनी के पड़ुंयने में रुकावट नहीं बनते इस लिओ धन का
 साया नहीं डोता. ⁽⁴⁾ 2 अल्लामा मुहम्मद बिन अब्दुल
 बाकी तुर्कानी मालिकी رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى तेडरीर फ़रमाते हैं : **عَلَى**
 الْاَنْوَارِ يَنْشُرُ النُّورَ यानी ओशक नूर का साया नहीं डोता. ⁽⁵⁾ 3 शैभे
 मोहककिश शैभ अब्दुल डक मोहदिस देहलवी رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى
 लिખते हैं : **نُورٌ رَا سَايَهٗ نَبِيٌّ بَاشِدٌ** यानी नूर का साया नहीं
 डोता. ⁽⁶⁾ 4 धमामे ओडले सुन्नत धमाम अडमद रज़ा पान

رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ફરમાતે હેં : નૂર કે લિએ સાયા નહીં. મઝીદ લિખતે હેં : સાયા ઉસ જિસ્મ કા પળેગા જો કસીફ હો ઔર અન્વાર કો અપને મા વરા સે હાજિબ (યાની અપને આગે મૌજૂદ થીજ તક રૌશની કે પહુંચને મેં રુકાવટ બને), નૂર કા સાયા પળે તો તન્વીર (યાની રૌશની) કૌન કરે ? ઇસ લિએ દેખો આફતાબ (યાની સૂરજ) કે લિએ સાયા નહીં.⁽⁷⁾

તૂ હૈ સાયા નૂર કા હર ઉઝવ ટુકળા નૂર કા સાએ કા સાયા ન હોતા હૈ ન સાયા નૂર કા⁽⁸⁾

બુઝુર્ગાને દીન કે ફરામીન : પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! સરકારે દો આલમ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી અઝીમ ખુસૂસિયત વ ફઝીલત “સાયા ન હોને” કો નક્કલ કરને વાલે બુઝુર્ગાને દીન ઔર ઇન કે બયાન કર્દા દલાઈલ ઇતને ઝિયાદા હેં કિ ઇન્હેં એક મઝમૂન મેં ઝિક કરના બહુત મુશ્કિલ હૈ,

હુસૂલે બરકત કે લિએ કુછ દલાઈલ મુલાહઝા ફરમાઈએ :

❶ એક મોકેઅ પર હઝરતે સૈયદના ઝુન્નૂરૈન ઉસ્માને ગની رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ने बारगाहे रिसालत में अर्ज किया : إِنَّ اللَّهَ مَا أَوْفَقَ ظَلَّكَ عَلَى الْأَرْضِ لَيَأْتِيَنَّكَ أَنْسَاءُ قَدَمُهُ عَلَى ذَلِكَ الْبَلَدِ : यानी बेशक अल्लाह पाक ने आप के साये को जमीन पर न पगने दिया ताकि कोई इन्सान उस साये पर पाउ न रहे.⁽⁹⁾ એક રિવાયત કે મુતાબિક આપ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ યૂં અર્ઝ ગુઝાર હુવે : આપ કા સાયા જમીન પર નહીં પળતા, તાકિ કહીં એસા ન હો કિ નાપાક જમીન પર પળ જાએ.⁽¹⁰⁾

❷ ઇમામ બુખારી વ ઇમામ મુસ્લિમ કે ઉસ્તાઝુલ ઉસ્તાઝ હાફિઝુલ હદીસ ઇમામ અબ્દુરઝઝાક, તબએ તાબેઈ બુઝુર્ગા હઝરતે સૈયદના અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક ઔર ઇમામ ઇબને જૌઝી رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ સે મન્કૂલ હૈ કિ સહાબી એ રસૂલ હઝરતે સૈયદના અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ સાયા ઇરશાદ ફરમાયા : لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْتِي سَايَا يَانી رસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા સાયા નહીં થા.

મઝીદ ફરમાતે હેં :

وَلَمْ يَقُمْ مَعَ شَيْئٍ قَطُّ إِلَّا غَلَبَ ضَوْؤُهُ ضَوْءَ النَّبِيِّ وَلَمْ يَقُمْ مَعَ شَيْءٍ قَطُّ إِلَّا غَلَبَ ضَوْؤُهُ ضَوْءَ النَّبِيِّ : यानी रसूलु पुढा صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم जब सूरज के सामने भणे होते तो आप का मुबारक नूर सूरज की रौशनी पर गाविल आ जाता और यराग के सामने भणे होते तो यराग की

रौशनी पर भी गाविल आ जाता.⁽¹¹⁾ नूरे मुस्तफा صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم के सूरज और यराग के नूर पर गाविल आने के 2 माना हो सकते हैं : (1) नूरे मुस्तफा صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم के सामने सूरज और यराग की रौशनियां झीकी पण जातीं जैसे सूरज की रौशनी के सामने यराग की रौशनी (2) उस मुबारक नूर के सामने इन दोनों की रौशनी बिल्कुल ખત્म हो जाती जैसे सूरज के सामने सितारों की रौशनी.⁽¹²⁾

❸ આરિફ બિલ્લાહ ઇમામ હાફિઝ અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન અલી હકીમ તિરમિઝી શાફેઈ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ તાબેઈ બુઝુર્ગા હઝરતે સૈયદના ઝકવાન رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ સે રિવાયત કરતે હેં :

إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يَكُنْ يُرَى لَهُ ظِلٌّ فِي شَيْئٍ وَلَا قَبَرٍ : यानी सूरज और चांद की रौशनी में रसूलुल्लाह صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم क़ा साया नज़र नहीं आता था.⁽¹³⁾

અદીમુલ મિસ્લો લાસાની હૈ વોહ ઝાતે મુબારક યૂં બનાયા હી નહીં અલ્લાહ ને સાયા મુહમ્મદ કા⁽¹⁴⁾

❹ શૈખુલ ઇસ્લામ ઇમામ અહમદ બિન મુહમ્મદ ઇબને હજર મક્કી હૈતમી શાફેઈ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ લિખતે હેં : સરકારે દો આલમ صَلَّی اللہُ تَعَالَى عَلَيْهِ વાસે નૂર હોને કી તાઈદ ઇસ બાત સે ભી હોતી હૈ કિ જબ આપ દિન યા રાત મેં સૂરજ યા ચાંદ કી રૌશની મેં ચલતે તો આપ કા સાયા ન પૈદા હોતા. ઇસ કી વજહ યેહ હૈ કિ સાયા સિફ કસીફ જિસ્મ કા ઝાહિર હોતા હૈ ઔર અલ્લાહ પાક ને અપને મેહબૂબ صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો તમામ જિસ્માની કસાફતોં ઔર ગલાઝતોં સે પાકીઝા ફરમા કર આપ કો સરાપા નૂર બના દિયા થા ઇસ લિએ આપ કા સાયા બિલ્કુલ ભી ન થા.⁽¹⁵⁾

હક ને ઇન્હેં બે મિસ્લ બનાયા, પળતા ઝમીં પર ક્યૂંકર સાયા નૂરે પુદા આઝા એ મુહમ્મદ صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم⁽¹⁶⁾

શૈતાન કે ધોકે મેં મત આએ : પ્યારે ઇસ્લામી ભાઈયો ! આપ ને મુલાહઝા ફરમાયા કિ સાયે સે પાક હોના રેહમતે આલમ صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી એક ઔસી અઝીમ ફઝીલત વ ખુસૂસિયત હૈ જો આપ કો અલ્લાહ પાક કી અતા સે હાસિલ હુઈ. ખબરદાર ! શૈતાન કે બેહકાવે મેં આ કર અલ્લાહ કે હબીબ صَلَّय اللہُ تَعَالَى عَلَیْہِ وَاٰલِہٖ وَسَلَّم કે કિસી મોજિઝે ઔર ખુસૂસિયત સે મુતઅલ્લિક શુકૂકો શુબ્હાત કા શિકાર હરગિઝ

ઈન્કાર કરને વાલે કા હુકમ : ગઝાલી એ ઝમાં હઝરતે અલ્લામા મૌલાના સૈયદ અહમદ સઈદ કાઝમી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ફરમાતે હેં : અકાઈદો આમાલ સે મુતઅલ્લિક હમારે બે શુમાર એસે મસાઈલ હેં જિन्हેં હમ જઝમો યકીન કે મર્તબે મેં શુમાર નહીં કરતે, બલ્કિ મહઝ ફઝીલતો મન્કબત કે દર્જે મેં માનતે હેં, હત્તાકિ અગર કોઈ નેક દિલ તાલિબે હક મહઝ દલીલ ન મિલને કી વજહ સે હમારે ઈસ મસ્અલે કો તસ્લીમ ન કરે તો હમ ઉસે બદ અકીદા નહીં કેહતે, ન ઉસ કે હક મેં બુરા ભલા કેહના જાઈઝ સમઝતે હેં, બશર્તે કિ ઉસ કા ઈન્કાર રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી અદાવત ઔર બુગઝો કીના કી વજહ સે ન હો. નબિયે કરીમ صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કે

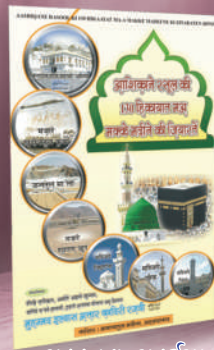
જિસ્મે અકદસ કા સાયા ન હોના ભી બાબે ફઝાઈલો
મનાકિબ સે હૈ જિસ પર કુફી ઈમાન કા મદાર (યાની
બુન્યાદ) નહીં. (22)

અલ્લાહ પાક સે દુઆ હૈ કિ અપને બે સાયા
 મેહબૂબ ﷺ કે તુફેલ હમે દોનો જહાં મેં અપની
 રેહમતોં કા સાયા અતા ફરમાયે.

أَمِينٌ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

(اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ) (अंक) में... (अकिया अगले माह के शुमार)

(1) خصائص کبریٰ، 1/116، مدارج النبوة، 1/21 (2) پ 6، المائدة: 15
(3) تفسیر جلالین، 2/33 (4) نسیم الرياض، 4/335 (5) زرقانی علی المواہب،
5/525 (6) مدارج النبوة، 1/21 (7) فتاویٰ رضویہ، 30/706 (8) حدائق
بختش، ص 244 (9) تفسیر نفی، ص 772 (10) مدارج النبوة، 2/161 (11) الوفا
باحوال المصطفیٰ، 2/19، زرقانی علی المواہب، 5/525، الجزء المقطوع من المصنف
لعبد الرزاق، ص 56 (12) فتاویٰ رضویہ، 30/708 مفہوماً (13) خصائص کبریٰ،
1/116، مواہب لدنیہ، 2/71 (14) قبالة بختش، ص 51 (15) المباح المکیة فی
شرح الہدیة، ص 86 (16) قبالة بختش، ص 160 (17) کشف الغمۃ، 2/53
(18) مسند احمد، 9/132، حدیث: 23563 (19) بخاری، 1/633، حدیث:
1922 (20) بخاری، 4/352، حدیث: 6851 (21) فتاویٰ رضویہ، 30/725
(22) مقالات کاظمی، 4/57۔

આશિકાને રસૂલ કી 130 હિકાયાત

મકકતુલ મુકર્રમા ઔર મદીનાએ મુનવ્વરા કે કઈ મુકદ્દસ વ મુતબર્રક મકામાત કી જિયારાત મગ તઝારુફ ઈશકી મહબ્બત મેં ડૂબી તેલહીર સે મુઝય્યન યેલ કિતાબ ઉર્દૂ, હિન્દી, ગુજરાતી ઔર બંગલા ઝબાન મેં દસ્તાવાબ હૈ.

બે બસી

(Helplessness)

મૌલાના અબૂ રજબ મુહમ્મદ આસિફ અત્તારી મદની

એક યૂનાની બિઝનેસ મેન અરસ્તૂ અવનાસિસ બહુત બળી શિપિંગ કંપની કા માલિક થા, 1975 ઈસવી મેં ઈસ કે મરને કે બાદ એક ટીવી ચેનલ ને ઈસ પર ડોક્યુમેન્ટ્રી (દસ્તાવેજી વીડિયો) બનાઈ જિસ મેં એક ઈન્કેશાફ ને લોગોં કો હિલા કર રખ દિયા, વોહ ઈસ કી બે બસી પર હૈરાન રેહ ગએ કિ ઈતના અમીરો કબીર આદમી એક અજબ બીમારી કા શિકાર થા કિ વોહ અપની પલકોં (Eyelash) કો અપની મર્જી સે નહીં ઉઠા સકતા થા, વોહ દુન્યા કે કાબિલ તરીન ડોક્ટર્સ સે ઈલાજ કરવાને કે બાદ ભી શિકાયાબ ન હો સકા. દિન કે વક્ત ઉસ કે પપોટોં (આંખોં કે ઊપર વાલે હિસ્સોં) પર સોલ્યૂશન ટેપ લગા દી જાતી જિસ કે લગાને સે દિન ભર ઉસ કી આંખોં દેખ સકતી થીં, રાત કો વોહ ટેપ ઉતાર દી જાતી તો પલકેં ઉસ કી આંખોં પર ગિર જાતીં ઓર વોહ સો જાતા. અગલે દિન દોબારા ઉસ કો ટેપ લગા દી જાતી. અવનાસિસ સે પૂછા ગયા કિ તુમ દુન્યા કે અમીર તરીન શખ્સ હો ! કયા તુમહારી કોઈ એસી ખ્વાહિશ હૈ જો અભી તક ન પૂરી હુઈ હો તો અવનાસિસ કેહને લગા : “કાશ ! મેં સિર્ફ એક બાર અપની પલકોં કો અપની મર્જી સે હરકત દે સકૂં, ચાહે મેરી સારી દોલત ચલી જાએ.”

માહનામા ફૈઝાને મદીના કે કારેઈન ! ઈન્સાન કો અપની તાકત વ તવાનાઈ કે સાથ સાથ બે બસી પર ભી નઝર રખની ચાહિએ. ઈન્સાન ફઝાઓં મેં જહાઝ કે ઝરીએ પરવાઝ કરતા હૈ, આબદોઝ મેં બૈઠ કર સમુન્દરોં કી તેહ મેં

ઉતર જાતા હૈ, પહાળોં કા સીના ચીર કર ટનલ (સુરંગોં) બના લેતા હૈ, ઝેરે ઝમીન ઘર બના કર ઉસ મેં રેહ લેતા હૈ, મસનૂઈ (કૃત્રિમ) રૌશનિયોં કે ઝરીએ રાત કો દિન બના લેતા હૈ, એસી કે ઝરીએ ગર્મ મૌસમ મેં કમરે કો ઠન્ડા ઓર હીટર કે ઝરીએ સર્દ (ઠન્ડે) મૌસમ મેં કમરે કો ગર્મ કર લેતા હૈ, કરાટે કા વાર કર કે પથ્થરોં ઓર બર્ફ કી સિલોં કો તોળ દેતા હૈ, હાથોં કી તાકત સે લોહે કે બરતનોં કો તોળ મરોળ દેતા હૈ ઓર ન જાને કેસે કેસે હૈરાન કુન કામ કર ગુઝરતા હૈ, લેકિન યેહી ઈન્સાન કભી ઈતના બે બસ ઓર મજબૂર હો જાતા હૈ કિ થોળા સા ફાસલા ભી અપને કદમોં પર ચલ કર તૈ નહીં કર સકતા ચાએ કી પ્યાલી યા પાની કે ગ્લાસ કો અપને હાથોં મેં સંભાલ નહીં સકતા સેહત મન્દ ઈન્સાન કા દિલ એક દિન મેં એક લાખ તીન હઝાર છે સૌ અરસી મરતબા ધળકતા હૈ ઓર અગર કિસી વજહ સે ધળકનોં કી તરતીબ કમ યા ઝિયાદા હો જાએ તો જાન પર બન જાતી હૈ ઈન્સાન તરહ તરહ કી નેમતેં ખાતા ઓર લુલ્હ ઉઠાતા હૈ અગર ઈસ કી આંતોં કી હરકત રુક જાએ યા મસાને પાની નિકાલને સે ઈન્કાર કર દે તો ઝિન્દગી કિતની ખૌફનાક હો જાએગી ઈસ કા હમ તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતે, એક ડોક્ટર કા કેહના હૈ કિ મેરે પાસ એસે ભી મરીઝ આતે હૈં જિન કી આંતેં કાટ કર મેદે કે મુંહ પર નાલી લગા કર સાઈડ પર પ્લાસ્ટિક બેગ લટકા દિયા જાતા હૈ અબ સારા દિન ફુઝલા (ટોઈલેટ) ઉસ બેગ મેં જમ્મ હોતા રેહતા હૈ ઓર

મરીઝ સારા દિન ઉસ બેગ કે સાથ ઝિન્દગી ગુઝારને પર મજબૂર હોતા હૈ ✨ જિસ બેયારે કી કિસી હાદસે મેં હડિયાં ટૂટ જાએ તો ઉસ કે બાઝૂઓં ઔર ટાંગોં પર પ્લસ્ટર લગા દિયા જાતા હૈ, વોહ ઈન્સાન જો સોતે વક્ત અપની મર્જી સે કરવટેં લેતા થા, અબ કરવટ બદલને જૈસી નેમત સે ભી મેહરૂમ હો જાતા હૈ ✨ અગર કિસી કી ઝાઈકા ચખને કી સલાહિયત જાતી રહે તો ઉસ કી ઝિન્દગી બે ઝાઈકા હો જાતી હૈ ક્યૂંકિ પૂરી મેડીકલ સાઈન્સ ઝબાન જૈસા આલા બનાને સે કાસિર હૈ જો લીમૂં કી તુરશી (ખટાશ) ઔર આમ (કેરી) કી મિઠાશ મેં ફર્ક મેહસૂસ કર સકે ✨ જિસ કી કિસી વજહ સે બીનાઈ (Sight) જાતી રહે ઉસ કી ઝિન્દગી મેં કેસા અન્ધેરા હો જાતા હૈ વોહી જાનતા હૈ ✨ ગાળી કા બ્રેક ફેલ હોને, કમ્પ્યુટર સે ડેટા ડીલીટ હોને યા દૌરાને ડ્રાયવિંગ નીંદ આને પર ઈન્સાન બે બસી કી કેસી તસ્વીર નઝર આતા હૈ ! ✨ બચ્ચા ગુબ્બારા ફટને પર, નૌજવાન બાઈક પંકચર હોને ઔર કાર વાલા ઈન્જન કી ગેસ કિટ જલને પર કેસા બે બસ હોતા હૈ વોહી સમઝ સકતા હૈ ✨ હાલ હી મેં એક મુલ્ક મેં ખુલી ફઝા મેં મઝે સે સાંસ લેને વાલે જબ કોરોના કા શિકાર હો કર મસનૂઈ (કૃત્રિમ) ઓક્સીજન કે લિએ ફુટપાથોં પર તળપ રહે થે તો ઈન કી બે બસી ઈબ્રત અંગેઝ થી ✨ તારીખ મેં દેખા જાએ તો નમરૂદ જૈસા કરોફર વાલા બાદશાહ એક મામૂલી મચ્છર કે હાથોં અન્જામ કો પહુંચ્યા જો ઉસ કે દિમાગ મેં ઘુસ ગયા થા ✨ ફિરઔન જૈસા જાબિરો ઝાલિમ કેસી બે બસી કે આલમ મેં અપને લશ્કર સમેત દરિયા એ નીલ મેં ડૂબ કર મરા.

દેખા જાએ તો ઈન્સાન કી બે બસી કા સફર ઉસ કે બચપન સે શુરૂઆ હોતા હૈ જબ વોહ ખાને પીને વગૈરા મેં દૂસરોં કા મોહતાજ હોતા હૈ યેહ અલગ ખાત હૈ કિ બચ્ચે કો અપની બે બસી કા શુઊર નહીં હોતા ઔર બુઢાપે મેં અપની ઈન્તેહા કો પહુંચતા હૈ જબ ઉસ કી હડિયાં કમઝોર પળ જાતી હૈં ઔર ગુર્દે, ફેફળે ઔર મેદા વગૈરા કમઝોર હો જાતે હૈં. ફિર જબ ઈન્સાન કો મૌત આતી હૈ તો નઝઅ મેં શદીદ બે બસી કા આલમ હોતા હૈ મૌત કા એક ઝટકા તલ્વાર કે હઝાર વાર સે સખ્ત હૈ લેકિન વોહ અપની ઝબાન બન્દ હોને કી વજહ સે કિસી સે અપની બે બસી શેયર ભી નહીં કર સકતા, મુર્દે કી બે બસી ઉસ કો ગુસ્લ દેને વાલે સે પૂછિએ કિ વોહ અપને જિસ્મ કો ઝરા સી ભી હરકત નહીં દે સકતા ફિર ઉસ કા જનાઝા બે બસી કી દાસ્તાન સુનાતે હુવે લોગોં કે કન્ધોં

પર કબ્રસ્તાન કી તરફ જાતા હૈ જહાં ઉસે કબ્ર મેં બે બસ ઔર તન્હા છોળ દિયા જાતા હૈ, ઈસ કે બાદ કિયામત મેં પુલ સિરાત પર, મૈદાને મેહશર મેં ઈન્સાન કી બે બસી કા ક્યા આલમ હોગા ઈસ કે તસવ્વુર સે હી દિલ કાંપ ઉઠતા હૈ.

આખરી ખાત : જબ ઈન્સાન ઈતના બે બસ વ કમઝોર હૈ તો ઈસે તમામ જહાનોં કે પૈદા કરને વાલે રબ્બે જલીલ કી ના ફરમાની ઝેબ નહીં દેતી ક્યૂંકિ **અલ્લાહ** પાક કી ના ફરમાની કા અન્જામ જહન્નમ કે અઝાબાત હૈં ઔર જહન્નમ કે અઝાબાત ઈસ કદર ખૌફનાક ઔર દેહશત નાક હૈં કિ હમ સોચ ભી નહીં સકતે, કઈ અહાદીસ વ રિવાયાત કે મુતાબિક દોઝખિયોં કો ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ કે આલમ મેં દાખિલે જહન્નમ કિયા જાએગા, વહાં દુન્યા કી આગ સે સત્તર (70) ગુના તેઝ આગ હોગી જો ખાલોં કો જલા દેગી, હડિયોં કા સુરમા બના દેગી, ઈસ પર શદીદ ધુવાં જિસ સે દમ ઘુટેગા, અન્ધેરા ઈતના કિ હાથ કો હાથ સુઝાઈ (દિખાઈ) ન દે, ભૂક પ્યાસ સે નિઢાલ બેળિયોં મેં જકળે જહન્નમી કો જબ પીને કે લિએ સખ્ત ખૌલતા હુવા પાની દિયા જાએગા તો મુંહ કે કરીબ કરતે હી ઉસ કી તપિશ સે મુંહ કી ખાલ ઝળ જાએગી, ખાને કો કાંટેદાર થોહળ મિલેગા, લોહ કે બળે બળે હથોળોં સે ઉસે પીટા જાએગા. ઝરા તસવ્વુર કીજિએ કિ અગર હમેં જહન્નમ મેં ડાલ દિયા ગયા તો હમારા યેહ નમોં નાઝુક બદન ઉસ કે હૌલનાક અઝાબાત કો કિસ તરહ બરદાશત કર પાએગા ? હાલાંકિ યેહ તો ઈતના બે બસ ઔર કમઝોર હૈ કિ કિસી તકલીફ કી શિદ્દત જબ અપની ઈન્તેહા કો પહુંચતી હૈ તો યેહ બેહોશ હો જાતા હૈ યા ફિર બે હિસો હરકત (Numb and Motionless) હો જાતા હૈ. જબકિ જહન્નમ મેં પહુંચને વાલી તકલીફ કી શિદ્દત કે સબબ ઈન્સાન પર ન તો બેહોશી તારી હોગી ઔર ન હી ઉસે મૌત આએગી. આહ ! વોહ વક્ત કિતની બે બસી કા હોગા ! ક્યા અબ ભી હમેં ગુનાહોં સે વહશત મેહસૂસ નહીં હોગી ? ક્યા અબ ભી હમારે દિલ મેં નેકિયોં કી મહબબત નહીં બઢેગી ? આહ ! અગર રેહમતે ખુદાવન્દી શામિલે હાલ ન હુઈ તો હમારા ક્યા બનેગા ?

હર ખતા તૂ દર ગુઝર કર બેકસો મજબૂર કી
હો ઈલાહી ! મગફેરત હર બેકસો મજબૂર કી

(વસાઈલે બખ્શિશ (મુરમ્મ), સ. 96)

અલ્લાહ કરીમ હમેં દુન્યા ઓ આખેરત મેં આફિયત, રાહત ઔર આસાની નસીબ ફરમાએ.

اٰمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِيْن صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

(14) **أَنَا نَبِيُّ الرَّحْمَةِ، وَنَبِيُّ التَّوْبَةِ**

તર્જમા : મેં રેહમત વાલા નબી ઔર તૌબા કા નબી હૂં.⁽¹⁾

મેહબૂબે રબુલ ઈઝઝત કે ઈસ પુર અઝમત ફરમાન મેં આપ ﷺ કે દો મુબારક અસ્મા “નબિયુર્રહમત” ઔર “નબિયુતૌબહ” કા ઝિક હૈ, આપ કી રેહમતો ઈનાયત કા મુખ્તસર ઝિક મઈ ઔર જૂન 2021 ઈસવી કે શુમારોં (અંકો) મેં ફરમાને પાક “نَبِيُّ الرَّحْمَةِ” ઔર “نَبِيُّ التَّوْبَةِ” કે તહત ક્રિયા ગયા હૈ, જબકિ ઈસ્મે ગિરામી “નબિયુતૌબહ” કી મુખ્તસર તશરીહ યહાં મુલાહઝા કીજિએ :

તૌબા બન્દે ઔર **અલ્લાહ** કે દરમિયાન નાતે કો જોળને ઔર મઝબૂત કરને કા પેહલા મર્હલા યા દરવાઝા હૈ, પિછલી ઉમ્મતોં મેં ગુનાહોં કી સઝા બહુત સખ્ત થી ઔર બાઝ ઉમ્મતોં મેં તો અગર કોઈ રાત કો ગુનાહ કરતા તો સુબહ ઉસ કે દરવાઝે પર લિખા હોતા થા.⁽²⁾

યેહ ભી નબિયે રેહમત, માહે રિસાલત ﷺ કી અઝીમુશ્શાન વ અઝમત હી કા હિસ્સા હૈ કિ આપ કે સદકે સે કાઈનાત કો તૌબા જૈસી નેમતે કુબ્રા નસીબ હુઈ. જો હાં ! તૌબા વાકેઈ બહુત બળી નેમત હૈ, ભલા કૌન સા બાદશાહ, હુકમરાન, સાહિબે ઈકતેદાર, સાહિબે મન્સબો સરવત એસા હૈ કિ જિસ કી બન્દા એક સે દૂસરી મરતબા કોઈ ના ફરમાની કર દે ઔર વોહ ઉસ કો મુઆફ કર દે, કોઈ બળે સે બળા મેહરબાન ભી હોગા તો પેહલી બાત યેહ (હે) કિ **અલ્લાહ** વ રસૂલ કી અતા હી સે હોગા ઔર દૂસરી બાત યેહ (હે) કિ વોહ ભી કિતના સબ્ર કરેગા, બિલ આબિર દૂસરી, તીસરી યા ચૌથી ના ફરમાની પર નિકાલ બાહર હી કરેગા, અપને દરવાઝે ના ફરમાન પર હમેશા કે લિએ બન્દ કર દેગા, લેકિન કુરબાન જાઈએ “નબિયુતૌબહ” જનાબે મુહમ્મદ મુસ્તફા ﷺ કે કરીમ રબ કી અતા પર કિ અગર કોઈ દિન મેં સત્તર (70) બાર ભી ગુનાહ કર બૈઠે ઔર સત્તર (70) બાર તૌબા કરે તો ભી **અલ્લાહ** કરીમ “કરમ” ફરમાતા હૈ. મગર યાદ રખિએ ! ઈસ ઈરાદે સે ગુનાહ કરના કિ બાદ મેં તૌબા કર લૂંગા યેહ અશદ કબીરા યાની સખ્ત તરીન કબીરા ગુનાહ હૈ બલ્કિ તૌબા કે ઈરાદે સે ગુનાહ કરના કુફ હૈ.⁽³⁾

તૌબા સિફ ગુનાહ સે હી નહીં કી જાતી, બલ્કિ યેહ તો બારગાહે ઈલાહી મેં હાઝિર હોને કા સવાલ હૈ, **અલ્લાહ** કે નેક બન્દે દિન મેં કઈ કઈ બાર તૌબા કરતે, ખુદ જનાબે

ﷺ

નબિયે રેહમત

(કિસ્ત : 07)

મૌલાના અબુનૂર રાશિદ અલી અત્તારી મદની

સરવરે કાઈનાત ﷺ ભી દિન મેં સૌ-સૌ બાર ઈસ્તિગફાર ફરમાતે થે.⁽⁴⁾

ઈમામ ગઝાલી **રહ્માતુલ્લાહ** નકલ ફરમાતે હૈં કિ **અલ્લાહ** કરીમ કે હુકૂક બન્દોં પર ઈસ કદર હૈં કિ ઈન કા અદા કરના મુમકિન નહીં હૈ લેહાઝા યાહિએ કિ હર બન્દા જબ ઉઠે તો તૌબા કરે ઔર રાત કો તૌબા કર કે સોએ.⁽⁵⁾

તૌબા કી જિસ કદર તરગીબ રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઈરશાદ ફરમાઈ, કહીં નહીં મિલતી, કુરઆને કરીમ ઔર અહાદીસે મુબારકા મેં જગહ જગહ તૌબા કી તરગીબ હૈ યુનાન્યે ચન્દ આયાતો રિવાયાત કા મા હસલ (હાસિલ હોને વાલા ફાએદા) મુલાહઝા કીજિએ :

તૌબા ફલાહો કામયાબી પાને કા નુસ્ખા હૈ.⁽⁶⁾ તૌબા કરને વાલા **અલ્લાહ** કા મેહબૂબ હૈ.⁽⁷⁾ તૌબા કરને વાલા રેહમતે ઈલાહી કા મુસ્તહિક હૈ.⁽⁸⁾ તૌબા કરને વાલે કી બુરાઈયાં નેકિયોં મેં તબ્દીલ હો જાતી હૈં.⁽⁹⁾ તૌબા કરને વાલે કે ગુનાહ મિટ જાતે હૈં.⁽¹⁰⁾ તૌબા કરને વાલે દાખિલે જન્નત હોંગે.⁽¹¹⁾ તૌબા કરના બેહતરીન ઈન્સાન કી અલામત હૈ.⁽¹²⁾ તૌબા મુશ્કિલાત કી આસાની, ગમ સે આઝાદી ઔર બે હિસાબ રિઝક કી અતા કા ઝરીઆ હૈ.⁽¹³⁾ તૌબા દિલ કા ઝંગ (કાટ) દૂર કરતી હૈ.⁽¹⁴⁾

“નબિય્યુતૌબહ” જનાબે મુહમ્મદે મુસ્તફા ﷺ કી બારગાહ મેં બળે બળે ગુનાહગાર આએ, બળે બળે ઝાલિમ આએ, વોહ ભી આએ જિન્હોં ને અપની બેટિયોં તક કો ઝિન્દા દફન કર દિયા થા, વોહ ભી આએ જિન્હોં ને મકકએ મુકર્રમા કે 13 સાલહ દૌરે નબુવ્વત મેં ઝુલ્મો જખ્ર કી હર હદ પાર કર દી થી, વોહ ભી આએ જિન્હોં ને સહાબા એ કિરામ ઓર અકરિબા એ ઝઝામ પર ઝુલ્મો સિતમ કે પહાળ તોળે થે, લેકિન કુરબાન જાઈએ આપ કી શાને કરીમી વ અફવ પર કિ આપ ને ઉન કો મુઆફ કર દિયા ઓર તૌબા કબૂલ ફરમાઈ.

હઝરતે ઇકરિમા જો કિ અબૂ જેહલ કે બેટે હેં. કબૂલે ઇસ્લામ સે પેહલે જબ મકકએ મુકર્રમા ફત્હ હુવા તો યેહ ભાગ કર યમન ચલે ગએ લેકિન ઇન કી બીવી “ઉમ્મે હકીમ” ને ઇસ્લામ કબૂલ કર લિયા ઓર અપને શૌહર ઇકરિમા કે લિએ બારગાહે રિસાલત મેં મુઆફી કી દરખવાસ્ત પેશ કી તો રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઇન કી દરખવાસ્ત કો કબૂલ ફરમાતે હુવે હઝરતે ઇકરિમા કો મુઆફ ફરમા દિયા ઓર ફિર જબ બારગાહે રિસાલત મેં આ કર ઇન્હોં ને તૌબા કી તો સરકાર ﷺ ને ઇન કી તૌબા કબૂલ ફરમાઈ, સિફ યેહી નહીં બલ્કિ જબ હઝરતે ઇકરિમા સરકારે દો આલમ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હુવે તો આપ ﷺ ઇન કે લિએ જલ્દી સે બળે હો ગએ ઓર હઝરતે ઇકરિમા કી તૌબા કા ઇસ કદર ઇકરામ ફરમાયા કિ સહાબા એ કિરામ સે પેહલે હી ફરમા દિયા : તુમ્હારે પાસ ઇકરિમા મોમિન હો કર આ રહે હેં ઇન કે સામને ઇન કે બાપ અબૂ જેહલ કો બુરા ભલા ન કેહના. (15)

“કઅબ બિન ઝુહૈર” બળે પાએ કે શાઈર થે, ઇન કે બારે મેં કતલ કા ઓર્ડર જારી હો ચુકા થા, ફરમાયા ગયા થા કિ જો ભી ઇન્હેં દેખે કતલ કર દે, ઇન કે ભાઈ હઝરતે બુજૈર બિન ઝુહૈર જો કિ ઇસ્લામ લા ચુકે થે ઇન્હોં ને આપ કો ખત લિખા ઓર બતાયા કિ અગર તુમ ઇસ્લામ લે આઓ તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ મુઆફ કર દેંગે, ચુનાન્થે યેહ રસૂલે કરીમ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હુવે તો રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઇન કી તૌબા કો ભી કબૂલ ફરમાયા, બારગાહે રિસાલત સે અમાન પા કર ઇન્હોં ને એક કસીદા શાને સરવરે કાઈનાત ﷺ મેં પેશ કિયા, જિસે “કસીદા બિન્તે સઆદ” કહા જાતા હૈ, ઇસે “કસીદએ બુદા” ભી કેહતે હેં કયૂંકિ રસૂલે કરીમ ﷺ ને

કસીદા સુન કર ઇન્હેં અપની મુબારક ચાદર અતા ફરમાઈ. (16)

ઇસ કસીદે કે દો અશઆર મુલાહઝા કીજિએ :
 أَنْبِئْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَوْعَدَنِي وَالْعَفْوُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ مَأْمُولٌ
 إِنِّي أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ مُعْتَذِرًا وَالْعَفْوُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ مَقْبُولٌ
 મુઝે ખબર પહુચી કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મેરે લિએ સજા કા હુકમ ફરમાયા હૈ ઓર રસૂલ કે પહાં મુઆફી કી ઉમ્મીદ કી જાતી હૈ ઓર મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે હુઝૂર માઝેરત કરતા હાઝિર હુવા ઓર રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી બારગાહ મેં ઝઝર કબૂલ કિયા જાતા હૈ. (17)

“વહશી” જિન્હોં ને જંગે ઉહુદ મેં સૈયદુશ્શોહદા હઝરતે હમ્ઝા رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કો શહીદ કિયા થા. યેહ ભી ફત્હે મકકા કે દિન ભાગ કર તાઈફ ચલે ગએ થે મગર ફિર તાઈફ કે એક વફદ કે હમરાહ બારગાહે રિસાલત મેં હાઝિર હો કર મુસલમાન હો ગએ. હુઝૂર ﷺ ને ઇન કી ભી તૌબા કબૂલ ફરમાઈ, હઝરતે અબૂ બક્ર સિદીક رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ કે ઝમાનએ ખિલાફત મેં જબ ઝૂટે મુદઈ એ નબુવ્વત મુસૈલમા કઝઝાબ સે એહલે ઇસ્લામ કી જંગ હુઈ તો હઝરતે વહશી رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ ભી અપના નેઝા લે કર જેહાદ મેં શામિલ હુવે ઓર મુસૈલમા કઝઝાબ કો કતલ કિયા. (18)

અલ્લાહ કરીમ હમેં ભી હમેશા તૌબા કરતે રેહને કી તૌફીક અતા ફરમાએ ઓર હમારી તૌબા કો દરજએ કબૂલિયત અતા ફરમાએ, આમીન.

હુઝૂર નબિય્યે કરીમ ﷺ કે ઇસ્મે ગિરામી “નબિય્યુતૌબહ” કે દિલચસ્પ ઓર ઇમાનો મહબ્બત કો ગરમા દેને વાલે કુછ ઇલ્મી નિકાત અગલે માહ કે શુમારે મેં પેશ કિએ જાએંગે.....إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى

(1) شمائل ترمذی، ص 214، حدیث: 361 (2) نور الانوار، ص 175 (3) پردے کے بارے میں سوال جواب، ص 302 (4) مسلم، ص 1111، حدیث: 6858 (5) کیسائے سعادت، 2/ 763 (6) 18، النوہ: 31 (7) 2، البقرة: 222 (8) 4، النساء: 17، 6، المائدہ: 39 (9) 19، الفرقان: 70 (10) 28، التحريم: 8 (11) 16، مريم: 60 (12) ابن ماجہ: 4/ 491، حدیث: 4251 (13) ابو داؤد، 2/ 122، حدیث: 1518 (14) مجمع البحرين، 4/ 272، حدیث: 4739 (15) امتاع الاسماع، 1/ 398، دلائل النبوة للبيهقي، 5/ 98 (16) امتاع الاسماع، 2/ 88 (17) المجموعه النباهية في المدايح النبوية، 3/ 6 (18) سبل الهدى والرشاد، 4/ 217-

હમરતે મહ્હાક બિન કેસ

મૌલાના અદનાન અહમદ અત્તારી મદની

મશહૂર સહાબી એ રસૂલ હઝરતે અબૂ ઉનૈસ ઝહ્હાક બિન કેસ رضی اللہ تعالیٰ عنہ કી પૈદાઈશ નબિયે કરીમ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم કી ઝાહિરી વફાત સે તકરીબન સાત સાલ પેહલે હુઈ.⁽¹⁾ આપ رضی اللہ تعالیٰ عنہ કા શુમાર કમ ઉમ્ર ઔર ફુકહા સહાબા મેં હોતા હૈ.⁽²⁾ **પરેશાન કો મઝીદ પરેશાન ન કરો :** આપ અપના એક વાકિઆ ખુદ બયાન ફરમાતે હૈં કિ એક મરતબા દૌરાને સફર મુઝે ઊંઘ આ ગઈ તો મેં કિસી ઔર રાસ્તે પર નિકલ ગયા ઔર વોહ ઊંટ ભી ખો ગયા જિસ પર પાની રખા હુવા થા, મુઝે સખ્ત પ્યાસ લગી તો મેં ને અપને સાથી કો પાની તલાશ કરને ભેજા ઔર ખુદ રાસ્તે કે બીચ મેં ખળા રહા, અચાનક મુઝે એક આદમી દિખાઈ દિયા, મેં ને ઉસ સે પાની માંગા તો ઉસ ને (મેરી હાલત ઔર બેચૈની કો દેખતે હુવે) કહા : કીમત મિલે બગૈર પાની નહીં દૂંગા. મેં ને કહા : કયા કીમત હૈ ? ઉસ ને (મેરી પરેશાની ઔર મુસીબત સે ફાઈદા ઉઠાતે હુવે) કહા : 100 દીનાર ! મેં ને કહા : મેહમાન કો પાની પિલાના, ખાના ખિલાના ઔર ઉસ કી ઈઝઝત કરના કયા તુમ પર લાઝિમ નહીં હૈ ? ઉસ ને જવાબ દિયા : હમ કભી યેહ કામ કરતે હૈં ઔર કભી નહીં કરતે, મેં ને કહા : મુઝે તો લગ રહા હૈ કિ તુમ ને યેહ કામ કભી ભી નહીં કિયા, ફિર મેં ને 100 દીનાર કી ઝમાનત દી ઔર અપની કમાન ઉસ કે પાસ ગિરવી રખવા દી, વોહ પાની કી તરફ મુળા ઔર દૌળ લગા દી તાકિ મેરે લિએ પાની લાએ, મેં ને (દિલ મેં) કહા : મુઝે અબ ઈસ કી ઝરૂરત નહીં, મેં ઉસ જગહ કે કરીબ ગયા તો વહાં લોગ પાની કે પાસ જમ્મ થે, મેં ને ઉન સે પાની માંગા તો એક બૂઢે આદમી ને અપની બેટી સે કહા : ઈસે પાની પિલા દો, વોહ મેરે પાસ પાની ઔર દૂધ લે આઈ જિસે પી કર મેં ને અપની પ્યાસ

બુઝાઈ. ઈતને મેં વોહ પેહલા શખ્સ આ ગયા ઔર મુઝ સે કેહને લગા : મેં ને તુમ્હારી પ્યાસ બુઝાઈ હૈ ઔર તુમ મેરે હક કો લે જા રહે હો મેં તુમ્હેં ઉસ વક્ત તક નહીં છોળુંગા જબ તક 100 દીનાર પૂરે વુસૂલ ન કર લૂં, (શોર સુન કર) સબ લોગ મેરે ઈદ ગિદ જમ્મ હો ગએ, મેં ને કહા : યેહ બળા ઘટિયા આદમી હૈ ઈસ ને મેરે સાથ એસા બુરા સુલૂક કિયા હૈ ઔર ઈસ બૂઢે આદમી ને મેરે સાથ બહુત અચ્છા સુલૂક કિયા હૈ, સબ લોગોં ને ઉસ પેહલે આદમી કો બુરા કેહના શુરૂઅ કર દિયા, ઈસ દૌરાન મેરે સાથી મેરે પાસ આ ગએ ઔર મેરે મકામ ઔર રુતબે કે મુતાબિક મેરી ખિદમત મેં આદાબ બજા લાએ, યેહ દેખ કર વોહ શખ્સ વહાં સે ભાગને કી કોશિશ કરને લગા, મેં ને કહા : **أَلَّاوْهُ** કી કસમ ! મેં તુમ્હેં ઉસ વક્ત તક નહીં છોળુંગા જબ તક તુમ કો 100 ન દે દૂં, ફિર મેં ને અપને સાથિયોં કો હુકમ દિયા કિ ઈસ નાહંજાર આદમી કો 100 તાઝિયાને લગાઓ ઔર ઈસ બૂઢે ઔર ઈસ કી બેટી કો 100 દીનાર ઔર કપળે દે દો.⁽³⁾

તઅલ્લુકાત : કિસી ને હઝરતે ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ تعالیٰ عنہ સે પૂછા : આપ કે હઝરતે ઝહ્હાક સે કેસે તઅલ્લુકાત હૈં ? હઝરતે ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ تعالیٰ عنہ ને ફરમાયા : જબ હમ મિલતે હૈં તો ઈન સે પૂછતે હૈં : આપ કયા પસન્દ કરતે હૈં ? જબ જુદા હોતે હૈં તો પૂછતે હૈં : કુછ ઔર ચાહિએ ?⁽⁴⁾ **ચાદર તોહફે મેં દે દી :** આપ કી તબીઅત મેં સખાવત ભી શામિલ થી એક મરતબા આપ ને 300 દીનાર કી એક ચાદર પેહની હુઈ થી, એક શખ્સ ને ઉસે ખરીદના ચાહા તો આપ ને વોહી ચાદર ઉસ કો તોહફે મેં દે દી ઔર ઈરશાદ ફરમાયા : યેહ આદમી કી લાલચ હૈ કિ વોહ અપની ચાદર કો બેચે.⁽⁵⁾ **ના પસન્દીદગી :** એક મોઅઝઝિન ને આપ સે કહા : મેં

અલ્લાહ કે લિએ આપ સે મહબ્બત કરતા હું, આપ ને ફરમાયા : લેકિન મੈં **અલ્લાહ** પાક કે લિએ તુઝે ના પસન્દ રખતા હું, ઉસ ને પૂછા : એસા ક્યું ? આપ ને જવાબ દિયા : તૂ અઝાન દેને મેં હદ સે બઢ જાતા હૈ. ⁽⁶⁾ **ઈસ્લાહ** : હઝરતે ઝહ્હાક બિન કેસ رضي الله تعالى عنه બે મિસાલ ખતીબ ભી થે ઔર દૌરાને ખિતાબત ઈસ્લાહ કે પેહલૂ કો ભી મદે નઝર રખતે થે, કૂફા મેં ગવર્નરી કે દૌરાન એક મરતબા આપ ને મિમ્બર પર **અલ્લાહ** (પાક) કી હમ્દો સના કરને કે બાદ લોગોં સે ફરમાયા : તુમ મેં કુછ લોગ વોહ હૈં જો હમારે નેક પરહેઝગાર અસ્લાફ કો ગાલિયાં દેતે હૈં, કસમ ઉસ ઝાત કી જિસ કા કોઈ શરીક વ મિસ્લ નહીં ! જો બાતેં મુઝ તક પહુંચી હૈં અગર તુમ ઈન સે બાઝ ન આએ તો નંગી તલ્વાર નિકાલ લૂંગા ફિર તુમ મુઝ સે ન તો કોઈ કમઝોર દીવાર પાઓગે ઔર ન હી બે ધાર કી કુન્દ (બુઠી) તલ્વાર. ⁽⁷⁾ **ઝિકે ઇલાહી** : એક મૌકેઅ પર ફરમાયા : તુમ **અલ્લાહ** કા ઝિક ખુશહાલી મેં કિયા કરો, વોહ તુમ્હારી તંગદસ્તી મેં તુમ્હારી મદદ કરેગા. ⁽⁸⁾ **તરબિયત** : આપ બચ્ચોં ઔર એહલે ખાના કી તરબિયત કા ખૂબ ઝેહન દેતે થે, યુનાન્યે ફરમાયા કરતે : એ લોગો ! અપની ઔલાદ ઔર ઘર વાલોં કો કુરઆન સિખાઓ. ⁽⁹⁾ **નમાઝ કા હક** : એક બાર યૂં ફરમાયા : જબ તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ પઢે તો નમાઝ કા હક અદા કરે, જો શખ્સ નમાઝ મેં ખળા હોતા હૈ ઔર ઈસ કી તરફ તવજજોહ નહીં કરતા ઉસ કી મિસાલ ઉસ ઘોળે કી તરહ હૈ જિસ કે ગલે મેં તૌબરા (દાને ખિલાને કા થૈલા) લટકા હુવા હૈ મગર ચારે સે ખાલી હૈ, જો ઉસ કો દેખેગા વોહ ખયાલ કરેગા કિ ઘોળા ઉસ મેં સે ખા લેગા મગર વોહ તો ખાલી હૈ ! ⁽¹⁰⁾ **ઝખીરા અન્દોઝ** : ઝખીરા અન્દોઝી કરને વાલોં પર આપ સખ્ત ગિરફત કરતે ઔર ફરમાતે : رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم ને ઝખીરા અન્દોઝી કરને વાલોં પર લાનત ફરમાઈ હૈ. યેહ ભી ફરમાયા કરતે થે : **અલ્લાહ** કરીમ પર ભરોસા રખો ઔર અપને હીલે બહાનોં પર એતેમાદ ન કરો, કઈ મરતબા હીલે બહાને બન્દે કો હલાકત કી તરફ લે જાતે હૈં. ⁽¹¹⁾ **રિયાકારી સે બચો** : એક મકામ પર ફરમાયા : એ લોગો ! અપને આમાલ કો ખાલિસતન **અલ્લાહ** કે લિએ કર લો ક્યૂંકિ **અલ્લાહ** વોહી અમલ કબૂલ ફરમાતા હૈ જો ખાલિસ હો, જબ તુમ મેં સે કોઈ કિસી કો તોહફા દે યા કિસી કી ગલતી મુઆફ કરે યા સિલએ રેહમી કરે તો અપની ઝબાન સે હરગિઝ યૂં ન કહે : યેહ **અલ્લાહ** કે લિએ હૈ, ક્યૂંકિ **અલ્લાહ** પાક ઉસ કી દિલી હાલત કો જાનતા હૈ. ⁽¹²⁾ **વસીલા** : એક મરતબા શેહરે

દિમશક મેં કહત સાલી હો ગઈ ઉસ વક્ત આપ رضي الله تعالى عنه દિમશક કે ગવર્નર થે, આપ ને તાબેઈ બુઝુર્ગ હઝરતે યઝીદ બિન અસ્વદ رضي الله تعالى عنه કો બુલવાયા ઔર કહા : આપ ખળે હો જાઈએ ઔર **અલ્લાહ** કી બારગાહ મેં હમારે સિફારિશી બન જાઈએ, હઝરતે યઝીદ બિન અસ્વદ ને બારગાહે ઇલાહી મેં દુઆ કી : એ **અલ્લાહ** ! તેરે બન્દે મેરે ઝરીએ તેરા કુર્બ પાના ચાહતે હૈં તૂ ઈન કો સેરાબ કર દે, કુછ દેર ન ગુઝરી કિ ઈતની બારિશ બરસી કિ લોગ ડૂબને કે કરીબ હો ગએ. ⁽¹³⁾ **મુજાહદાના વ સિયાસી ઝિન્દગી** : આપ رضي الله تعالى عنه કા શુમાર બહાદુર સરદારોં મેં હોતા હૈ ⁽¹⁴⁾ આપ દિમશક કી ફત્હ મેં શામિલ મુજાહિદીન મેં સે હૈં ⁽¹⁵⁾ જંગે સિફફીન મેં આપ હઝરતે સૈયદના અમીરે મુઆવિયા رضي الله تعالى عنه કે સાથ થે ⁽¹⁶⁾ 53 હિજરી મેં કૂફા કે ગવર્નર નામઝદ હુવે, 57 હિજરી મેં દિમશક તશરીફ લા કર ગવર્નરી કા ઓહદા સંભાલા ઔર અર્સ એ દરાઝ ઉસી ઓહદે પર ફાઈઝ રહે ⁽¹⁷⁾ આપ ને હઝરતે અમીરે મુઆવિયા رضي الله تعالى عنه કા જનાઝા પઢાયા થા ⁽¹⁸⁾ 64 હિજરી મેં હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર رضي الله تعالى عنه ને અપની ખિલાફત કા એલાન કિયા તો આપ ને અક્સર એહલે શામ સે હઝરતે અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબૈર કી બૈઅત લે લી. ⁽¹⁹⁾ **શહાદત** : મગર યેહ બાત મરવાન બિન હકમ કો એક આંખ ન ભાઈ લેહાઝા મુકાબલે પર ઉતર આયા, આપ કે પાસ શેહસવારોં કી બળી તાદાદ થી, મરવાન કિસી તરહ જંગ જીત ન સકતા થા તો ઉસ ને આપ કો સુલ્હ કા ધોકા દિયા જો આપ ઉસ કે કેહને મેં આ ગએ ઔર સુલ્હ કબૂલ કર લી, યૂં આપ કી ફૌજ ને અસ્લહા રખ દિયા ઔર જંગ રુક ગઈ, મરવાન ને ઈસ મૌકેઅ કો ગનીમત જાના ઔર ધાવા બોલ દિયા. ⁽²⁰⁾ 15 ઝુલ હિજજા 64 હિજરી મેં “મર્જે રાહિત” નામી મકામ પર ઈસી જંગ મેં આપ رضي الله تعالى عنه ને જામે શહાદત નોશ ફરમાયા. ⁽²¹⁾

(1) الاستيعاب، 2/297، زرقاني على الموطأ، 1/352، تحت الحديث: 243/2 سير اعلام النبلاء، 4/374، تاريخ ابن عساکر، 24/288 (3) انساب الاشراف، 11/52 طصاً (4) معجم كبير، 12/308 (5) سير اعلام النبلاء، 4/375 (6) انساب الاشراف، 11/46 طصاً (7) ايضاً، 11/51 (8) ايضاً، 11/47 (9) ايضاً، 11/47 (10) ايضاً، 11/48 (11) ايضاً، 11/55 (12) تاريخ ابن عساکر، 24/282 (13) الاحاد و الثاني، 2/136، تاريخ ابن عساکر، 65/113 (14) اعلام للزرکلي، 3/214 (15) سير اعلام النبلاء، 4/374 (16) اعلام للزرکلي، 3/214 (17) الاستيعاب، 2/297 (18) سير اعلام النبلاء، 4/375 (19) الاستيعاب، 2/297، فتح الباري، 14/60 (20) الاستيعاب، 2/298 طصاً (21) طبقات ابن سعد، 7/288

ફકીહે એહલે સુન્નત મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી કે રુખે હયાત કી મુખસર ઝલકિયાં

મૌલાના મુહમ્મદ અતાઉન્નબી હુસૈની મિરબાહી

એક ઇન્સાન કી ઝિન્દગી કે દો મર્હલે બળે અહેમ હોતે હૈં : 1 આના 2 જાના. જબ ઇન્સાન ઇસ દુન્યા મેં આતા હૈ તો અઈઝઝા ઓ અકરિબા મેં ખુશિયોં ઔર મુસ્કુરાહટોં કો બિખેર દેતા હૈ ઔર જબ જાતા હૈ તો આહોં ઔર સિસ્કિયોં મેં માહોલ કો સોગવાર કર જાતા હૈ. આને યા જાને કી ખબર તો રિશ્તેદારોં ઔર આસ પળોસ વાલોં મેં ખુશી યા ગમ કી લહેર દોળા દેતી હૈ મગર કુછ હસ્તિયાં એસી ભી હોતી હૈં કિ જબ ઇસ દુન્યા એ ફાની મેં અપની હયાતે મુસ્તઆર કે અય્યામ ગુઝાર કર અપને ખાલિકે હકીકી સે જા મિલતી હૈં તો અપને પીછે હઝારોં બલ્દિ લાખોં અફરાદ કો રોતા છોળ જાતી હૈં, ઇન હસ્તિયોં કે ગુઝર જાને પર એક એસા ખલા (ગેપ) દિખાઈ દેતા હૈ જિસ કા પુર હોના બ ઝાહિર ના મુમકિન નઝર આતા હૈ ઇન મુક્તદર ઔર મોઅઝઝઝ હસ્તિયોં મેં ફકીહે એહલે સુન્નત, સરપરસ્તે દાવતે ઇસ્લામી (હિન્દ) હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ રઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ કા શુમાર ભી હોતા હૈ. 12 રમઝાનુલ મુબારક 1442 હિજરી કી શબ કો દુન્યા એ એહલે સુન્નત કે ફકીહ, શુમાલી બિહાર કી અઝીમ દીની, ઇલ્મી વ ઇન્કેલાબી શખ્સિયત હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ રઝવી અશરફી રાત તકરીબન નૌ બજ કર પૈતાલીસ મિનટ પર દારે ફાની સે દારે બકા કી તરફ કૂચ ફરમા ગએ. કિબ્લા મુફતી સાહબ કી વફાત કી ખબર દુન્યા એ સુન્નિયત કે લિએ રંજો અલમ, કલ્બી ઇઝતેરાબ ઔર આંખોં કે બરસને કા સબબ બન ગઈ. ઇમ્તિયાઝી શાન કે હામિલ, તકવા ઓ પરહેઝગારી મેં કામિલ ફકીહે એહલે સુન્નત મુફતી અબ્દુલ હલીમ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ અબ હમારે દરમિયાન નહીં હૈં લેકિન હમારે લિએ મશ્અલે રાહ બનને વાલી હઝરત

કી યાદેં, હઝરત કી બાતેં, હઝરત કી ઇલ્મી ઓ અમલી કાવિશેં ઝરૂર મૌજૂદ હૈં, કિબ્લા મુફતી સાહબ સે મહબ્બતો અકીદત કા તકાઝા હૈ કિ અબ ઇન યાદ દાશતોં કો મેહફૂઝ કિયા જાએ ઔર ઇન કે નુકૂશે કદમ કો અપનાયા જાએ. ઇસી જઝબે કે તહત ફકીહે એહલે સુન્નત رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ કે મુખ્તસર હાલાત પેશ કિએ જા રહે હૈં :

વિલાદત ઔર નામો નસબ : હઝરત ફકીહે એહલે સુન્નત કી વિલાદત ઝિલ્લ સીતામઢી કે એક ગાઊં દદરી મેં મૌજૂદ એક એસે ખાનદાન મેં હુઈ જિન કા ઊલમા નવાઝી ઔર ગુરબા પરવરી મેહબૂબ તરીન મશગલા થા. આપ કા નામો નસબ ઇસ તરહ હૈ : ફકીહે એહલે સુન્નત અલહાજ મુફતી અબ્દુલ હલીમ અશરફી રઝવી બિન મુહમ્મદ મુનીરુદ્દીન બિન શેર અલી બિન (હૌબત) હુબ અલી બિન રમઝાન અલી બિન અમાનત અલી સિદ્દીકી.

તાલીમો તરબિયત : ઇબ્તેદાઈ તાલીમ અપને ગાઊં કે એક આલિમે દીન સે હાસિલ કી. ફિર નાસિરુલ ઇસ્લામ, હામિયુસ્સુનન, મમદૂહે આલા હઝરત, આરિફ બિલ્લાહ મૌલાના શાહ અબ્દુર્રહમાન મુહબ્બા رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ કે કાઈમ કર્દા મદ્રસે નૂરુલ હુદા મેં દાખિલા લિયા. ઇસ કે બાદ 1953 ઇસવી મેં મુફતી અઝીઝુર્રહમાન સિદ્દીકી રઝવી ફૈઝપુરી કે ઈમા (બુલાવે) પર મન્ઝરે ઇસ્લામ બરૈલી શરીફ તશરીફ લાએ ઔર પૂરે ઇન્હેમાક કે સાથ બકિયા તાલીમ હાસિલ કી. આપ કી ઝેહાનતો ફતાનત કો દેખ કર અસાતેઝા, આપ કી તરફ ખાતિર ખ્વાહ તવજજોહ ફરમાતે. આપ ને યહાં હઝરતે મૌલાના અહમદ અન્સારી મદનીપુરી ઔર મુફતી અઝીઝુર્રહમાન સિદ્દીકી રઝવી ફૈઝપુરી સે મીઝાન વ મન્શઅબ, નહવે મીર ઔર દીગર કિતાબેં પઢીં.

હઝરતે અલ્લામા રૈહાન રઝા ખાન રેહમાની મિયાં رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى نے आप کو شرفِ मिअति आमिल और नफ़लतिल यमन पढाई. शैखुल उलमा हज़रते अल्लामा गुलाम ज़ुलानी आजमी رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى ने मिअति आमिल फ़ारसी के अश्आर पढाये. उम्हदतुल मुदर्रिसीन हज़रते अल्लामा मौलाना नईमुद्दीन अहमद सिद्दीकी रज़वी गोरखपुरी ने आप को मिशक़ात, ज़लालैन वगैरा कुतुब पढाई. उस्ताज़ुल असातेज़ा हज़रते अल्लामा मौलाना हाकिमो कारी अलहाज़ मुफ़्ती मुहम्मद अहमद उर्फ़ ज़हांगीर भां इल्हपुरी رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى से उलूमे अक़लिया और अरबी अदब की किताबें पढीं. बहरुल उलूम हज़रते अल्लामा मौलाना मुफ़्ती सैयद अफ़ज़ल हुसैन भूंगेरी, सदरुल मुदर्रिसीन मद्रसअे मन्ज़रे ईस्लाम رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى से ફ़िक़ह में महारत हासिल की. ज़ामेअे उलूमे अक़लिया ओ नक़लिया हज़रते अल्लामा अलहाज़ मोहम्मद अहसान मुज़फ़्फ़रपुरी رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى से कुतुबे अहादीस पढीं और तक़मीले दर्से निज़ामी की सआदत पाई.

બૈઅતો ઇરાદત ઔર ઇજાઝતો ખિલાફત : હઝરતે મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى અપને ઉસ્તાઝ હઝરતે અલ્લામા એહસાન અલી કાદરી રઝવી મોહદિસે બિહાર رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કે હુકમ પર દોરાને તાલીમ હી મજ્દૂમે મિલ્લત, નૂર દીદએ સરકારે સિમનાં, તિલમીઝે આલા હઝરત અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી અશ્શાહ સૈયદ મુહમ્મદ અશરફી જીલાની અલ માફ્ફ મોહદિસે આઝમે હિન્દ કિઘૌછવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કે દસ્તે હક પરસ્ત પર બરૈલી શરીફ મેં સિલસિલએ આલિયા કાદરિયા ચિશિયા અશરફિયા મેં બૈઅત હુવે. પીરો મુશિદ કે વિસાલ કે બાદ શેહઝાદએ આલા હઝરત આરિફ બિલ્લાહ હુઝૂર મુફ્તી એ આઝમ હિન્દ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કે મુબારક હાથો પર તાલિબ હુવે. ઇજાઝતો ખિલાફત કી દૌલત હુઝૂર મુફ્તી એ આઝમે હિન્દ, કુતબે મદીના હઝરતે ઝિયાઉદ્દીન અહમદ રઝવી, સરકારે મુજાહિદે મિલ્લત હઝરતે હબીબુરહમાન કાદરી ઔર મોહદિસે બિહાર હઝરતે અલ્લામા એહસાન અલી કાદરી રઝવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى سے मिली.

દર્સો તદરીસ : હઝરતે મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى સનદે ફરાગત પાને કે બાદ બારગાહે મુશિદ મેં હાઝિર બાશી કી ખ્વાહિશ રખતે થે જિસ કી ઇજાઝત ભી મિલ ગઈ થી લેકિન બહરુલ ઉલૂમ હઝરતે મુફ્તી અફઝલ હુસૈન સાહબ કિબ્લા رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى ને આપ કો સપ્તી કે સાથ દર્સો તદરીસ કા હુકમ દેતે હુવે ફરમાયા : તુમ ને દર્સે નિઝામી મેં મેહનતો મશકકત કે ઝરીએ જો કુછ ભી કમાલ

હાસિલ કિયા, દર્સો તદરીસ સે દૂરી કે સબબ વોહ ઝાએઅ હો જાએગા. ઇસ લિએ તુમ દર્સો તદરીસ મેં મશગૂલ હો જાઓ. અગર્યે ઇબ્તેદાઈ જમાઅતેં પઢાની પળે લેકિન દર્સગાહ હી ઇખ્તિયાર કરો. ઇસ તરહ આપ ને મન્ઝરે ઇસ્લામ બરૈલી શરીફ મેં પઢાના શુરૂઅ કિયા. ફિર 3 અપ્રીલ 1966 ઇસવી મેં હઝરતે અલ્લામા મુશ્તાક અહમદ નિઝામી કે તવસ્સુત સે તસ્હીલુલ મસાદિર કે મુસન્નિફ ફકીહે અસ્ર હઝરતે મુફ્તી અબ્દુરશીદ અશરફી નઈમી ફત્હપુરી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કે જામેઆ અરબિયા નાગપુર તશરીફ લાએ ઔર દર્સો તદરીસ કે જૌહર લુટાતે રહે.

તસ્નીફો તાલીફ : હઝરતે મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કી ઝિન્દગી કા એક બળા હિસ્સા દર્સો તદરીસ ઔર તલબા કી શખ્સિયત સાઝી મેં ગુઝરા. ઇસ કે બાદ દાવતો તબ્લીગ મેં મસરૂફ હો ગએ. ફિર સફર કી મસરૂફિયાત કે સબબ તસ્નીફો તાલીફ કા ખાસ મૌકઅ મયસ્સર ન આયા. તાહમ વક્તન ફ વક્તન આપ ને ચન્દ રિસાલે તેહરીર ફરમાએ જો અવામો ખવાસ મેં મકબૂલ હુવે :

- 1 ફિલ્મ “ખાનએ ખુદા” કા શરઈ હુકમ
- 2 ઇસ્લામ મેં દાદી કા મકામ
- 3 ફતાવા હલીમિયા (આપ કે તેહરીર કદર્દા ફતાવા કા મજમૂઆ)

યાદગારે ફકીહે એહલે સુન્નત : યૂં તો ફકીહે એહલે સુન્નત મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કા હર કારનામા આબે ઝર સે સફહાત મેં મેહફૂઝ કિએ જાને કે કાબિલ હૈ લેકિન ઇન કારનામો મેં દારુલ ઉલૂમ ઝિયાઈયા ફૈઝુરઝા કા કિયામ ઔર ઉસ કી તામીર વ તાલીમી ઇસ્તેહકામ વ મઝબૂતી કે લિએ આપ કી ખિદમાત ઔર કુરબાનિયાં હમેશા લોગોં કે કલ્બો નઝર મેં આપ કી યાદ તાઝા કરતી રહેંગી.

ફકીહે એહલે સુન્નત કા ઝોહદો તક્વા : ફકીહે એહલે સુન્નત હઝરતે મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى એક પાબન્દે શર્અ, મુત્તકી ઓ પરહેઝગાર ઔર એક અલ્લાહ વાલી શખ્સિયત કા નામ હૈ. આપ કી ફિકે આખેરત ઔર ખશિયતે ઇલાહી, ઝોહદો તક્વા, ઇખ્લાસો લિલ્લાહિયત હી કા નતીજા થા કિ જબ જામેઆ અરબિયા નાગપુર કા દારુલ ઇફ્તા આપ કે સિપુર્દ કિયા ગયા તો આપ ને મુફ્તી અબ્દુરશીદ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى સે અર્ઝ કિયા : હુઝૂર યેહ આપ કી કરમ નવાઝી ઔર હૌસલા અફઝાઈ હૈ કિ આપ ને મુઝે યેહ ઝિમ્મેદારી સોંપ દી. લેકિન મેં યેહ ઝિમ્મેદારી ઇસી શર્ત પર કબૂલ કરૂંગા કિ ઇસ સે કબ્લ દારુલ ઇફ્તા કા જો મુઆવઝા હઝરતે મૌલાના ઝૈનુલ આબેદીન (આપ સે પેહલે યેહી ઇફ્તા કી ઝિમ્મેદારી સંભાલ રહે થે) કો

મિલા કરતા થા મેં ઉસે હરગિઝ ન લૂંગા. રિઝા એ ઇલાહી કી ખાતિર મુફત બિદમત અન્જામ દૂંગા. ગાલિબન ઉસ વક્ત આપ કી તન્ખવાહ 150 રુપિયે થી. હઝરતે મુફતી અબ્દુરશીદ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی نے આપ કા યેહ ઇખ્લાસ દેખ કર શફકત ભરે અન્દાઝ મેં ફરમાયા : આપ ઇયાલદાર હેં, મેહંગાઈ સર ચઢ કર બોલ રહી હૈ આપ કી મુખ્તસર સી તનખવાહ જો આપ કો મિલ રહી હૈ ઇસ સે આપ કે અપને ઔર ઇયાલી અખરાજાત કેસે પૂરે હોંગે ? લેહાઝા આપ કો ઇસ કા મુઆવઝા લેના પળેગા. હઝરત મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی મુફતી અબ્દુરશીદ સાહબ કી ઇસ અદા એ કરમ નવાઝી સે મુતાસ્સિર તો હુવે લેકિન આપ કી ભી ગૈરતે ઇમાની બહુત આલા દર્જે કી થી. આપ ને ફિર બારગાહે દિલ નવાઝ મેં અર્ઝ કી : હુઝૂર ! આપ ને જો કુછ ફરમાયા બજા ફરમાયા લેકિન મેરા ઝમીર હરગિઝ યેહ કબૂલ નહીં કરતા કિ મેં ઇસ કા ભી મુઆવઝા લૂં. દર્સગાહ પઢાતા હૂં તો યેહ તરફેન કી રિઝામન્દી પર હૈ મેં ઇસ કી તનખવાહ લે લેતા હૂં. મસ્જિદ મેં ઇમામત કરતા હૂં તો ઇસ કી ભી તનખવાહ મુઝે

મિલ જાતી હૈ. તો મેં કિસ મુંહ સે કહૂં કિ મેં દીન કા કામ કર રહા હૂં ? સારી બિદમતોં પર તો મુઆવઝા મિલ હી રહા હૈ. કમ અઝ કમ યેહ ફતવા નવેસી અગર બિલા મુઆવઝા હો તો દિલ મુતમઈન રહેગા કિ દીન કા કોઈ કામ બિલા મુઆવઝા ભી અન્જામ દે રહા હૂં.

આજિઝી ઔર ખોફે ખુદા : દાવતે ઇસ્લામી કી મર્કઝી મજલિસે શૂરા કે રુક્ન કા બયાન હૈ કિ એક બાર મેં મદીને શરીફ મેં ઇન સે મિલને ગયા, હઝરત અકેલે મેં રો રહે થે. મેં ને અર્ઝ કી : હુઝૂર ! યેહ અશક બારી કિસ વજહ સે હૈ ? ફરમાયા : અભી અભી મુઆફ ન કરને પર વઈદ સે મુતઅલ્લિક એક હદીસે પાક મેરી નઝર સે ગુઝરી, મુઝે યાદ આ ગયા કિ મદીને શરીફ આને સે પેહલે મેરે મદ્રસે મેં એક તાલિબે ઇલ્મ ને કોઈ ગલતી કી થી. મેં ને ઉસ કો સઝા કે તૌર પર દર્જે સે બાહર નિકાલ દિયા. વોહ મુઝ સે મુઆફી માંગતા રહા લેકિન મેં ને બતૌરે તરબિયત ઉસે મુઆફ ન કિયા થા અબ હદીસે પાક પઢ કર રો રહા હૂં, યા **અલ્લાહ** મેં ને ઉસ કો મુઆફ કર દિયા તૂ ભી ઉસ કો મુઆફ કર દે.

જઝબાતે અમીરે એહલે સુન્નાત دامت برکاتہم العالیہ

ફકીહે એહલે સુન્નાત, પીરે તરીકત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی ઔર અમીરે એહલે સુન્નાત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર કાદરી دَامَتْ بَرَکَاتُهُمُ الْعَالِیَہ બાહમ (આપસ મેં) બહુત મહબ્બત ઔર શફકત કા મુઆમલા રખતે થે. 12 રમઝાનુલ મુબારક 1442 હિજરી કી શબ કો મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કે ઇન્તેકાલે પુર મલાલ પર અમીરે એહલે સુન્નાત કે જઝબાત કુછ ઇસ તરહ કે થે :

હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی દાવતે ઇસ્લામી કે બહુત બળે મોહસિન હેં,

ઇન્હોં ને હિન્દ મેં હમારી બહુત મદદ ફરમાઈ હૈ, એક ઐસા દૌર હમ પર ગુઝરા હૈ કિ હિન્દ મેં દાવતે ઇસ્લામી કે મુતઅલ્લિક હમારે બારે મેં કાફી ઉલ્ટી સીધી બાતેં હો રહી થીં, વહાં કી ગવર્નમેન્ટ કી તરફ સે કોઈ મસાઈલ નહીં થે, બસ બાઝ અફરાદ ને વહાં કે લોગોં મેં કુછ ગલત ફેહમિયાં ફેલા દી થીં, મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ ને બળી શફકત ફરમાઈ, હિન્દ કે ઉલમા એ કિરામ કે પાસ જા જા ઉન કો સમઝાયા ઔર ઉન કી ગલત ફેહમિયાં દૂર કીં ઔર ભી કઈ ઐસે અહબાબ હોંગે કિ જિન્હોં ને હમારે સાથ તઆવુન કિયા હોગા લેકિન મેં મુફતી સાહબ કો ઉન સબ મેં ફર્સ્ટ

નમ્બર દૂંગા. મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ ફરમાયા કરતે થે કિ “અફસોસ ! મુઝે દાવતે ઈસ્લામી બુઢાપે મેં મિલી, કાશ ! જવાની મેં મિલ જાતી તો ઈસ કે લિએ કામ કરતા.” મગર બુઝુર્ગોં કે બા વુજૂદ ભાગદૌબ ઇતની કરતે થે કિ જવાન કો થકા દે, મુબાલગતન યૂં કેહ સકતે હૈં કિ સારે હિન્દ મેં સફર કરતે રેહતે થે. દાવતે ઈસ્લામી કે લિએ મુફતી સાહબ કી બહુત ખિદમાત હૈં, **અલ્લાહ** પાક કબૂલ ફરમાએ. મેં ઉન દિનોં મેં કહા કરતા થા કિ દાવતે ઈસ્લામી કે તઅલ્લુક સે જૈસે હિન્દ મેં હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ હૈં, પાકિસ્તાન મેં હમારે પાસ કોઈ એસા આલિમે દીન નહીં હૈ. મુઝ સે બહુત મહબ્બત વ શફકત ફરમાયા કરતે થે, એક બાર અરબ અમારાત મેં મુઝ સે મિલને કે લિએ તશરીફ લે આએ થે, બહુત મહબ્બત ફરમાયા કરતે થે. (તાઝિયતી પેગામ સે માખૂઝ)

હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ સે પેહલી

મુલાકાત : મસ્જિદુલ હરામ શરીફ મેં ઉન દિનોં તેહબાને મેં ઝમઝમ શરીફ કી સબીલ થી, મેં હઝરત કો જાનતા નહીં થા, કભી દેખા ભી નહીં થા, કિસી ને મુઝ સે મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કા તઆરુફ કરવાયા, યૂં દુઆ સલામ હુઈ તો મુફતી સાહબ ને મુઝ સે ફરમાયા : કબ તશરીફ લાએ ? મેં ને બર જસ્તા કહા કિ “મેં આજ તક તશરીફ નહીં લાયા, જબ ભી હુકમ હુવા હૈ હાઝિર હુવા હૂં.” મુફતી સાહબ કો યેહ બાત બળી પસન્દ આઈ કિ હરમૈન તથ્યબૈન મેં તશરીફ નહીં લાતે બલકિ હાઝિર હોતે હૈં. ફિર મુફતી સાહબ ઈસ વાકેએ કો બયાન ભી કરતે થે કિ ઈલ્યાસ ને મુઝે યેહ જવાબ દિયા થા. પેહલી મુલાકાત એસી હુઈ કિ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَیْهِ وَسَلَام મુફતી સાહબ સે આખરી સાંસ તક હમારી મહબ્બતેં કાઈમ રહીં ઔર મુફતી સાહબ કે સાથ બળી નિશસ્તો બરખાસ્ત હુઈ, ઘન્ટોં હમ સાથ બૈઠા કરતે થે, બળે શફીક થે ઔર બળા આજિઝી ઔ ઇન્કેસારી ભરા અન્દાઝ થા, દીગર મઝહબી લોગોં કે મુકાબલે મેં મુફતી સાહબ કા અન્દાઝ અલગ થા, ઈસ્લામી ભાઈયોં કે સાથ ભી બહુત શફકત ફરમાતે થે. **અલ્લાહ** પાક પ્યારે હબીબ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે સદકે હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ પર અપની રેહમતેં નાઝિલ ફરમાએ, ઈન કો બે હિસાબ જન્નત સે મુશરફ ફરમાએ ઔર ઈન કે કુયૂઝોં બરકાત સે હમેં માલામાલ ફરમાએ.(મદની મુઝાકરા, 14 રમઝાનુલ મુબારક 1442 હિજરી, બાદ નમાઝે તરાવીહ)

ઈસાલે સવાબ ઔર દુઆ : ઈન દિનોં દાવતે ઈસ્લામી કે જામેઆતુલ મદીના, મદારિસુલ મદીના ઔર

દીગર તાલીમી ઇદારોં મેં તાતીલાત કા સિલસિલા હૈ લેકિન ફિર ભી مَا شَاءَ اللهُ એક કસીર તાદાદ ને મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ કે સોઈમ કે મૌકેઅ પર ઈસાલે સવાબ કા એહતેમામ કિયા. **અલ્લાહ** રબ્બુલ ઇઝઝત મુફતી સાહબ કો ગરીકે રેહમત ફરમાએ ઔર ઈન કી તમામ ખિદમાતે દીનિયા કો શરફે કબૂલિયત અતા ફરમાએ. આમીન

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَاتَمِ النَّبِيِّينَ

یا رબ્બલ મુસ્તફા صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ! અપને ફઝલો કરમ સે જો કુછ પઢા ગયા ઈસ કા સવાબ અપને કરમ કે શાયાને શાન અતા ફરમા કર યેહ તમામ સવાબ અપને પ્યારે હબીબ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કો ઇનાયત ફરમા, બ વસીલએ ખાતમુન્નબિય્થીન તમામ અમ્બિયા ઔ મુર્સલીન, ખુલફા ઔ રાશિદીન, ઉમ્મહાતુલ મોમિનીન, તમામ સહાબા ઔ તાબેઈન વ તબએ તાબેઈન, અઈમ્મએ મુજતહિદીન, ઉલમા ઔ કામિલીન, મુફસ્સિરીન, મોહદિસીન, બુઝુર્ગાને દીન, તમામ મોમિનાતો મોમિનીન, મુસ્લિમાતો મુસ્લિમીન, ખુસૂસન વાલિદૈને મુસ્તફા, હસનૈને કરીમૈન, શહીદાનો અસીરાને કરબલા, જમીઅ એહલે બૈતે અતહાર, ઈમામે આઝમ, ગૌસુલ આઝમ, ગરીબ નવાઝ, આલા હઝરત, ઈમામ ગઝાલી, કુતબે મદીના, સદરુલ અફાઝિલ, હુઝૂર મુફતી એ આઝમે હિન્દ, હઝરતે મુફતી અહમદ યાર ખાન, મુફતી એ દાવતે ઈસ્લામી હાજી ફારૂક, હાજી મુશ્તાક, હાજી ઝમઝમ રઝા, તમામ મર્દૂમીન મુબલિગીન વ મુબલિગાત બિલ ખુસૂસ મોહસિન વ સર પરસ્તે દાવતે ઈસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ કો અતા ફરમા. યા **અલ્લાહ** પાક ! મુફતી સાહબ કે દરજાત ખુલ્લંદ ફરમા, જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં અપને પ્યારે હબીબ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالَى عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા પળોસ નસીબ ફરમા, ઇલાહલ આલમીન ! ઈન કે તમામ સોગવારોં કો સમ્રે જમીલ ઔર સમ્રે જમીલ પર અજે જઝીલ મર્હમત ફરમા, યા **અલ્લાહ** પાક ! હઝરત કે કુયૂઝોં બરકાત સે હમેં માલામાલ ફરમા, હઝરત કે સદકે હમ સબ કી બે હિસાબ મગફેરત ફરમા, હઝરત કે સદકે મેં હમ કો દાવતે ઈસ્લામી કા મુખ્લિસ મુબલિગ બના, હઝરત કે તમામ મુતવસ્સિલીન મુરીદીન સબ કો દાવતે ઈસ્લામી કા બઢ ચઢ કર કામ કરને કી તૌફીક અતા ફરમા. اَمِّينُ بِحَوْلِ الرَّبِّ اَلْاَمِّينُ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

(મદની મુઝાકરા, 14 રમઝાનુલ મુબારક 1442 હિજરી, બાદ નમાઝે તરાવીહ)

मुस्ती अब्दुल हलीम रज़वी अशरफ़ी की दावते ईस्लामी से मलुबत

जामेआ जियाउलया हैजुरआ, हिन्द

ईस वक्त दावते ईस्लामी ओक आलमगीर तेहरीक है लेकिन एबनेदाई दौर में दावते ईस्लामी की मुप्तालफ़त और बाईकोट किया जा रहा था. उस नाज़ुक दौर में फ़कीहे ओहले सुन्नत, पलीफ़ओ मुस्ती ओ आजमे हिन्द, मोहसिन व सरपरस्ते दावते ईस्लामी मुस्ती अब्दुल हलीम साहब رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه ने मुप्तालफ़तों की आंधी और तूफ़ान में तने तन्हा पणे हो कर ओलान किया : “दावते ईस्लामी ओहले सुन्नत की पासबान, मस्लके आला हज़रत की तर्जुमान और सवाटे आजमे के अकाईहो नज़रियात की निगेडबान है. ओहले सुन्नत के अवामो भवास को याहिओ कि वोड जानो हिल से दावते ईस्लामी की एमदाद और एआनत करें ! ईस के भिलाफ़ जितने इतावा हैं वोड इसद या गलत इंडमी का नतीजा है. एन इतावा की कोई इकीकत नहीं. एन इतावा की परवाह न करें. बे तअम्मुव दावते ईस्लामी को अपनाओं और ईसे घर घर पहुंचाओं. कल कियामत में दावते ईस्लामी की डिमायत और ईस में आप की शुभूलियत से मुतअव्लिक अगर पुरसिश दुई तो रब की बारगाह में अब्दुल हलीम ईस का जवाब देड और जिम्मेदार होगा.” फ़ुसुसन हिन्दुस्तान में तो दावते ईस्लामी की जिस कदर डिब्ला मुस्ती साहब ने डिमायत की है और ईस दीनी तेहरीक के लिओ आप ने जितनी कुरबानियां दी हैं शायद वोड शुमार से बाहर हैं. (इतावा हलीमिया से माफ़ूज़)

दावते ईस्लामी के लिओ आप की कुरबानियों और दावते ईस्लामी के नज़दीक आप की कद्रो कीमत और अहमियत का अन्दाज़ा अभीरे ओहले सुन्नत हज़रते अद्वामा मौलाना मुहम्मद एल्य़ास अत्तार कादरी دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ के ईस जुम्ले से ब फ़ूबी हो जाता है जो आप ने दुज़ूर फ़कीहे ओहले सुन्नत की ताज़ियत के मौक़े पर फ़रमाया : “अगर उस वक्त मुस्ती अब्दुल हलीम साहब رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه साथ न देते, तो हो सकता था कि दावते ईस्लामी हिन्द से भत्त हो जाती.” (ताज़ियती पैग़ाम)

मुस्ती साहब के सोईम के मौक़े पर दावते ईस्लामी की तरफ़ से ईसाले सवाब

कुरआने पाक	15 हज़ार 855	कलिमओ तथ्यभा	10 करोण 89 लाख 45 हज़ार 557
मुतफ़र्रिक पारे	1 लाख 40 हज़ार 680	मुप्ताविक जिओ अज़कार	2 करोण 62 लाख 35 हज़ार 283
सूरओ यासीन शरीफ़	1 लाख 96 हज़ार 982	दुइदे पाक	70 करोण 63 लाख 94 हज़ार 171
सूरओ मुल्क	7 लाख 15 हज़ार 430	दुइदे ताज	41 हज़ार 677
सूरओ रहमान	86 हज़ार 849	दुइदे तुनजुजना	48 हज़ार 711
सूरओ वाकिआ	95 हज़ार 359	उम्र भर की नेकियां	1 लाख 29 हज़ार 843
सूरओ मुजअम्मिल	26 हज़ार 441	ईसाले सवाब करने वाले	
यारों कुल शरीफ़	11 लाख 57 हज़ार 93	तस्बीहे इतिमा	64 लाख 22 हज़ार 722
सूरओ इतिहा	20 लाख 22 हज़ार 724	नवाकिल का सवाब	1 लाख 39 हज़ार 638
सूरओ एंज्वास	1 करोण 35 लाख 91 हज़ार 113	नफ़ल रोज़ों का सवाब	2 हज़ार 844
मुप्ताविक सूरतें	11 लाख 86 हज़ार 17	मुतफ़र्रिक अवराह	3 लाख 17 हज़ार 195
आयते करीमा	2 करोण 49 लाख 63 हज़ार 318	ईस्तिग़फ़र	82 करोण 28 लाख 30 हज़ार 407
बिस्मिल्लाह शरीफ़	1 करोण 29 लाख 67 हज़ार 617	या सलामु	21 हज़ार 601
आयतुव कुर्सी	10 लाख 92 हज़ार 162		

તાઝિયત વ ઇયાદત

શૈખે તરીકત, અમીરે એહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ ને અપ્રિલ 2021 ઈસવી મેં હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અલહાજ અબ્દુલ મુસ્તફા નૂરી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ કે ઇન્તેકાલ પર ઉન કે લવાહિકીન સે તાઝિયત કી, તાઝિયતી પૈગામ પર હઝરત કે સાહબ ઝાદે મુફતી અબુલ હસ્સાન મુહમ્મદ ઇશિયાકુલ કાદરી સાહબ (જામેઆ મદીનતુલ ઇલ્મ, કબીર નગર, દેહલી) ને જવાબી પૈગામ ઇરસાલ કિયા :

اَلسَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ

અમીરે એહલે સુન્નત, બાની એ દાવતે ઇસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ અત્તાર કાદરી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ વોહ મિસાલી વ બૈનલ અકવામી શખ્સિયત હૈં જિન કે અમસાલ (મિસાલેં) ઇસ દૌર મેં નાદિર વ મફ્ફૂદ હૈં.

અન્દાઝા તો લગાઈએ કિ દુન્યા કી અઝીમ તેહરીક કે બાની વ સરપરસ્ત ઔર બે શુમાર ઇલ્મી વ દાવતી મસરૂફિયાત કે બાવુજૂદ મુઝ જૈસે નાકારા પર ઇતના કરમ વ એહસાન ઔર એસી નાદિર શફકત વ ઇનાયત કિ અપને બે પનાહ કીમતી અવકાત સે વક્ત નિકાલ કર તાઝિયત વ તસલિયા કે કલેમાત ઇરશાદ ફરમાના ઔર બ કમાલે કરમ વ ઇનાયત સબ્રો તહમ્મુલ કી તલકીન ફરમાના યકીનન કતઅન એક અઝીમ મોહસિન વ મુશ્ફિક ઔર ઇન્તેહાઈ ખલીક વ ગમ ગુસાર કા હી કામ હો સકતા હૈ. યેહ ઇસ બાત કા ભી ઇશારા હૈ કિ અમીરે એહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ નમૂનએ અસ્લાફ હૈં ઔર અપને ખુદામ પર શફકત વ કરમ ફરમાને મેં બે મિસાલ હૈં.

ફકીરે કાદરી કો અબ સે કોઈ બારહ તેરહ સાલ પેહલે આપ કે દરે દૌલત પર હાઝિર હો કર ચન્દ દિન ફુયૂઝો બરકાત હાસિલ કરને કા મૌકઅ મયસ્સર આયા, મેં ને

અપની પૂરી ઝિન્દગી મેં ઇલ્મો અમલ ઔર નેકી વ ભલાઈ કા એસા મુજસસમ મજમૂઆ કભી નહીં દેખા, કિતાબોં મેં ઔલિયા ઓ સાલેહીન કે જો અવસાફ વ અહવાલ પઢ રખે થે ઉન કી અમલી તસ્વીર પેહલી મરતબા “ઈલ્યાસ કાદરી” કી શકલ મેં કરીબ સે દેખ કર આંખોં કો નૂર ઔર દિલ કો સુરૂર કી જો કેફિયાત હાસિલ હુઈ ઉન કે અન્વારો બરકાત કો અલફાઝ મેં બયાન કરના મુઝ નાતુવાં કે લિએ તકરીબન નામુમકિન હૈ.

કસરતે કાર વ હુજૂમે અફકાર કે ઇસ આલમ મેં મેરે લિએ યેહ અમ્ર ભી કિસી અજૂબે સે કમ નહીં કિ હઝરતે અમીરે એહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ મુઝ નાકારા વ ગુમનામ સે મુતઅદદ બાર ફોન કે ઝરીએ ગુફતગૂ ફરમા ચુકે હૈં ઔર મેરે હાલાત દરયાફત ફરમા કર મુઝે દુઆઓં સે નવાઝ ચુકે હૈં, બલ્કિ ઇસે અજૂબા ન કેહ કર ફકીર ઇસે આપ કી કરામત સમજતા હૈ કિ ઇતની બળી તન્ઝીમ કે બાની કી યાદ દાશત કા યેહ આલમ કિ મુઝ જૈસા શખ્સ જો રાબેતા રખને મેં ભી અઝ હદ ગયા ગુઝરા હૈ ઔર કિસી કાબિલે ઝિક કામ કે લાઈક ભી નહીં હૈ, ઉસે યાદ રખના યકીનન મેરે નઝદીક એક ખારિકે આદત અમ્ર હૈ, જબ કિ હમ લોગોં કા હાલ યેહ હૈ કિ હમ અપને સૌ દો સૌ મુતઅદિલકીન સે ભી રાબેતા રખને મેં નાકામ નઝર આતે હૈં ઔર સહ્વો નિસ્યાન કા શિકાર રેહતે હૈં.

રબ્બે કરીમ હઝરતે અમીરે એહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ કા સાયએ ઇલ્મ વ ફઝલો કરમ સલામત રખે ઔર આપ કે ફુયૂઝો બરકાત સે આલમે ઇસ્લામ કો તા કિયામત મુસ્તફીઝ વ મુસ્તફીદ વ મુસ્તનીર ફરમાએ.

આમીન

ફકીહે એહલે સુબ્હત એક જામેએ કમાલાત શખ્સિયત

મુહમ્મદ શહીદુર્હમાન મિસ્બાહી

ફકીહે ઇસ્લામ, મુનાઝિરે એહલે સુન્નત હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی کی زیارتے ہا سآءت کا آگاہاں اوس وکت ہوا جب ناگپور جآمےاتول مءیٰنا مے تءریسی بیدمت مےرے سىپوء ہوء. یूं تو مۇفتى ساءب كے پاس مےرا جآنا بھوت كم ءوتا था, लेकिन जब मौलानا वसीम अكرम रऊवी म्स्बाही उस्ताज् जामेअतुल मءیٰना नेपाल, नागपुर आते तो उन के साथ अक्सर जआना ءोता.

મુફતી સાહબ કી ઝિન્દગી શરીઅતો તરીકત કા સંગમ થી, જો રિયા ઓ નુમૂદ સે દૂર, આમ, સાદા મગર ઇલ્મો અમલ સે આરાસ્તા થી, જિસ મેં જામેઇયત ભી થી ઔર એતેદાલ ભી, જમાલ ભી થા ઔર કમાલ ભી, આપ કી સોહબત અકાબિરીન કી ફૈઝ બખ્શ મજલિસ કી યાદ તાઝા કર દેતી થી, મુલાકાત કે લિએ આને વાલા દોબારા મિલને કી તળપ લે કર વાપસ ોતા, ઇતમીનાને કલ્બ, ઇબાદત મેં ખુશૂઓ ખુજૂઅ

और दिल जमई की लज्जत बतौरे तोशा साथ ले जाता था.

મુફતી સાહબ કી ઝાત મેં જો ઔસાફ નુમાયાં તૌર પર મેં ને મેહસૂસ કિએ ઉન મેં સે કુછ અર્ઝ કરને કી કોશિશ કરતા હૂં, મુલાહઝા કીજિએ :

આજિઝી ઓ ઇન્કેસારી :

મુફતી સાહબ કી ઝાત, ગુફતગૂ, તૌર વ અત્વાર, લિબાસ વ રેહાઇશ હર એક સે સાદગી ઔર આજિઝી ઝલકતી થી, જિસ કમરે મેં આપ કી રેહાઇશ થી, કભી અકીદત મન્દોં કી તાદાદ બઢને કી વજહ સે જગહ કમ પળ જાતી, તો બિલા તકલ્લુફ કમરે મેં મૌજૂદ આમ અફરાદ કો બિસ્તર પર અપને સાથ બેઠા લેતે જિસ કે એક યા કઈ તજરિબે ખુદ મુઝે ભી હેં.

ઇજલાસ વ ઇજતેમાઆત, ઇફતેતાહ વ ઇખ્તેતામે બુખારી, દસ્તાર બન્દી યા આમ હાલત મેં મુલાકાત કે લિએ આને વાલે ઉલમા, અસાતેઝા કી અઝ ખુદ દસ્ત બોસી ફરમા લેતે. જો આપ કી કમાલે

આજિઝી કા વાઝેહ સુબૂત હૈ લેકિન ઈસ કે બા વુજૂદ અપને તેહરીર કર્દા વસિયત નામે મેં, વસિયત નમ્બર 9 ઓર 10 આપ કી કમાલે આજિઝી ઓર ખુદા તરસી કી બેહતરીન મિસાલ હૈ, મુલાહજા ફરમાએ :

વસિયત નમ્બર 9 :

મેરે નામ સે મુરવ્વજા ઉર્સ ન કિયા જાએ અલબત્તા ફાતેહા, ઈસાલે સવાબ ઓર દુઆ એ મગફેરત કા એહતેમામ ઝરૂર કિયા જાએ.

વસિયત નમ્બર 10 :

મુઝે ઉન અલકાબાત સે યાદ ન કિયા જાએ જિન કા મેં અહલ નહીં હું. (તેહરીરી વસિયત નામા)

દીનો મિલ્લત કા દર્દ ઓર તબ્લીગી અસ્ફાર (સફર) :

એક સચ્ચા આલિમે દીન, અપને મઝહબ કા મુત્તબેઅ, સુન્નત કા પૈરુકાર, દીની હમિયત વ ગૈરત કા હામિલ હોતા હૈ. વોહ ન અપને મઝહબ કી તન્કીસો તૌહીન બરદાશત કરતા હૈ. ન અકાબિરીને ઉમ્મત ઓર ઉલમા પર ઈલજામ તરાશી કે વક્ત ખામોશ બૈઠતા હૈ.

નિજી મજાલિસ હોં કિ દીની જલ્સે, સુન્નતોં ભરે ઈજતેમાઆત હોં કિ મદારિસ વ જામેઆત કી દર્સગાહેં, મુફતી સાહબ હર જગહ ઉલમા, તલબા ઓર મુબલિગીન કો મસ્લકે હક કી તરવીજો ઈશાઅત, સુન્નતોં કો આમ કરને ઓર અફકારે બાતિલા કી તરદીદ વ ઈસ્તેસાલ કી નસીહત ફરમાતે, અપની ઝોફ સાલી કો બયાન કરતે હુવે ઈરશાદ ફરમાતે : અબ યેહ ઝિમ્મેદારી તુમ્હારી હૈ આગે બઢો ઓર દીને મતીન કી ખિદમત અન્જામ દો.

સર ઝમીને હિન્દ કે વોહ સૂબે, શેહર, કરબે ઓર ગાઊં જો મઝહબી, ઈલ્મી ઓર અમલી લેહાઝ સે આજ ભી પસમાન્દગી કા શિકાર હૈં, જહાં નૂરે ઈમાન, બદ મઝહબી ઓર કુફો ઈલ્લાહ કી ઝેહરીલી હવાઓં કી ઝદ મેં રેહતા હૈ. છત્તીસગઢ, ઓડીશા, તેલંગાના ખુસૂસન એમ પી કે બાઝ એસે અલાકે જહાં પહુંચને કે

લિએ સવારી કા ભી ઈન્તેઝામ ન હોતા, એસે ગૈર મારફ અલાકોં મેં પહુંચ કર રુશ્દો હિદાયત કા કામ અન્જામ દેના ભી ઈસી નઝમ કી એક બેહતરીન ઓર હસીન કળી હૈ. ગાલિબન ઉન અલાકોં કી તાદાદ સેંકળોં સે ઝાઈદ હોગી જહાં દાવતે દીન કે લિએ આપ તશરીફ લે ગએ.

હઝરત કી ઝિન્દગી કે આખરી સાલોં મેં જિન મેં તકરીબન સાત સાલ મેં ને ખુદ હઝરત કો દેખા હર જાનને વાલા આપ કી સેહત કે હાલ સે શાયદ વાકિફ થા. વુઝૂ મેં ખુદ સે પૈર ધોના ભી આપ કે લિએ આસાન ન થા, આપ કી એહલિયા (બચ્ચોં કી અમ્મી) યા ઘર કે દીગર અફરાદ યેહ કામ અન્જામ દેતે, કહીં જાને કે લિએ સહારે કી ઝરૂરત પળતી. ઈસ કે બા વુજૂદ ટ્રેનોં, ગાળિયોં કા આઝમાઈશ ભરા સફર કરના, લોગોં કે સહારે જલ્સાગાહ તક જાના, ફિર સ્ટેજ કી સીઢિયાં ચઢને ઉતરને કે તક્લીફ દેહ મનાઝિર, હર ઝી શુઊર મુહિબ કો બે ચૈન કર દેતે થે, લેકિન દીને મુસ્તફા કી તબ્લીગ, ઈસ્લામ ઓર એહલે ઈસ્લામ કી ઈસ્લાહ વ ખૈરખવાહી કે જઝબે સે સરશાર ઈસ કોહે ઈસ્તેકામત કે સામને ખુદ મસાઈબો આલામ આજિઝી કા ઈઝહાર કરતે હુવે સરે તસ્લીમ ખમ કર દેતે થે.

અસાગિર નવાઝી (છોટોં પર શફકત) :

તશકીલે શખ્સિયત, કિરદાર સાઝી, હૌસલા અફઝાઈ ભી આપ કા એક નુમાયાં વસ્ફ થા. જિસ કી એક મિસાલ નૌજવાન ઉલમા, તલબા, શાગિર્દોં બલ્કિ શાગિર્દોં કે શાગિર્દોં કી દસ્તબોસી કર લેના હૈ. ગોયા યેહ મન્સબે ઈલ્મ ઓર ઈસ સે વાબસ્તા ઝિમ્મેદારિયોં કી ખામોશ તરબિયત થી ઓર હુસૂલે ફઝલો કમાલ કે લિએ હૌસલા અફઝાઈ ઓર તરગીબ ભી. અફરાદ સાઝી, અસાગિર નવાઝી (છોટોં પર શફકત) હૌસલા અફઝાઈ ઓર તરબિયતે મુરીદ કી એક મિસાલ મુલાહજા ફરમાએ :

મુફતી સાહબ કે મુરીદ હઝરતે મૌલાના હબીબુલ્લાહ બેગ મિસ્બાહી અઝહરી ઉસ્તાઝ જામેઆ અશરફિયા મુબારક પુર લિખતે હૈં : “પીરે તરીકત, રેહબરે શરીઅત, ખલીફએ હુઝૂર કુત્બે મદીના, હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કિબ્લા અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ મેરે બળે મોહસિન ઔર ખૈરખ્વાહ થે, મેં ને 1995 ઈ. મેં હઝરત કે દસ્તે હક પરસ્ત પર બૈઅત કી, ઈન્હી કી સર પરસ્તી મેં દીની તાલીમ કા આગાઝ કિયા, ઈન્હી કે કાઈમ કર્દા ઈદારે જામેઆ ઝિયાઈયા ફૈઝુર્રઝા મેં હિફઝે કુરઆન કી તકમીલ કી, બાદે અઝાં મદારિસે ઈસ્લામિયા કી જાનિબ ઈન્હોં ને હી મેરી રાહનુમાઈ ફરમાઈ, અમજદિયા, અશરફિયા જૈસી અઝીમુશ્શાન દર્સગાહોં મેં તાલીમ કે લિએ આમાદા કિયા, બલિક અઝહર શરીફ કે લિએ રાહ હમવાર કરને વાલે ભી આપ હી હૈં.”

મોહમાન નવાઝી :

મુઝે કોઈ એસી મુલાકાત યાદ નહીં જિસ મેં બગૈર ઝિયાફત કે આપ કે યહાં સે વાપસી હુઈ હો. યેહ કોઈ ખુસૂસી બરતાવ નહીં થા. બલિક હર આને વાલે પર એસી હી કરમ નવાઝિયાં થીં, બ ઈસરાર યાએ, નાશ્તા ઔર ખાના બાઝ દફઆ મુફતી સાહબ ખુદ અપને હાથોં સે પેશ ફરમાતે થે.

હઝરત સે આખરી મુલાકાત રજબુલ મુરજજબ 1442 હિ. મેં હુઈ થી. મુફતી સાહબ કો જબ માલૂમ હુવા કિ કુછ લોગ રોઝે સે હૈં તો ફૌરન ઈફતારી તૈયાર કરને કા હુકમ દિયા. હમ મન્અ કરતે રહે ક્યૂંકિ આપ કે બળે શેહઝાદે કી તબીઅત ખરાબ હોને કી વજહ સે ઘર કે અક્સર અફરાદ અસ્પતાલ મેં થે. લેકિન ઈફતાર ઈસી દર (ઘર) કા મુકદ્દર થા જો ઝરૂર નસીબ હુવા.

મજલિસે ઈલ્મો ઈરફાન :

મુફતી સાહબ કી મજલિસોં મેં ઈલ્મો તસવ્વુફ, ખૌફે ઈલાહી, ઈશકે મુસ્તફા, તઝકેરએ અકાબિરીન, અદબો એહતેરામ, મઝહબો મિલ્લત કા દર્દ સબ બટતા

થા. ઝરૂરત થી દેખને વાલી આંખોં કી, સુનને વાલે કાનોં કી ઔર એસે કુલૂબો અઝહાન (દિલોં ઔર ઝેહનોં) કી જો હિક્મત વ મઆની કે ઈન મોતિયોં કો સમેટ સકે. બહર હાલ ઈન કી મજલિસ મેં બૈઠને વાલા હર ફર્દ અપને અપને ઝર્ફ કે મુતાબિક કુછ ન કુછ લે કર હી ઉઠતા.

મન્ઝરે ઈસ્લામ કી તદરીસ :

અપની તદરીસ કે ઈબ્તેદાઈ અય્યામ (પેહલે કે દિનોં) મેં બાઝ તદરીસી મસાઈલ ઔર મુશ્કિલાત કા ઝિક્ર મુફતી સાહબ સે કિયા થા. આપ ને ખૂબ મુતાલઆ કરને કી નસીહત ફરમાઈ ઔર ઈરશાદ ફરમાયા : જબ તક કોઈ બાત ખુદ ન સમઝ લો, ઉસે દર્સગાહ મેં બયાન ન કરો. ફિર ઈરશાદ ફરમાયા : મન્ઝરે ઈસ્લામ મેં જબ તદરીસી ખિદમત મેરે સિપુર્દ કી ગઈ તો હુઝૂર મુફતી એ આઝમે હિન્દ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ ને સબ સે પેહલી બાત યેહી ઈરશાદ ફરમાઈ : જબ તક કોઈ બાત અચ્છી તરહ સમઝ ન લી જાએ ઉસે દર્સગાહ મેં બયાન ન કિયા જાએ.

પ્યારે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ફકીહે એહલે સુન્નાત મુફતી અબ્દુલ હલીમ અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ કી ઝાતે મુબારકા કઈ ઔસાફો કમાલાત કી જામેઅ થી. ખશિયતે બારી તઆલા, હુબ્બે રસૂલે અકરમ صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ, ઈસારો ઈખ્લાસ, વર્ઝો એહતિયાત, ઝબાન કી હિફાઝત, ઈસ્તિગના વ તવકકુલ, ઈફા એ અહદ, અવરાદો વઝાઈફ, ખુસૂસન દલાઈલુલ ખૈરાત શરીફ કી પાબન્દી, લાયાની (બેકાર-ફાલતૂ) અબ્હાસ વ ઈખ્તેલાફાત સે દૂર વ નુફૂર, યકીને મોહકમ, અમલે પૈહમ ઈન કી ઝિન્દગી કે દરખ્શાં ઔસાફ થે. જો મુસ્તકિલ તફસીલ કે મુતકાઝી હૈં.

રબ્બે કરીમ ઈન કી તુર્બત (મઝાર શરીફ) પર અપની રેહમત કા મીંહ (બારિશ) બરસાએ ઔર હમેં ઈન કે નકશે કદમ પર ચલને કી તૌફીક બખ્શે.

آمین ثم آمین، یا رب العالمین! بحمد سید المرسلین صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ

ફકીહે એહલે સુન્નાત કી કુછ યાદૈ કુછ બારૈ

મુહમ્મદ વસીમ અકરમ રઝવી મિસ્બાહી

બકિયતુસ્સલફ, ફકીહે એહલે સુન્નાત હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی کی جاتے گرامی سلف سالہی کی زیندگی کی آઈنادار थी. आप को देख कर कदीम बुजुर्गाने दीन की याद ताजा हो जाया करती थी. बे इजलेही तआला मुझे एक तवील अर्से तक हजरत की बिदमत व सोडगत से मुस्तीज़ होने का मौकअ मयस्सर आया है. इस दरमियान जो कुछ भी देखा सुना, हमारे कलबो ज़िगर पर इस के दूर रस असरात मुरतब हुवे, आप का तक्वा, परहेज़गारी, आदिमाना ज़ाहो ज़वाल, तालीमो तअल्लुम में इन्डेमाक, तालिबीने उलूमे इस्लामिया से मહब्बत, अवाम इस्लामी भाईयो के साथ मुश्किकाना बरताव और दाईयाना उस्लूब सबी औसाफ दीदनी थे. आप से जुणे यन्द् वाकेआत जो ફ़िल वक्त सफ़हअे जेह्न पर उभर रहे हैं, पेश करने की सआदत હાસિલ કરતા હું.

1 હઝરત સબ સે ઝિયાદા મુઝ સે મહબ્બત કરતે હૈં

મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی ने जुद से वाबस्ता लोगो को बहुत ज़ियादा मહब्बत दी, इसी वजह से मुतअद्विकीन की अेक कसीर तादाद येही समजती रही कि हजरत सब से ज़ियादा मुज से मહब्बत करते हैं.

હઝરત رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی के जनाजे में शिकत की सआदत मिली, इस दौरान हम कहीं बैठते और हजरत से मुतअद्विक गुफ्तगू शुर्अ होती तो कई लोगो की ज़बानों से येह सुनने को मिलता :

હઝરત મુઝે બહુત માનતે થે, હઝરત મુઝ સે બહુત મહબ્બત કરતે થે, હઝરત મેરે બેટે કો બહુત યાદ કરતે થે વગૈરા વગૈરા.

જબ મૈં દર્જઅે સાલિસા મૈં થા તો એક મરતબા હઝરત ફરમાને લગે : એક ઉસ્તાદ કા કમાલ યેહ હૈં કિ ઉસ કા હર શાગિર્દ યેહ સમઝે કિ મેરે ઉસ્તાદ મુઝ સે સબ સે ઝિયાદા મહબ્બત કરતે હૈં, એક પીર કા કમાલ યેહ હૈં કિ ઉસ કા હર મુરીદ યેહ સમઝે કિ મેરા પીર મુઝ સે સબ સે ઝિયાદા મહબ્બત કરતા હૈં.

2 અન્જાને મૈં ના બાલિગ તલબા કી મિઠાઈ

ખા લેને પર માઝેરત

યેહ કોઈ 2006 ઈ. કી બાત હૈ, જબ મૈં હઝરત કે કાર્થમ કર્દા ઈદારે જામેઆ ઝિયાઈયા ફૈઝુર્રઝા, દદરી સીતામઢી બિહાર મૈં દર્જઅે સાલેસા કા તાલિબે ઈલ્મ થા, મુફતી સાહબ દદરી મૈં તશરીફ ફરમા થે, ખ્વાજા ગરીબ નવાઝ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی કી છટી શરીફ કી મુનાસબત સે તલબા ને અપને અપને કમરે કે એતેબાર સે ફાતિહા કે લિઅે શીરીની (મિઠાઈ) કા ઈન્તેઝામ કિયા થા, હમારે કમરે વાલોં ને હલ્વા બનાયા થા, જબકિ દરજઅે હિફઝ કે કુછ તલબા ને બાલૂશાહી મિઠાઈ કા ઈન્તેઝામ કર રખા થા, તમામ કી શીરીની યક્જા (જમ્મ) કી ગઈ, અસાતેઝા વ તલબા જમ્મ હુવે, મુખ્તસર મેહફિલ હુઈ ફિર હઝરત ને દુઆ ફરમાઈ, ઈખ્તેતામે મેહફિલ પર અસાતેઝા ને મુફતી સાહબ સે અર્ઝ કિયા કિ કુછ શીરીની આપ ભી તનાવુલ ફરમાઓ, મુફતી સાહબ ને એક બાલૂશાહી લી,

હઝરત અપને કમરે મેં ચલે ગએ, ફિર અચાનક મુઝે બુલવાયા ઔર ફરમાયા : બેટે ! જો શીરીની મેં ને ખાઈ હૈ ઈસ મેં કિસી ના બાલિગ કા પૈસા તો શામિલ નહીં થા ? મેં ને અર્જ કી, કિ મેં ને અપને કમરે મેં ઈસ બાત કી એહતિયાત કી થી કિ કિસી ના બાલિગ કી રકમ શામિલ ન કરું, અલબત્તા આપ ને જો તનાવુલ ફરમાયા હૈ ઉસ કા મુઝે ઇલ્મ નહીં. હઝરત પરેશાન હો ગએ ઔર ફરમાયા : બેટે ! પતા કરો, જબ માલૂમાત લીં તો પતા ચલા કિ તકરીબન 15 તલબા ઈસ મેં ના બાલિગ હૈં, મુફતી સાહબ ને તમામ કો બુલવાયા ઔર સિફ એક મિઠાઈ જિસ કી કીમત દો રુપિયે હોગી ઈસ કે ઇવજ એક એક તાલિબ કો દસ દસ રુપિયે દિએ ઔર માઝેરત ભી ચાહી.

3 હુકુલ ઇબાદ કા પાસ (ખયાલ) વ લેહાઝ

શરીઅત કા પાસ વ લેહાઝ, લોગોં કી કહીં દિલ આઝારી ન હો જાએ ઔર કિસી કા કોઈ હક ન મારા જાએ, હઝરત ઈન બાતોં કા પાસ ખયાલ ફરમાતે, દદરી મેં જબ મસ્જિદ નહીં બની થી તો તમામ નમાઝેં જામેઆ કે કમરોં કે બાહર અદા કી જાતી થીં, ઈમામ કા મેહરાબ “રઝા હોલ” કા દરવાઝા બન જાતા ઔર મુક્તદિયોં કી એક લખ્ખી સફ બન જાતી, એક મરતબા આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی દદરી હી મેં તશરીફ ફરમા થે, અસ્ર કી અઝાન હો ચુકી થી, જમાઅત ખળી હોની થી, મુફતી સાહબ કા ઈન્તેઝાર થા, આપ વુઝૂ ફરમા કર અપને કમરે સે બાહર તશરીફ લાએ ઔર સીધે “રઝા હોલ” કે દરવાઝે કે સામને ઉસ જગહ ખળે હો ગએ જહાં તકબીર કહી જાતી થી ઔર તકબીર શુરૂઅ કર દી, ઈમામ સાહબ આગે બઢે ઔર નમાઝ શુરૂઅ કર દી, જબ નમાઝ મુકમ્મલ હો ચુકી તો મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی ને પૂછા કિ અઝાન કિસ ને દી થી ? બતાયા ગયા કિ ફુલાં તાલિબે ઇલ્મ ને, આપ ને ઉસ તાલિબે ઇલ્મ સે માઝેરત ચાહી કિ તકબીર કેહને કા હક આપ હી કા થા, લેહાઝા મુઝે મુઆફ ફરમાએં.

4 રંગે ઝરાફત (મિઝાજ કે મુતાબિક અન્દાઝ)

મૌલાના શહાબુદ્દીન સેહસરામી ભી દદરી મેં ઝેરે તાલીમ થે ઔર મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی કે પાસ ખુદામ મેં ઈન કા શુમાર હુવા કરતા થા, એક મરતબા

આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی ને મૌલાના સે ફરમાયા કિ આદમી કા ભેજા ખાતે હો ??

મૌલાના મુસ્કુરાતે હુવે કેહને લગે : નહીં હઝરત. આપ ને ફિર ફરમાયા : આદમી કા ભેજા નહીં ખાતે ??

અબ ઝરા સંભલ કર કેહને લગે : નહીં.

મુફતી સાહબ ને ફિર ફરમાયા : ખુદા કી કસમ ! મેં તો ખાતા હૂં, આપ નહીં ખાતે ??

અબ મૌલાના ઝરા પરેશાન હો ગએ.

હઝરત ને ઉન કી પરેશાની દેખતે હુવે મુસ્કુરા કર ફરમાયા : આદમી કા ભેજા (યાની કિસી ઈન્સાન કા ભેજા હુવા) ખાના (અતિયા-તોહફા) કયા યેહ નહીં ખાતે ??

5 ઈસ્લાહ વ તરબિયત કા મુનફરિદ અન્દાઝ

મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی બળી નફીસ તબીઅત કે માલિક થે. ઈસ મુઆમલે મેં આપ તરબિયત ઈસ અન્દાઝ સે ફરમાતે કિ સામને વાલે કો બુરા ભી નહીં લગતા ઔર વોહ નસીહત ભી પૂરી ઝિન્દગી યાદ રેહને કે લિએ કાફી હો જાયા કરતી.

ગાલિબન યેહ 2019 ઈ. કી બાત હોગી. મેં ઔર મેરે દોસ્ત મૌલાના સરફરાઝ મિસ્બાહી મુરાદાબાદી, મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰી કી ઝિયારત કી ખાતિર નેપાલ ગંજ સે દદરી ગએ હુવે થે, ઉન દિનોં હઝરત વહીં તશરીફ ફરમા થે, દોપહર કે ખાને કા વક્ત થા, હઝરત કે લિએ દસ્તર ખ્વાન લગાયા ગયા, દસ્તર ખ્વાન લગાને વાલે નાઝિમે જામેઆ હઝરત મૌલાના શહાબુદ્દીન સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِیَةِ કે શેહઝાદે જલાલુદ્દીન નૂરી થે, ઉન્હોં ને દસ્તર ખ્વાન તો લગાયા લેકિન શાયદ ઉન કી તવજ્જોહ નહીં ગઈ કિ દસ્તર ખ્વાન પર દાલ કે ધબ્બે લગે હૈં, અબ જબ હઝરત કી નઝર પળી તો આપ ને ફૌરન ફરમાયા : દોસ્ત ! (હઝરત મહબ્બત મેં “નૂરી” કો દોસ્ત કહા કરતે થે) યેહ કિસ કી નિશાની હૈ ???

ફિર મુસ્કુરાતે હુવે ફરમાયા : તુમ્હેં એક વાકેઆ સુનાતા હૂં, એક શખ્સ અપને એક પુરાને દોસ્ત સે મિલને ગયા. જબ વહાં પહુંચા તો દેખા કિ ઉસ કા દોસ્ત હુકકા પી રહા હૈ, જૈસે હી ઉસ કી નિગાહ ઉસ પર

પળી ઇસ્તેકબાલ કે લિએ હાઝિર હુવા, ખૈર ખૈરિયત દરયાફત કી, બળી તાઝીમ સે ઉસે બિઠાયા ઔર ઉસ કી તરફ હુક્કા બઢાતે હુવે કહા કિ યેહ લેં, મૈં જબ તક મઝીદ અંગારે લાતા હૂં, ઔર અંગારે લેને ચલા ગયા. અબ જબ ઉસ ને હુક્કે કો મુંહ સે લગા કર એક કશ લિયા તો મેહસૂસ હુવા કિ પાની કાફી બદબૂદાર હૈ, લેહાઝા ઉસ ને સારા બદબૂદાર પાની ફેંક કર સાફ પાની ભર લિયા ઔર ફિર સે કશ લેને લગા, ઇતને મેં ઉસ કા દોસ્ત અંગારે લે કર વાપસ આ ગયા, અબ જૈસે હી ઉસ કી નિગાહ પાની પર પળી તો પૂછા : યેહ પાની કેસા હૈ ? ઉસ ને જવાબ દિયા કિ મૈં ને હુક્કે કા પાની બદલ દિયા હૈ. બસ યેહ સુનના થા કિ વોહ ઝમીન પર લોટ પોટ હોને લગ ગયા ઔર ધાળેં માર કર રોને લગા. અબ ઉસ કા દોસ્ત બળા પરેશાન હુવા કિ ખુદા જાને ક્યા હો ગયા હૈ ? બળી મુશ્કલ સે ઉસ કો સંભાલા ઔર પૂછા ભાઈ ! આખિર હો ક્યા ગયા હૈ તુમ્હેં ? તુમ ઇતના રો ક્યૂં રહે હો ? ઉસ ને જવાબ દિયા : તુમ ને યેહ ક્યા કર દિયા, સારા પાની ફેંક દિયા, તુમ કો પતા હૈ યેહ પાની હમ ને દાદા કે ઝમાને સે સંભાલ રખા થા, યેહ ઉન કી નિશાની થી.

અબ મુફતી સાહબ ફરમાને લગે : બેટે ! યેહ ધબ્બે કિસ કી નિશાની હેં ?

6 ખુદા કા શુક હૈ કિ અબ્દુલ હલીમ કા હાથ બઢા ભી તો અપને હી માલ કી તરફ

યેહ કોઈ 2008 ઈ. કી બાત હૈ, જબ મૈં શાયદ દરજએ ખામેસા મેં થા, મેરે ઉસ્તાઝે મોહતરમ મુફતી રાહત એહસાન બરકાતી دامت برکاتہم العالیہ ને મુઝે મીરાસ કા એક મસ્અલા તલાશ કરને કો કહા થા, ઇશા કે બાદ મૈં લાઈબ્રેરી મેં ફતાવા આલમગીરી ખોલે મસ્અલા તલાશ કર રહા થા કિ એક તાલિબે ઇલ્મ આ કર કેહને લગે : મુફતી સાહબ યાદ ફરમા રહે હેં. મૈં ફૌરન હાઝિરે ખિદમત હુવા, હઝરત ને મુઝે દેખ કર પ્લેટ મેં રખી નમકીન કી તરફ ઇશારા કરતે હુવે ફરમાયા : બેટે યેહ આપ કી હૈ ? મૈં ને કહા : નહીં. આપ પરેશાન હો કર કેહને લગે : તો ફિર કિસ કી હૈ ? પતા લગાઓ, મૈં સમઝા તુમ્હારા હૈ ઇસ લિએ મૈં ને ઇસ સે આએ

મેહમાન કો ભી કુછ ખિલાયા હૈ ઔર સાથ ખુદ ભી કુછ ખા લિયા હૈ.

અબ મૈં તલબા મેં પતા લગાને લગા કિ કિસ ને રખા હૈ, પતા ચલા કિ રિઝવાન ભાઈ (ફિલ વક્ત મુદરિસ મદ્રસતુલ મદીના આકોલા) ને રખા હૈ, મૈં ને રિઝવાન ભાઈ સે પૂછા : યેહ કિસ કી હૈ ? ઉન્હોં ને કહા : આપ હી ને તો સુબ્હ મેહમાન કો નાશ્તા કરાને કે લિએ પૈસે દિએ થે, ઉસી કે હેં.

દર અસ્લ હુવા કુછ યૂં થા કિ સુબ્હ મુઝે ખુદ મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ને કુછ પૈસે દે કર કહા થા કિ ઇસ સે આએ હુવે મેહમાન કો નાશ્તા કરવા દેના, મૈં ને યેહ ઝિમ્મેદારી રિઝવાન ભાઈ કો સિપુર્દ કર દી થી.

અબ મૈં મુસ્કુરાતા હુવા હઝરત કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા ઔર સારા માજરા કેહ સુનાયા. હઝરત કી આંખેં ઊબડબા ગઈ ઔર ફરમાયા જિસ કા મફ્હૂમ થા : ખુદા કા શુક હૈ કિ અબ્દુલ હલીમ કા હાથ બઢા ભી તો અપને હી માલ કી તરફ. ફિર મુઝે અપને કરીબ બિઠાયા ઔર ગૌસે આઝમ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કા વોહ વાકેઆ સુનાયા જો કુછ યૂં થા કિ ઝમાનએ તાલિબે ઇલ્મી મેં એક મરતબા ગૌસે પાક رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કો બહુત તેઝ ભૂક લગી, કઈ દિનોં સે આપ ને કુછ ખાયા નહીં થા, હાથ ભી દિરહમો દીનાર સે ખાલી, આપ કિસરા કે મહલ કી તરફ ચલે, કિસરા કે મહલ ફત્હ હુવે બરસોં ગુઝર ચુકે થે લેકિન ફિર ભી વહાં જા કર કુછ તલાશ કિયા જાતા તો કુછ ન કુછ હાથ લગ જાતા, આપ જબ વહાં પહુંચે તો દેખા કિ તકરીબન ચાલીસ ફુકરા પેહલે હી સે વહાં તલાશ મેં લગે હુવે હેં, ઉન ફકીરોં કો દેખ કર વાપસ પલટ આએ કિ કહીં મૈં ને તલાશ કિયા ઔર મેરે હાથ કુછ લગ ગયા તો કહીં ઉન ફુકરા કો તક્લીફ ન હો જાએ. વહાં સે લૌટ કર આપ એક મસ્જિદ મેં બેઠ ગએ. દેખા કિ એક મુસાફિર અપને સામને કુછ રોટિયાં ઔર ભુના હુવા ગોશ્ત રખ કર ખાને કી તૈયારી મેં હૈ. જૈસે હી આપ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કી નિગાહ પળી, કઈ દિનોં કી ફાકા કશી થી તો દિલ ને ચાહા કિ ઉસ મુસાફિર હી સે કુછ માંગ લૂં. ફૌરન ગૈરત આઈ કિ સવાલ નહીં કરના, અબ ખુદ કો મલામત ભી કરને લગે કિ સવાલ કરને કા ખયાલ હી ક્યૂં આયા ? ઇતને મેં મુસાફિર કી નિગાહ

આપ પર પળી, ઉસ ને કહા : શેહઝાદે ! આઓ મેરે સાથ ખાના ખા લો. અબ જબ ખુદ મુસાફિર ને દાવત દી તો આપ ને કબૂલ ફરમાઈ, સાથ જા બેઠે. મુસાફિર ને એક લુકમા ઉઠાતે હુવે પૂછા : શેહઝાદે ! આપ કા કયા નામ હૈ ? આપ ને ફરમાયા : અબ્દુલ કાદિર, મુસાફિર રુક ગયા, ફિર પૂછા : ઘર કહાં હૈ ? આપ ને ફરમાયા : જીલાન. બસ ઈતના સુનના થા કિ મુસાફિર કાંપ ઉઠા, ઉસ કે હાથ સે લુકમા ગિર ગયા ઔર સારા ખાના ગૌસે પાક કે સામને કરતે હુવે માઝેરત કરને લગા કિ યેહ સબ આપ હી કા હૈ. હુવા યૂં કિ જબ મેં જીલાન સે ચલા થા તો આપ કી વાલિદએ માજેદા ને કુછ રકમ મુઝે યેહ કેહ કર દી થી કિ આપ તક પહુંચા દૂં. મેં કઈ દિનોં સે આપ કો તલાશ કર રહા થા. લેકિન આપ ન મિલે યહાં તક કિ મેરી બચી હુઈ રકમ ભી ખર્ચ હો ગઈ, અબ મેરે પાસ બસ યેહી અમાનત રેહ ગઈ થી, આખિરે કાર ભૂક સે નિઢાલ હો કર આપ કી અમાનત સે યેહ રોટિયાં ઔર ગોશત ખરીદ લિયા.

ગૌસે પાક ﷺ ને જબ યેહ સુના તો ખુદા કા શુક અદા કિયા કિ ઉસ કા શુક હૈ કિ મેરા દિલ ભી અગર કુછ માંગને કી તરફ માઈલ હુવા ભી તો વોહ મેરા હી માલ થા.

મુફતી સાહબ ને ઈસ વાકિએ કો ઈસ અન્દાઝ સે બયાન કિયા કિ ખુદ ભી આંસૂ બહાતે જાતે ઔર મુઝે ભી રુલાતે જાતે. અલ્લાહુ અકબર ! વોહ કેસી રિકકત અંગેઝ ઘળી થી.

7 કાલી ચૂંટી કો ઝરર ન પહુંચ જાએ,

ઈસ કે લિએ વુઝૂ કરતે કરતે રુક ગએ

દદરી મેં અક્સર મુફતી સાહબ ﷺ કો વુઝૂ કરવાને કી સઆદત નસીબ હોતી. ગાલિબન અસ્ર કા વક્ત થા મેં વુઝૂ કરવા રહા થા કિ અયાનક મુફતી સાહબ પાની બહાને સે રુક ગએ ઔર અપને કદમોં કી જાનિબ દેખને લગે. મેં ને સોચા કિ અયાનક ક્યૂં રુક ગએ ? જબ મેં ને ગૌર સે દેખા તો છોટી સી એક કાલી ચૂંટી ગુઝર રહી થી. મુફતી સાહબ ને મુઝ સે ફરમાયા કિ બેટે ! **અલ્લાહ** તઆલા કી કુદરત કે આગે હમ ઈસ ચૂંટી સે ભી ઝિયાદા કમઝોર હૈં. જબ વોહ ગુઝર ગઈ તો ફિર મુફતી સાહબ ને વુઝૂ ફરમાયા.

8 સૈયદ ઝાદોં કા એહતેરામ

2013 ઈ. મેં જબ મેરા અલ જામેઅતુલ અશરફિયા કા આખરી સાલ થા, મુફતી સાહબ ﷺ કી ઝિયારત કે લિએ દદરી આયા હુવા થા, રાત કા વક્ત થા, મુફતી સાહબ દદરી મદ્રસે કે સેહન મેં તખ્ત પર લેટે હુવે થે, મેં સિરહાને બેઠ કર બરકતેં લૂટ રહા થા, ચન્દ તલબા હઝરત કે દોનોં જાનિબ બેઠ કર પૈર દબા રહે થે, અયાનક મેરી તવજ્જોહ ગઈ કિ પૈર દબાને વાલોં મેં એક સૈયદ ઝાદે ભી હૈં. હઝરત સાદાતે કિરામ કી બહુત ઝિયાદા ઈઝઝત કિયા કરતે, ઉન સે ખિદમાત લેને મેં હદ દરજા એહતિયાત ફરમાતે. અબ મુઝે બેચેની હોને લગી કિ સૈયદ ઝાદે પૈર દબા રહે હૈં હાલાંકિ હઝરત કો બિલ્કુલ પસન્દ નહીં, લેકિન ઈસ સે હઝરત કો મુત્તલઅ કેસે કરૂં ? ઈસી કશ્મકશ મેં થા કિ મુઝે એક તરકીબ સૂઝી, મેં ને કરીબ બેઠે તાલિબે ઈલ્મ સે પૂછા : આપ કિસ દરજે મેં પઢતે હૈં ? ઉન્હોં ને કહા : ફુલાં, ફિર ઉન કે બાઝૂ મેં મૌજૂદ ખિદમત કરતે સૈયદ ઝાદે સે કસ્દન “સૈયદ” કેહ કર પૂછા કિ સૈયદ સાહબ ! આપ કિસ દરજે મેં પઢતે હૈં ? મુફતી સાહબ કો જૈસે હી પતા ચલા કિ કોઈ સૈયદ ઝાદે ભી પૈર દબા રહે હૈં તો ફૌરન અપને દોનોં પૈર સમેટ લિએ ઔર ફરમાયા : કૌન સૈયદ હૈ ? ફિર ઉન્હેં અપને કરીબ બુલાયા ઔર મુઆફી માંગી, ફિર મુઝ પર નારાઝગી કા ઈઝહાર ફરમાને લગે કિ તુમ ને મુઝે બતાયા ક્યૂં નહીં ?

9 ફિરાસતે ઈમાની ઔર અન્દાઝે ઈસ્લાહો તરબિયત

યેહ કોઈ 2003 કી બાત હૈ, જબ મેં દદરી મેં એદાદિયા યા ઊલા દરજે કા તાલિબે ઈલ્મ થા. વહાં યેહ માહોલ થા કિ ઉમૂમન દીગર મદારિસ કી તરહ તલબા કો કુરઆન ખ્વાની મેં બાહર નહીં ભેજા કરતે, અગર કિસી કો કુરઆન ખ્વાની કરવાની હોતી તો ફજા કે બાદ તલબા તકરીબન બીસ મિનટ તિલાવતે કુરઆન કરતે હી થે, ઉસી મેં ફાતિહા ખ્વાની હો જાતી. ઈસી અન્દાઝ કી બાદે ફજા કુરઆન ખ્વાની થી, મુઝે કિસી ને યેહ ગલત મસ્અલા બતા દિયા થા કિ અગર મુકમ્મલ પારહ પઢને મેં દિલ ન લગે તો પારે કે સફહએ અવ્વલ વ સફહએ આખિર કો પઢ કર રખ દેના, ફિર જબ દિલ કરે તો પઢ લેના, મેં ને એસા હી કિયા ઔર પારહ રખ

દિયા, અબ યેહ સિર્ફ મેં જાનતા થા કિ મેં ને કયા કિયા હૈ, બ ઝાહિર કિસી ઔર કો ઇસ બાત કી ખબર નહીં થી.

અસ્ર કે બાદ મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى મદ્રસે કે સેહન મેં કુરસી પર બેઠે થે, મેં હઝરત કે પીછે ખળે હો કર ગર્દન દબા રહા થા, હઝરત ને ફરમાયા : બેટે વસીમ !

મેં ને અર્ઝ કિયા : જી હઝરત !

આપ ને ફરમાયા : મેં મર જાઉંગા તો ઇસાલે સવાબ કે લિએ કુરઆન શરીફ પઢોગે ?? મેં ને કહા : જી હઝરત. આપ ને ફરમાયા : કિતના પઢોગે ? મેં ને કહા : એક ખત્મે કુરઆન. આપ ને ફરમાયા : પેહલા સફહા, આખરી સફહા પઢ કર તો નહીં રખ દોગે ?

10 કશ્ફે કુલૂબ ઔર દિલી ખયાલાત સે આગાહી

એક બાર મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى હમારે શેહર ટટલાગઢ (ઓડીશા) આએ હુવે થે. હઝરત પલંગ પર તશરીફ ફરમા થે, સામને ઝમીન પર દાવતે ઇસ્લામી કે એક દોસ્ત બેઠે હુવે થે, મેં ભી આપ કે સામને ઝમીન પર બેઠ ગયા ઔર ચેહરે કી ઝિયારત કરને લગા. ઇતને મેં મેરે દિલ મેં ખયાલ આયા કિ કયૂં ન હઝરત સે તબર્કકન હઝરત કા ઇમામા માંગ લૂં. ચૂંકિ મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કા મેરે દિલ કે ખયાલ પર મુતલઅ હોના મેરે લિએ કોઈ નઈ બાત નહીં થી, ઇસ લિએ મેં ને દિલ હી દિલ મેં હઝરત સે અર્ઝ કિયા કિ હુઝૂર ઇમામા શરીફ તબર્કકન ઇનાયત ફરમા દેં. આપ ને મેરી તરફ દેખા, મુસ્કુરાએ ઔર મેરે બાઝૂ મેં બેઠે શપ્સ સે ફરમાને લગે : કુછ લોગ ઇમામા તબર્કક કે તૌર પર માંગતે હેં, ચૂં તો મેરે પાસ ઇમામા બહુત હેં, લેકિન હરે રંગ મેં અભી એક હી હૈ. ઉસી કમરે મેં સાહિબે ખાના સબ કે લિએ યાએ લે કર આએ, મુફતી સાહબ કો સબ સે પેહલે પેશ કી ગઈ ઔર ફિર દીગર હાઝિરિન કી તરફ બઢાને લગે, જબ ઉન્હોં ને મેરી તરફ યાએ બઢાઈ તો મેં ને લેને સે ઇન્કાર કિયા ઔર ફિર દિલ હી દિલ મેં હઝરત કી તરફ દેખતે હુવે કહા કિ આપ દેંગે તો લૂંગા, બસ ઇતના સોચના થા કિ મુફતી સાહબ ને મુઝે અપની યાએ ઇનાયત ફરમા દી.

11 નમક સે ખાને કી ઇબ્તેદા ઔર ખાને કો ઐબ લગાને સે બચને કા મુન્ફરિદ અન્દાઝ

યેહ શાયદ 2008 ઈ. કી બાત હોગી, મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى દદરી જામેઆ મેં કિયામ તો કરતે થે, લેકિન આપ કા ખાના આપ કે છોટે ભાઈ મહૂમ હાજ તસ્લીમ રઝવી (સાબિકા નાઝિમે જામેઆ, **અલ્લાહ** તઆલા ઇન કી કબ્ર પર અપની રેહમત કા નુઝૂલ ફરમાએ) કે ઘર હી સે આતા. આપ જામેઆ કે કીચન કા નમક ભી ઇસ્તેમાલ ન ફરમાતે, મગર આપ ખાને સે પેહલે ઔર ખાને કે બાદ નમક ઝરૂર ચખતે, કભી અગર ઇતેફાક સે ઐસા હોતા કિ નમક નહીં આ પાયા તો ઘર સે નમક મંગવાતે અગર્યે ઇસ કે લિએ ઇન્તેઝાર કરના પળે. એક દિન હરબે મામૂલ ઇશા કે બાદ મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى કા ખાના આ ગયા ઔર મેં દસ્તર પ્વાન પર લગાને કી તૈયારી કરને લગા. આજ ખાને મેં ખીરા ભી આયા હુવા થા લેકિન કટા હુવા નહીં થા. મેં ને ખીરા કાટા તો દિલ મેં ખયાલ આયા કિ એક ટુકળા ખા કર દેખ લૂં કિ કહીં કળવા તો નહીં, ફિર ઝેહન મેં આયા કિ પતા નહીં શરઅન ઇસ કી મુઝે ઇજાઝત ભી હૈ કિ નહીં. ઇસી કશ્મકશ મેં ચખે બગૈર ખીરા કાટ કર દસ્તરપ્વાન પર રખ દિયા. ઉન દિનોં મેરે ભાઈ હાજી શબ્બીર ઔર અશરફ ભાઈ (કટક) ભી દદરી આએ હુવે થે, મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى ને ઉન્હેં ભી સાથ ખાને કી દાવત દે દી. ખાના શુરૂઆ હુવા, મુફતી સાહબ કે સાથ મેહમાન ભી ખાને લગે. અબ જબ ભાઈ ને ખીરા મુંહ મેં લિયા તો કાફી કળવા થા, ફૌરન શિકાયત વાલે અન્દાઝ મેં મેરી તરફ મુતવજજેહ હુવે કિ તુમ ને મુફતી સાહબ કો કળવા ખીરા ખિલા દિયા, હાલાંકિ મુફતી સાહબ ઉસ સે પેહલે હી ખા ચુકે થે લેકિન કુછ ભી ઇંજાહાર નહીં ફરમાયા થા. મુઝે બહુત શર્મિન્દગી હુઈ, હઝરત ને ફરમાયા : ઇન હાથોં સે મીઠા મીઠા તો ખાતે હી હેં, આજ કળવા ભી ખા લિયા હૈ.

12 દુરુસ્ત જવાબ પર તાલિબે ઇલ્મ કી હૌસલા અફઝાઈ

મુફતી સાહબ કી સોહબત મેં કુછ ન કુછ સીખને કો ઝરૂર મિલતા, આપ તલબા કો હુસૂલે ઇલ્મ

પર અક્સર ઉભારા કરતે. 2004 ઈ. કી બાત હૈ જબ મેં દર્જએ ઊલા કા તાલિબે ઈલ્મ થા, રાત કે વક્ત મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ અપને કમરે મેં ઝમીન પર દોનોં પૈર ફૈલાએ તશરીફ ફરમા થે, ઉસ વક્ત હમ તીન તલબા આપ કી ખિદમત મેં હાજિર થે, દો દર્જએ રાબેઆ કે ઔર એક મેં, હમ મેં સે એક તાલિબે ઈલ્મ મુફતી સાહબ કે પીછે ઘુટનોં કે બલ ખળે હો કર સર પર તેલ લગા રહે થે જબ કિ હમ દોનોં એક એક પૈર દબા રહે થે. મુફતી સાહબ ને પૂછા કિ અગર કપળે મેં કહીં નજાસત લગ કર સૂખ જાએ ઔર પતા ન ચલે કિ કહાં લગી હૈ તો ઉસ કો પાક કરને કા ક્યા તરીકા હૈ ??

મેં ચૂકિ દર્જએ ઊલા કા તાલિબે ઈલ્મ થા લેહાજા ખામોશ રહા, મેરે સાથ જો દરજએ રાબેઆ કે તાલિબે ઈલ્મ થે ઉન્હોં ને કહા કિ પૂરા કપળા ધોયા જાએગા. આપ ને ફરમાયા : મેં યેહ નહીં પૂછ રહા કિ મુસ્તહબ ક્યા હૈ બલકિ યેહ પૂછ રહા હૂં કિ કિસ જગહ કો ધોના ઝરૂરી હૈ ? અબ મેં ને ઝિઝકતે હુવે અર્ઝ કિયા કિ ગુમાન કરેગા કિ કહાં નજાસત લગી હૈ, જહાં દિલ જમ જાએ ઉસી જગહ કો ધો લેગા. મુફતી સાહબ ને પૂછા : તુમ્હેં કિસ ને બતાયા ? મેં ને અર્ઝ કી : ભાઈ સે સુના થા. અબ મુફતી સાહબ મેરી તરફ ઝુકે, મેરી પીઠ પર થપકી દી ઔર ફરમાયા : દેખો ! કેસે મસ્અલા યાદ રખા હૈ, ફિર ફરમાયા : બેટે ! ઈસે “ગુમાન કરના” નહીં કેહતે બલકિ “તહરી” (સોચના) કેહતે હૂં.

13 બેટા ! હમ ને જો પઢા હૈ ઉસ પર

અમલ કરને કી કોશિશ કી હૈ

દર્જએ રાબેઆ કી બાત હૈ, હમ ઉસ્તાદ સાહબ કે પાસ કોઈ કિતાબ પઢ રહે થે, સબક પઢ લેને કે બાદ હમારે ઉસ્તાદ સાહબ ને તમામ દર્જે વાલોં સે વુઝૂ મેં સર કે મસ્હ કા તરીકા પૂછા ઔર ફરમાયા કિ કર કે દિખાઓ. رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ મુજે સહીહ તરીકા બતાને કી સઆદત મિલી લેકિન મેં ને જબ કાનોં કા મસ્હ કિયા તો પેહલે શહાદત કી ઉંગલી સે મસ્હ કિયા, ફિર હુંગલિયા (સબ સે છોટી ઉંગલી) કો કાનોં કે સૂરાખ મેં દાખિલ કિયા, ઉસ્તાદ સાહબ ને ફરમાયા કિ બકિયા તો ઠીક હૈ, યેહ છોટી ઉંગલી કો ક્યૂં દાખિલ કિયા ? ક્યૂંકિ સર કે મસ્હ કે વક્ત ઈસ ઉંગલી કા ઈસ્તેમાલ હો ચુકા થા.

મેં ને અર્ઝ કિયા કિ મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કિબ્લા કો મેં ને ઐસે હી કરતે દેખા હૈ. ઉસ્તાદ સાહબ ફરમાને લગે કિ તુમ કો દેખને મેં ગલતી હુઈ હોગી. દર્જે કા વક્ત ખત્મ હુવા, હમ અપને અપને કમરે મેં આ ગએ. અબ મુજે બેચૈની હોને લગી કિ મેં ને સહીહ દેખા ઔર અચ્છી તરહ દેખા હૈ, મુફતી સાહબ વુઝૂ ઈસી તરહ ફરમાયા કરતે હૂં, ફિર મેં ને સોચા કિ જબ મુફતી સાહબ ઐસા કરતે હૂં તો ઈસ કા તઝકેરા કિતાબ મેં ઝરૂર હોગા, અબ મેં કિતાબોં મેં તલાશ કરને લગા. رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ મુજે ઈસ કી સરાહત મિલ ગઈ કિ કાનોં કે સૂરાખ મેં છોટી ઉંગલી દાખિલ કરના મુસ્તહબ હૈ, મેં કિતાબ લે કર અપને ઉસ્તાદે મોહતરમ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવા ઔર મસ્અલા દિખા દિયા. ફિર જબ મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ દદરી તશરીફ લાએ તો મેં ને દર્જે કા પૂરા વાકિઆ આપ કો સુનાયા, જબ હઝરત સુન ચુકે તો ફરમાયા : બેટે ! رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ હમ ને જો કુછ પઢા હૈ ઉસ પર અમલ કી કોશિશ કી હૈ.

14 સફર મેં ભી નમાઝોં કા એહતેમામ

મુફતી સાહબ કિબ્લા કહીં દૂર કે સ્ટેશન સે સફર પર થે, હઝરત કા ટિકટ એ. સી મેં થા ઔર ઇતેફાક સે મુજે ભી રાત મેં ઉસી ટ્રેન સે સફર કરના થા. મુજે યેહ ઈલ્મ થા કિ મુજે જો ટ્રેન પકળની હૈ ઉસ મેં હઝરત પેહલે હી સે તશરીફ ફરમા હૂં, અલબત્તા મેરા સફર ગાલિબન જનરલ ડબ્બે મેં થા. અબ ખ્વાહિશ થી કિ હઝરત કી જિતની જલ્દી હો સકે ઝિયારત નસીબ હો જાએ, લેકિન રાત કે વક્ત હઝરત આરામ ફરમા હોંગે ઈસ ખયાલ સે અન્દર નહીં ગયા ઔર દૂસરી બાત યેહ ભી થી કિ મેરા ટિકટ એ. સી કોચ કા નહીં હૈ. ફજા કે વક્ત ટ્રેન એક સ્ટેશન પર રુકી, મેં અપને ડબ્બે સે ઉતર કર જિસ ડબ્બે મેં હઝરત رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ થે ઉસ કે દરવાઝે કે સામને ટેહલને લગા કિ મુજે પતા થા કિ હઝરત નમાઝ કે લિએ ઝરૂર દરવાઝે પર આઅંગે. બસ હુવા ભી યેહી કિ મેં દરવાઝે કે બાહર ખળા થા કિ હઝરત ને દરવાઝા ખોલા ઔર ઈસ હાલ મેં બાહર આએ કિ આપ કે હાથ મેં ટૂટી વાલા વોહી લાલ લોટા થા જિસે આપ સફર મેં સાથ રખા કરતે થે.

15 ગરીબોં કી દિલજૂઈ

મઈ-જૂન કા મહીના થા, મુફતી સાહબ કિબ્લા “ઓડીશા” કે એક શેહર “કનટાબાંજી” આએ હુવે થે, આપ કા કિયામ હાજી અય્યૂબ કે ઘર પર થા. હઝરત કી ખિદમત મેં, મેં ભી હાજિર થા, એક ગરીબ ને યેહ ખબર પહુંચાઈ કિ નયા ઘર બનાયા હૈ આપ કદમ રંજા ફરમાએં ઓર દુઆ ફરમા દેં. હઝરત ને કબૂલ ફરમાયા, મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه કો હાજી અય્યૂબ કે ઘર સે ટટલાગઢ આના થા. આપ ને કહા કિ યહાં સે જાતે વક્ત ઉન કે ઘર હોતે ચલેંગે, જિસ કમરે મેં હઝરત તશરીફ ફરમા થે એરકન્ડીશન્ડ થા, ફિર જિસ ગાળી પર આપ સવાર હુવે વોહ ભી એરકન્ડીશન્ડ થી, આપ ઉસ ગરીબ કે ઘર તકરીબન દોપહર 12 બજે તશરીફ લાએ, મિટ્ટી કા છોટા સા ઘર જિસ પર ટીનશેડ ડાલા હુવા હૈ, ઊંચાઈ ઇતની કિ ઝુક કર અન્દર જાના પળા, મુફતી સાહબ અન્દર તશરીફ લાએ, એક કુરસી પર બેઠે, મેં હઝરત કે પીછે બળે હો કર હાથ વાલે પંખે સે હવા ઢેને કી કોશિશ કર રહા થા, જબ તક હઝરત પસીને સે શરાબોર હો ચુકે થે, એહલે ખાના ને હલ્વા બનાયા થા, ઉસ પર ઇતમીનાન સે ફાતેહા પઢા, દુઆ કી, ફિર વહાં સે રવાના હુવે.

16 નિગાહે વિલાયત કી દૂરબીની (પેશનગોઈ)

મેરે ભાઈ હાજી શબ્બીર સાહબ કા બયાન હૈ કિ એક મરતબા મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه “ઓડીશા” કે શેહર “રાઊરકેલા” તશરીફ લાએ હુવે થે, બયાન કે બાદ લોગ મુલાકાત કે લિએ હાજિર હુવે. ઉન્હીં મુલાકાતિયોં મેં સે કિસી ને હઝરત સે આગે કે સફર સે મુતઅલ્લિક પૂછ લિયા. આપ ને બળે ઇતમીનાન સે અપના કઈ દિનોં કા જદવલ બતાયા કિ ફુલાં તારીખ કો દદરી જાના હૈ, વહાં સે ફુલાં તારીખ કો વાપસી હૈ ઓર ફુલાં તારીખ કો jnaneswari Exp સે લૌટના હૈ, યેહ ટ્રેન રાંચી હો કર જાએગી. ભાઈ કેહતે હૈં કિ મેં ભી સારી બાર્તે સુન રહા થા, જૈસે હી મેં ને સુના કિ આપ ફરમા રહે હૈં, યેહ ટ્રેન રાંચી હો કર જાએગી તો ફૌરન મેરે મુંહ સે નિકલા : યેહ ગાળી ટાટા હો કર જાએગી. મુફતી સાહબ ને ફરમાયા : રાંચી હો કર જાએગી. ભાઈ ને ફિર કહા : યેહ ટ્રેન ટાટા હો કર જાતી હૈ. ઇસ પર મુફતી

સાહબ ખામોશ હો ગએ. ભાઈ ને સોચા કિ મુફતી સાહબ કો ટ્રેનોં સે મુતઅલ્લિક બહુત માલૂમાત હૈં લેકિન શાયદ અભી તવજજોહ નહીં હો પાઈ.

જિસ તારીખ કો મુફતી સાહબ કો લૌટના થા, ઉસ દિન ટાટા કે આસિફ ભાઈ ને શબ્બીર ભાઈ કો કોલ લગાઈ ઓર પૂછા કિ મુફતી સાહબ કિસ કોચ મેં હૈં, ટ્રેન અભી રાંચી પહુંચને વાલી હૈ, ઇસ્લામી ભાઈ નાશ્તા લે કર ગએ હૈં. ભાઈ ને હૈરત સે પૂછા : યેહ ટ્રેન તો ટાટા હો કર જાતી હૈ, રાંચી તો ઇસ કા રૂટ હી નહીં. તબ આસિફ ભાઈ ને બતાયા કિ આજ ચકધરપુર મેં કુંછ રેલ પટરી કા મસ્અલા હો ગયા હૈ ઇસ લિએ ઉસ રૂટ કી ટ્રેનેં રાંચી હો કર ગુઝર રહી હૈં.

17 એક હાસિદ કે દિલ ખરાશ જુમલે પર સબ્ર

હર ઝમાને મેં ઔલિયા એ કિરામ કે જહાં મોતકિદીન રહે હૈં, વહીં ખુદ ઉન્હી કી કૌમ ને ઉન્હેં અપને હસદ વ નાદાની કે બાઈસ પરેશાન ભી કિયા હૈ, એક વાકેઆ શબ્બીર ભાઈ ને બતાયા કિ :

મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه ટાટા રેલવે સ્ટેશન પર ઉતરે. તેઝ ધૂપ થી, સ્ટેશન સે બાહર આને કે લિએ કાફી લમ્બા ચલના પળ ગયા થા, ઇતને મેં કિસી કી કોલ આઈ. આપ ને કોલ રીસીવ કી ઓર ફરમાયા : મેં અભી ટાટા પ્લેટફોર્મ પર ઉતરા હૂં, થોળી દેર બાદ બાત હોતી હૈ. સામને સે કોલ કરને વાલા હાસિદ કેહતા હૈ : ટાટા પ્લેટફોર્મ પર તો ઉતર ગએ હો, એહલે સુન્નત કે પ્લેટફોર્મ પર કબ ઉતરોગે ? સુન કર આપ ને ખામોશી ઇખ્તિયાર કી, પલટ કર કુંછ ન ફરમાયા.

18 ગાલિયાં સુન કર સબ્રો તહમ્મુલ

ઇસી તરહ એક મરતબા મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه રાત ભર કિસી પ્રોગ્રામ મેં રહે, સુબહ બળી ખરાબ સળક સે સફર કર કે વાપસ પહુંચે, અપના સુબહ કા વઝીફા (તકરીબન ડેહ સે દો ઘંટે કા) મુકમ્મલ કિયા. અબ કિસી કી કોલ આઈ, કોલ કરને વાલે ને પેહલે યેહ કન્ફર્મ કિયા કિ યેહ મુફતી સાહબ હી કા નમ્બર હૈ, ફિર معاذ الله ગાલિયાં બકતા ચલા ગયા. હઝરત ને કોલ રખ દી ઓર અપને કામ મેં મશગૂલ હો ગએ, યેહ તક ન કહા કિ કેસે લોગ હૈં ?

19 હાએ ! અપને રઝઝાક કો ભી નહીં જાનતા

યેહ વાકિઆ ભી અપને ભાઈ હી સે સુના કિ ઓડીશા હી કે એક દેહાત મેં આપ તશરીફ ફરમા થે, એક શખ્સ આયા ઔર કહા કિ માલો દૌલત કે લિએ દુઆ ફરમા દેં. મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ને શાયદ ઉસે નમાઝ કે બાદ કા કોઈ વઝીફા બતાના થા, આપ ને ફરમાયા : નમાઝ તો પઢતે હેં. અભી ઇતના હી કહા થા કિ સામને સે એક શખ્સ ને કહા : યેહ તો ઈદ બકર ઈદ ભી નહીં પઢતા. ઇતના સુનના થા કિ મુફતી સાહબ ને ઉસે સમજાને કે લિએ ઈરશાદ ફરમાયા કિ હમ ઉસ કી ના ફરમાનિયોં મેં લગે રહેં, હમ કો કૌન રિઝક દેતા ? વોહી ના ?

ઈસ પર ઉસ શખ્સ ને કહા : મેં કમાતા હૂં તો મિલતા હૈ. ફિર આપ ને સમજાને કે લિએ કહા કિ **अब्लाह** તઆલા હી હમેં રિઝક દેતા હૈ. ઈસ પર ઉસ ને ફિર વોહી કહા કિ મેં કમાતા હૂં તો ખાતા હૂં. અબ ઈસ પર મુફતી સાહબ ફૂટ ફૂટ કર રોને લગે, કિ હાએ ! અપને રઝઝાક (રોઝી દેને વાલે) કો ભી નહીં જાનતા.

20 અપને તલબા પર મેહનત કરો

યેહી તુમહારા વઝીફા હૈ

હઝરત કે પાસ લોગ આતે ઔર તાવીઝ લે જાતે, કોઈ વઝીફા પૂછતા તો આપ બતા દેતે કિ યેહ પઢ લિયા કરો. મેં ને ભી ચાહા કિ મુઝે કોઈ તાવીઝ મિલ જાએ, જબ ભી માંગા તો આપ ને કભી ન દિયા. અબ ઈસ મેં ક્યા હિકમત થી **अब्लाह** જાને. દૌરાને તાલિબે ઈલ્મી એક મરતબા મેં ને વઝીફા માંગા તો આપ ને ફરમાયા કિ કિતાબોં પર મેહનત કરો. ફિર અપના વાકેઆ બતાયા કિ જબ મેં બરેલી શરીફ મેં ઝેરે તાલીમ થા, હઝરતે મોહદિસે આઝમે હિન્દ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ સે મુરીદ હુવા તો આપ સે અર્ઝ કિયા કિ કોઈ વઝીફા અતા ફરમા દેં. આપ ને ફરમાયા : મીઝાન વ મન્શઅબ (દર્સે નિઝામી મેં પઢાઈ જાને વાલી કિતાબોં) કી ગદ્દિન (Revision) પઢા કરો.

અબ જબ મેં (રાકિમુલ હુરૂફ) ને દર્સે નિઝામી મુકમ્મલ કર લિયા ઔર તદરીસી ખિદમાત અન્જામ દેને

લગા તો ફિર મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કી, કિ અબ તો કોઈ વઝીફા અતા ફરમા દેં. આપ ને ફરમાયા : અપને તલબા પર મેહનત કરો, યેહી તુમહારા વઝીફા હૈ, જબ બૂઢે હો જાઓગે ઔર કોઈ તાકત ન રહેગી તો ખૂબ વઝીફે કરના.

21 અપને ઝમાનએ તાલિબે ઈલ્મી કો ભી

ઐસા બનાઓ

જબ મેં દદરી મેં ઝેરે તાલીમ થા તો એક મરતબા આપ ફરમાને લગે : બેટે ! અપને ઝમાનએ તાલિબે ઈલ્મી કો ભી ઐસા બનાઓ કિ કોઈ સવાનેહ નિગાર અગર સવાનેહ લિબે તો યેહ અય્યામ (પઢને કે દિન) ભી લિખને કે કાબિલ હોં.

22 નમાઝ મેં હુઝૂરે કલ્બી

હઝરત નમાઝ કાફી ઇતમીનાન સે પઢતે, બારહા ઐસા હોતા કિ તમામ તલબા નમાઝ સે ફારિગ હો કર કમરે મેં ચલે જાતે જબ કિ આપ અભી નમાઝ પઢ રહે હોતે, જબ ફારિગ હોતે તો ખુદ સે હી લમ્બી ચટાઈ જો મુસલ્લે કે લિએ બનાઈ જાતી હૈ ખુદ હી ઉઠાને લગ જાતે, કિસી તાલિબે ઈલ્મ કી નિગાહ પળતી તો વોહ ભાગતા હુવા જાતા ઔર હઝરત સે ચટાઈ લે લેતા.

23 નવાઝિશેં

મુફતી સાહબ જબ દદરી સે જાને લગતે તો દિલજૂઈ કે લિએ કુછ ન કુછ પૈસે ઝરૂર દે જાતે.

24 મેઝબાન સે ઇજાઝત લેતે

કિસી કે ઘર ખાના હોતા તો ખાને કે બાદ અગર દાલ બચ જાતી, તો સાહિબે ખાના સે ઇજાઝત લેતે ફિર પીતે, ઔર યેહ મસ્અલા ભી ઈરશાદ ફરમાતે કિ દાલ ચૂંકિ દસ્તરખ્વાન પર ચાવલ કે સાથ ખાને કે લિએ આતી હૈ ઈસ લિએ બગૈર ઇજાઝત કે ઇસે પીના દુરુસ્ત નહીં.

25 આલા હઝરત કે ઈલ્મ કે સમુન્દર સે

એક કતરા માંગ લો

જબ મેં ઇબ્તેદાઈ દર્જે મેં થા તો એક મરતબા મુફતી સાહબ ફરમાને લગે : બેટે ! આલા હઝરત رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કે ઈલ્મ કે સમુન્દર સે એક કતરા માંગ લો.

26 આજિઝી ઓ ઇન્કેસારી

એક મરતબા નાગપુર જામેઅતુલ મદીના કે ચન્દ તલબા મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કી ખિદમત મેં હાજિર હુવે ઓર તાલિબ હોને કી ખ્વાલિશ ઝાહિર કી. આપ ને ઉન સે પૂછા કિ કિસ સે મુરીદ હેં ?? તલબા ને બતાયા કિ વોહ અત્તારી હેં. આપ ને ઉન્હેં ભી તાલિબ કરને સે માઝરત કર લી ઓર ફરમાયા : આપ કે પીરો મુશિદ તો اللہ પાવર ફુલ હેં.

27 બચ્ચોં પર શફકતેં ઓર ખુશ કલામી

મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ જિસ તરહ બૂઠોં, જવાનોં મેં અઝીઝ થે ઉસી તરહ આપ સે બચ્ચે ભી બહુત મહબ્બત કરતે. બચ્ચોં કે સાથ આપ ખુશ ગવાર માહોલ બનાએ રખતે જિસ કી વજહ સે બચ્ચે ભી બિલા ઝિજક જો કેહના હોતા કેહ લેતે. મેરે ભાંજે અહમદ બિન જાવેદ કી ઉમ્મ તકરીબન 5 પાંચ સાલ હોગી,

મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કે પાસ ગએ ઓર કેહને લગે : મેં બહુત ઝહીન હૂં.

આપ ને ફરમાયા : અચ્છા ! આપ બહુત ઝહીન હેં. ભાંજે કેહને લગે : મેં ક્યૂં ઝહીન હૂં પતા હે ? ક્યૂંકિ મેં ને આપ કા જૂઠા ખાયા હૈ. ઉસ કી બાત પર હઝરત મુસ્કુરાને લગે.

છોટે બચ્ચે આપ કો પીરદાદા યા પીરનાના કહા કરતે થે.

હઝરત મુફતી સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ સે વાબસ્તા યેહ ચન્દ વાકેઆત વ એહસાસાત થે જિન્હેં મુખ્તલિફ નશિસ્તોં મેં લિખને કી સઆદત મિલી. અરબાબે ફિકો નઝર ઓર સાહિબાને ઇલ્મો બસીરત કે લિએ ઇન સતરોં મેં અખ્લ વ ઇસ્તેફાદા ઓર પન્દો મોઈઝત કા બેહતરીન સામાન મોજૂદ હૈ.

અલ્લાહ તઆલા હઝરત કા ફૈઝાન આમો તામ ફરમાએ. આમીન

ફકીહે એહલે સુન્નાત ઓર દાવતે ઇસ્લામી

 મુહમ્મદ ગુલરેઝ રઝા મિસ્બાહી બરેલ્વી

ફકીહે એહલે સુન્નાત હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ અશરફી રઝવી رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ એક યાદગારે અસ્લાફ શખ્સિયત થે. આપ ને પૂરી ઝિન્દગી ઇસ્લામ વ સુન્નિયત કે લિએ વક્ફ કર દી થી, દાવતો તબ્લીગ કી ખાતિર દૂર દરાઝ કે સફર કિએ, આપ કી ઝિન્દગી ખિદમતે દીને મતીન સે લબરેઝ થી, આપ કી ઝિન્દગી કે હર હર ગોશે પર બાત કરના તો મોઝૂઅ કે હિસાબ સે એક મુશ્કિલ અમ્મ હૈ. અલબત્તા આપ કી ઝિન્દગી કા દાવતે ઇસ્લામી સે તઅલ્લુક એક અટૂટ (ન ટૂટને વાલા) હિસ્સા હૈ. જિસ કે બગૈર હિન્દ મેં દાવતે ઇસ્લામી કી તારીખ અધૂરી માની જાએગી. હમ ઇસ મુખ્તસર મઝમૂન મેં ફકીહે એહલે સુન્નાત ઓર દાવતે ઇસ્લામી કે મુતઅલ્લિક કુછ અહમ બાતેં ઝિક કર રહે હેં :

તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી સે વાબસ્તગી

હિન્દ મેં દાવતે ઈસ્લામી કે ઉરૂજ વ ઈર્તેકા કી તારીખ મુબલિગે ઈસ્લામ ફકીહે એહલે સુન્નત હઝરતે અલ્લામા મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ રહ્મેલ્લાહુએ સે હોતે હુવે આગે બઢતી હૈ. દાવતે ઈસ્લામી કી તરકકી ઔર હિન્દુસ્તાન કે ગોશે ગોશે મેં ઈસ કી ઈશ્આત કી ખાતિર મુબલિગે ઈસ્લામ મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ ને જો કુરબાનિયાં દી હૈં ઉન્હેં ફરામોશ નહીં કિયા જા સકતા. આપ ને ખૂને જિગર સે ઈસ કી આબયારી કી, તબ જા કર આજ હિન્દુસ્તાન મેં દાવતે ઈસ્લામી કી બહારેં નઝર આતી હૈં ઈસ કી દાસ્તાન તવીલ ઔર તકલીફ સે પુર હૈ.

હિન્દ મેં દાવતે ઈસ્લામી કે આગાઝ કે વક્ત મુખાલિફીન કી તરફ સે જો હંગામી હાલાત પેશ હુવે ઉન્હેં ભલા કૌન ભૂલ સકતા હૈ, એક બળી તાદાદ ને ઈસ કે સાથ નારવા સુલૂક કિયા. ઈસે કિસી ભી સૂરત મેં પનાહ દેને પર આમાદા ન હુવે. ઔર ન ઈસ કી કિસી તરહ કી કોઈ મદદ વ હિમાયત કી. બલ્કિ ઉલ્ટા ઈસ કે ખિલાફ ગલત ફેહમિયાં ફેલાઈ ગઈ.

એસે પુર આશોબ હાલાત મેં મુબલિગે ઈસ્લામ મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી સાહબ ને ઈસે સહારા દિયા ઔર એલાન કિયા કિ “તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી એહલે સુન્નત કી પાસબાન, મસ્લકે આલા હઝરત કી તર્જુમાન ઔર સવાદે આઝમ કે અકાઈદો નઝરિયાત કી નિગેહબાન હૈ. એહલે સુન્નત કે અવામો ખવાસ કો ચાહિએ કિ વોહ જાનો માલ સે દાવતે ઈસ્લામી કી ઈમદાદ ઔર ઈઆનત કરેં ! ઈસ કે ખિલાફ જો બાતેં હૈં વોહ ગલત ફેહમી કા નતીજા હૈં. ઈન બાતોં કી કોઈ હકીકત નહીં. ઈન અકવાલ કી કોઈ પરવાહ ન કરેં. બે તઅમ્મુલ દાવતે ઈસ્લામી કો અપનાએં ઔર ઈસે ઘર ઘર પહુંચાએં. કલ કિયામત મેં દાવતે ઈસ્લામી કી હિમાયત ઔર શુમૂલિયત સે મુતઅલ્લિક અગર પુરસિશ હુઈ તો રબ કી બારગાહ મેં અબ્દુલ હલીમ ઈસ કા જવાબ દેહ ઔર ઝિમ્મેદાર હોગા.”

આપ રહ્મેલ્લાહુએ કે દાવતે ઈસ્લામી કી હિમાયત કે મુઆમલે મેં કઈ લોગોં ને મુખાલફત ભી કી, કઈ તરહ કી આઝમાઈશોં કા સામના ભી હુવા લેકિન આપ ને ફરોગે સુન્નિયત કી ખાતિર દાવતે ઈસ્લામી કી ઈશ્આત મેં કતઅન કદમ પીછે ન હટાયા ઔર બસદ ખુલૂસ ઈસ કી તાઈદ ઔર હિમાયત કી. આપ ને સૂબા દર સૂબા સફર કિયા, ઉલમા સે મુલાકાતેં કી, ઉન્હેં દાવતે ઈસ્લામી કી ઝરૂરત વ અહમિયત બતલા કર ઉન કે દરમિયાન શાએઅ ગલત ફેહમિયોં કો દૂર કિયા. જગહ જગહ ઉલમા સે મીટિંગ કી ઔર દાવતે ઈસ્લામી સે મુતઅલ્લિક ઉન્હેં મુસ્બત (Positive) ઝેહન દિયા.

ધીરે ધીરે હિન્દ કે મુસ્તનદ મુફ્તિયાને કિરામ ઔર મર્ફઝી ઈદારોં ને ભી ફકીહે એહલે સુન્નત મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ રહ્મેલ્લાહુએ કી હિમાયત કી ઔર અપની અપની હિમાયત કા એલાન જારી કિયા. ફિર આપ કી કરમ નવાઝિયોં કા નતીજા યેહ હુવા કિ તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી કી ખુશ્બૂદાર હવા હિન્દુસ્તાન કે ગોશે ગોશે મેં ફેલ ગઈ.

આજ હિન્દુસ્તાન મેં દાવતે ઈસ્લામી કે 100 કે કરીબ સિર્ફ જામેઅતુલ મદીના (દારુલ ઉલૂમ) કાઈમ હૈં જિન મેં હઝારોં કી તાદાદ મેં તલબા ઈલ્મ સે મુસ્તફીઝ હો રહે હૈં. કૌમો મિલ્લત કી ઈસ્લાહ કી ખાતિર દીગર શોબાજાત ભી કાઈમ હૈં. જિન કે સબબ એક બળી તાદાદ મેં નસ્લે નૌ કે ઈમાનો અકાઈદ કી હિફાઝત હુઈ ઔર અબ ભી ઈસ્લાહ જારી હૈ. ઈસ બાગો બહાર કી સબ્જા આવરી મેં મુબલિગે ઈસ્લામ મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કી બળી કુરબાનિયાં શામિલ હૈં.

પૂરી ઝિન્દગી કૌમો મિલ્લત કી બેલોસ ખિદમત કરને વાલે ઈલ્મો ફન કે માહિર ફકીહે એહલે સુન્નત 12 રમઝાનુલ મુબારક કી શબ ઈસ દારે ફાની સે કૂચ કર ગએ.

અલ્લાહ તઆલા મુફ્તી અબ્દુલ હલીમ સાહબ રહ્મેલ્લાહુએ કે દરજાત બુલન્દ ફરમાએ, કરવટ કરવટ ચૈનો સુકૂન અતા ફરમાએ ઔર ઈન કે ફુયૂઝો બરકાત સે હમેં માલા માલ ફરમાએ.

મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કે બારે મેં ઉલમા ઓ મશાઈખ કે તાસ્સુરાત

યેહ દુન્યા એ ફાની જબ સે બની હૈ ઈસ મેં અરબો ખરબો ઈન્સાન આએ ઔર અપની ઝિન્દગી ગુઝાર કર ચલે ગએ. યકીનન મૌત તો સબ કો આની હૈ લેકિન બાઝ એસે લોગ ભી હોતે હૈં જિન કી મૌત પર અપને તો અપને પરાએ ભી ગમગીન હો જાતે હૈં. ખલીફએ મુફતી એ આઝમે હિન્દ વ કુલ્મે મદીના હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કી શખ્સિયત ભી ઉન અઝીમ હસ્તિયોં મેં સે એક હૈ જિન કે દુન્યા સે જાને કા સદમા કસીર મુસલમાનોં કો ગમગીન કર ગયા.

મુફતી સાહબ કે વિસાલે બા કમાલ પર મુફતિયાને કિરામ ઔર દીગર શખ્સિયાત કે તાસ્સુરાત મુલાહઝા ફરમાઈએ :

હઝરતે અલ્લામા મૌલાના સુબ્હાન રઝા ખાન સાહબ دامت برکاتہم العالیہ

﴿ **સજજાદા નશીન ખાનકાહે રઝવિયા દરગાહે આલા હઝરત બરેલી શરીફ** ﴾

જમાઅતે એહલે સુન્નત કા એક બળા ખસારા

મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી કે સાનેહએ ઈર્તેહાલ કી ખબર સે વાકેઈ દિલી સદમા પહુંચ્યા, જમાઅતે એહલે સુન્નત કી સફે અવ્વલ કે હામિલ ઉલમા ઓ મશાઈખ કા યકે બાદ દીગરે દુન્યા સે રુખ્સત હોતે જાના હમારે લિએ નિહાયત ગમ વ અફસોસ ઔર તશવીશ કા બાઈસ હૈ.

અભી હમ લોગ અપની જમાઅત કે કઈ જલીલુલ કદ્ર ઉલમા ઓ મશાઈખ કે દુન્યા સે રુખ્સત હો જાને વાલે જાંકાહ હાદસાત સે સંભલ ભી ન પાએ થે કિ અબ યેહ દિલ ખરાશ ખબર સુનને કો મિલ ગઈ કિ મુઅર્રખા 11 રમઝાનુલ મુબારક 1442 હિજરી કો હમારી જમાઅત કે બુઝુર્ગ ઔર સફે અવ્વલ મેં શુમાર કિએ જાને વાલે મારફ આલિમ વ મુફતી હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ અશરફી રઝવી ઈસ દારે ફાની કો છોળ કર અપને માલિકે હકીકી સે જા મિલે إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. **અલ્લાહ** રબ્બુલ ઈઝઝત મૌસૂફ કી મગફેરત ફરમાએ.

હઝરત મુફતી સાહબ કા સાનેહએ ઈર્તેહાલ વાકેઈ જમાઅતે એહલે સુન્નત કા એક બળા ખસારા હૈ. મુફતી સાહબ મર્દૂમ મેરે જદે કરીમ તાજદારે એહલે સુન્નત સૈયદી સરકાર મુફતી એ આઝમે હિન્દ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કે ખલીફા, મેરે દાદા જાન સૈયદી સરકાર મુફતિસરે આઝમે હિન્દ હઝરત અલ્લામા મુહમ્મદ ઈબ્રાહીમ રઝા ખાં જીલાની મિયાં ઔર ફકીર કે વાલિદે બુઝુર્ગવાર રૈહાને મિલ્લત હઝરતે અલ્લામા રૈહાન રઝા ખાં રહમાની મિયાં رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કે ખુસૂસી શાગિર્દોં મેં સે એક થે. યાદગારે આલા હઝરત જામેઆ રઝવિયા મન્ઝરે ઈસ્લામ બરેલી શરીફ મેં કઈ બરસ રેહ કર નિહાયત ઈન્હેમાક સે તાલીમ હાસિલ કી. ફિર કુછ અર્સા યહાં તદરીસી ફરાઈઝ ભી અન્જામ દિએ.

ફકીર સે નિહાયત મહબ્બત રખતે. ઝિયારતે હરમૈને તૈયિબૈન કે મોકેઅ પર બારહા મુલાકાતેં હુઈ. મૌસૂફ સે મેરી આખરી મુલાકાત ગાલિબન હઝરત શેરે બિહાર رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ કે ચેહલુમ કે મોકેઅ પર મક્સૂદપુર ઝિલ્અ

મુઝફ્ફરપુર બિહાર મેં હુઈ થી. મૌસૂફ એક હલીમુત્તબ્બા ઓર સૂફી સિફત આલિમ વ મુફતી થે. મસ્લકે આલા હઝરત કે મુખ્લિસ નાશિર વ મુબલિગ થે. ઈન કે યૂં દુન્યા સે ચલે જાને કા ફકીર કાદરી કો નિહાયત ગમ વ અફસોસ હૈ. **اَللّٰهُمَّ** તઆલા ઈન કે પસમાંદગાન વ એહલે ખાના ઓર વાબસ્તગાન કો સબ્હે જમીલ અતા ફરમાએ.

اٰمِيْنَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફતી મુહમ્મદ નિઝામુદીન રઝવી સાહબ **رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكُمْ**

❦ મોહકકિકે મસાઈલે જદીદા વ સદ્ર મુફતી દારુલ ઈફતા જામેઆ અશરફિયા મુબારક પુર ઝિલ્હા આઝમગઢ, યૂ પી, હિન્દ ❦

અસ્લાફ કા નમૂના ઓર અશરફિયત વ રઝવિયા કા હસીન સંગમ

મુહિબ્બે મોહતરમ, જનાબ મૌલાના યહ્યા રઝા મિસ્બાહી **رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ : رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكُمْ**

اَللّٰهُ આપ કો સબ્હે જમીલ અતા ફરમાએ. હઝરતે મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ અશરફી રઝવી જમાઅતે એહલે સુન્નત કે અકાબિર ઉલમા એ કિરામ સે થે. અસ્લાફ કા નમૂના ઓર અશરફિયત વ રઝવિયત કે હસીન સંગમ થે. ફિક્કહી વ ફુરુઈ ઈખ્તેલાફાત સે કોસોં દૂર ઓર દાવતો તબ્લીગ કી દુન્યા મેં મસરૂફે અમલ થે. મુતઅદદ ઔસાફો કમાલાત ઓર ખૂબિયોં કે જામેઆ થે. મુત્તકી, પરહેઝગાર, કમ ગો ઓર દુર્ગુના સિંહીલ રીટ્ક પાલકીએ વાંઝીએ કી અમલી તફસીર થે, પૂરી ઝિન્દગી દર્સોં તદરીસ, ફતાવા નવેસી ઓર રુશ્દો હિદાયત મેં ગુઝારી.

મુફતી સાહબ **رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ** એક બેહતરીન ઉસ્તાદ ઓર મુફતી ભી થે. જામેઆ મન્ઝરે ઈસ્લામ બરેલી શરીફ ઓર જામેઆ અરબિયા નાગપુર મેં તદરીસ વ ઈફતા કી ખિદમત અન્જામ દી, સેંકળોં તલામિઝા કે સાથ ઈન કે ફતાવા કા મજમૂઆ ફતાવા હલીમિયા ઈન કી દર્સોં વ ફતવા નવેસી કી ઝિન્દગી કી અહમ યાદગાર હેં.

મુફતી સાહબ **رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ** એક કામયાબ દાઈ ઓ મુબલિગ થે. એક દાઈ કો જિન ઔસાફ કા હામિલ હોના યાહિએ ઈસ કી બેહતરીન મિસાલ થે, પૂરી ઝિન્દગી તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી કે પ્લેટફોર્મ સે તબ્લીગી ખિદમાત અન્જામ દેતે રહે. આપ મુલકે હિન્દુસ્તાન મેં ઈસ દાવતી તેહરીક કે સરપરસ્ત થે. હિન્દુસ્તાન મેં યેહ તેહરીક આપ કી મસાઈએ જમીલા સે ખૂબ ખૂબ પરવાન ચઢી. તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી કે ફરોગ વ ઈશાઅત મેં ઈન કી ખિદમાત કો ફરામોશ નહીં કિયા જા સકતા. ઈસ સિલસિલે મેં કઈ એક યાદેં ઈસ બે માયા સે ભી વાબસ્તા હેં. એક બાર હઝરત મુફતી સાહબ મુબારકપુર તશરીફ લાએ તો ઈન્હોં ને મુઝ સે મદની ચૈનલ કે કિયામ કે બારે મેં ઝિક્ર કિયા, આપ ને ફરમાયા કિ ચૈનલ કે કિયામ કી શરઅન જાઈઝ સૂરત ક્યા હો સકતી હે ? મેં ને અર્ઝ કિયા કિ ઈન બાતોં કા લેહાઝ હો તો જાઈઝ વરના નાજાઈઝ, ફરમાને લગે કિ ઈસ બારે મેં ઈસ્તિફતા આપ કે પાસ જાએગા, તેહરીરી જવાબ દે દેં તો **اِنْشَاءَ اللهِ تَعَالٰی** ને અર્ઝ કિયા કિ ફિલહાલ ઈસ કી હાજત નહીં અગર કભી ઝરૂરત પેશ આઈ તો **اِنْشَاءَ اللهِ تَعَالٰی** તેહરીરી ફતવા ભી જારી કર દેંગે. ઉસ મુલાકાત કે ચન્દ સાલોં બાદ ઈન કા ફોન આયા કિ આપ ને મદની ચૈનલ કે કિયામ કે સિલસિલે મેં જો હુકમ બયાન કિયા થા ઉસે તેહરીર ફરમા દેં. આજ ઈસ કી સપ્ત ઝરૂરત હૈ. હર તરફ મદની ચૈનલ કે ખિલાફ ફઝા ગર્મ હૈ આપ કે ફતવે કી ઝરૂરત હૈ. મુઝે ઉમ્મીદ હૈ કિ આપ જવાબ સે મુતમઈન ફરમા દેંગે. મેં ને ઈન કે ઈસ્તિફસાર પર ફિક્કહે ઈસ્લામી વ ફતાવા રઝવિયા શરીફ કે જુઝઈયાત વ તસ્રીહાત કી રૌશની મેં તીન સફહાત પર મુશ્તમિલ એક ફતવા કલમબન્દ કિયા ઓર ચન્દ શરાઈત કે સાથ મદની ચૈનલ કે જવાઝ કા હુકમ સાદિર કિયા, ઉસે પઢ કર મુફતી સાહબ બહુત મસરૂર હુવે ફિર મુફતી સાહબ **رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ** ને હિન્દુસ્તાન ભર મેં ઈસ ફતવે કી ઈશાઅત કી. ઈસ તરહ ઈન કી કોશિશોં સે ફઝા પુર સુકૂન હો ગઈ. યેહ એક વાકેઆ હૈ જિસે ઝિમ્નન બયાન કર દિયા વરના ફિક્કહી ઉમૂર મેં મુશાવરત ઓર બાહમી તબાદલએ ખયાલ કી બહુત કુછ યાદેં હેં, તબીઅત કી નાસાઝી વગૈરા કી વજહ સે ઈન હી સુતૂર પર ઈકતેફા કરતા હૂં. **اَللّٰهُمَّ** ઈન કી ખિદમાત કો કબૂલ ફરમાએ ઓર દારૈન મેં ઈસ કા બેહતર સિલા અતા કરે.

મૌલાના યહ્યા રઝા મિસ્બાહી **رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكُمْ** આપ કે વાલિદે માજિદ કે વિસાલ સે ઈન કે એહલે ખાના ઓ કરાબત દાર હી ગમગીન નહીં બલ્કિ એક જહાં ગમગીન વ સોગવાર હૈ, યેહ બે માયા ભી ઈન કી રેહલત કે ગમ મેં

આપ હઝરત કે સાથ બરાબર કા શરીક હે. **اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ** મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ को जन्मतुल फिरदौस में आला मकाम अता फरमाओ और आप को और इन के जुम्हा पसमांदगान को सब्रो शिकीब की इस घणी में हदीसे नबवी पर कारबन्द रेह कर साबिरो शाकिर रेहने की तौफीक बप्शे. **امين بجاه النبی الرؤف الرحيم وعلى اله افضل الصلوة والتسلیم**

मुहम्मद अहमद मिरबाही

❧ **नाजिमे तालीमात अल जामेअतुल अशरफिया, मुबारकपुर, जिल्ह आज़मगढ, यू पी** ❧

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
حامداً ومصلياً ومسلماً

હઝરત મુફતી અબ્દુલ હલીમ અરઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ ने पिदमात, कारनामों और मसाईअे जमीला से लबरेज जिन्दगी गुजारी. तदरीस, तकरीर, मुनाजिरा, ईफता, दावतो तब्लीग, बैअतो ईरशाद, तामीरे मदारिसो मसाजिद हर जेहत से ईन्हीं ने तकरीबन 65 साल तक दीने मतीन की नुमायां पिदमात अन्जाम दीं, इन सब को जप्ते तेहरीर में लाना, अवाबो ખવાસ को इन से इशनास कराना इन के अप्लाई व मोतकिदीन की जिम्मेदारी है.

ચન્દ સતરોં મેં ઇન કા કોઈ બા ઝાબેતા તઆરુફ મુમકિન નહીં, મુજે બળી ખુશી હૈ કિ મૌલાના યહ્યા રઝા سَيِّدُہ और इन के अहबाब, હઝરતે મમદૂહ કે હાલાત વ સવાનેહ કદ્રે તફસીલ સે જમ્અ કરને મેં મુન્હમિક હેં और “માહનામા ફૈઝાને મદીના” કે ખુસૂસી શુમારે યા એક મુસ્તકિલ કિતાબ કી શકલ મેં એક મજમૂઆ મન્ઝરે આમ પર લાના ચાહતે હેં. મૌલા તઆલા ઇન્હે કામયાબી બપ્શે और હઝરત કે અહવાલો અફકાર સે પૂરી ઉમ્મત કો મુસ્તફીદ હોને કા મૌકઅ ફરાહમ કરે. وهو الموفق والمعين

અઝીઝે મિલ્લત હઝરત મૌલાના અબ્દુલ હફીઝ અઝીઝી સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ

❧ **સરબરાહે આલા જામેઆ અશરફિયા, મુબારકપુર** ❧

જય્યદ આલિમે દીન વ મુફતી ઓર બેહતરીન દાઈ વ મુબલિગ

એહલે સુન્નત વ જમાઅત કે સફે અવ્વલ કે આલિમે દીન હઝરતે મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી કે વાસિલે ઇલલ્લાહ હોને કી ખબર સે હુઝનો મલાલ કી કેફિયત તારી હો ગઈ **إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**

મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ બહુત સારી ખૂબિયોં ઓર ગૂનાગૂં ઔસાફો કમાલાત કે જામેઅ થે. જય્યદ આલિમ વ મુફતી હોને કે સાથ બેહતરીન દાઈ ઓ મુબલિગ, તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી હિન્દ કે સરપરસ્ત વ મુરબ્બી થે. તકવા ઓ તહારત મેં અપની મિસાલ આપ થે. ઇન કા સાનેહએ ઈર્તેહાલ મૌતુલ આલિમે મૌતુલ આલમ કે મિસ્દાક હૈ. જામેઆ અશરફિયા કી પિદમાત કે બળે મદાહ વ મોતરિફ થે. આપ કી મુબારકપુર તશરીફ આવરી હોતી તો જામેઆ તશરીફ લાતે ઓર દુઆઓ સે નવાજતે ઓર ઈસ કે કારનામોં કી ખૂબ સતાઈશ (તારીફ) કરતે.

મુફતી એ આઝમ બિહાર હઝરતે મુફતી મુહમ્મદ સનાઉલ્લાહ ખાન સનાઉલ કાદરી સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ

❧ **ગદી નશીન, ખાનકાહે કાદરિયા સનાઈયા મેમરિયા, મેહસૂલ ચૌક સીતામઢી બિહાર** ❧

ફરોગે રઝવિયાત આપ કી તરજહાત

મુઝ ફકીર કાદરી કો હઝરત મુફતી મૌસૂફ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْهِ સે કભી મુલાકાત કા શરફ તો નહીં હુવા લેકિન ઇન કે વસીઅ તર દીની, દાવતી વ તબ્લીગી કામોં કે બારે મેં અપને મઆસિર ઉલમા સે હમેશા સુનતા રહા કિ મૌસૂફ મતાનત વ સન્જહગી ઓર બળી ખામોશી કે સાથ ઈસ્લામ વ સુન્નિયત કો પૂરી દુન્યા મેં ફૈલાને કા કામ કર રહે હેં, ફુરુઈ ઇપ્તેલાફ મેં અપને અઈમ્મા ઓર અપને અકાબિર કી રવિશ કો ઇખ્તિયાર ફરમાતે હેં, ફરોગે રઝવિયાત આપ કી તરજહાત મેં શામિલ થીં, આપ ઉન કામયાબ શખ્સિયતોં મેં સે એક હેં જિન્હોં ને વતન સે દૂર રેહતે હુવે ભી વતને અઝીઝ સીતામઢી કા જૈલી ગાઊં, દદરી મેં ઈલ્મો આગહી કા વોહ કલ્આ કાઈમ કર દિયા જિસે દુન્યા સુબ્હે કિયામત તક યાદ રખેગી.

હઝરતે અલ્લામા મુફતી ગુલામ રસૂલ બલ્યાવી સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَةِ ❧ સદ્રે ઈદારા શરઈયા પટના બિહાર ❧

અહદ સાઝ શખ્સિયત કા ખાતિમા

ઈસ સાલ અપને બુઝુર્ગોં કી રેહલત પર તાઝિયતી કલેમાત કેહતે કેહતે અપને કો બોઝલ મેહસૂસ કરને લગા હું સમઝ નહીં આતા હૈ ઇન બુઝુર્ગોં કે સાનેહએ ઈર્તેહાલ કો કેસે બરદાશત કઙ્. આપ કી શખ્સિયત અહદ સાઝ કે

માનિન્દ થી. આપ ને અપની જૂલાન ફિક્ક ઔર શાને તેહરીક કી અલગ કસોટી અપનાઈ થી. આપ કી બારગાહ મેં બયક વક્ત રૂહાનિયત, તસવ્વુફ, ફિક્કિયાત વ સિયાસિયાત ઔર બસીરત કે દરવા હોતે હુવે નઝર આતે થે. ઈન્હોં ને દાવતે તેહરીક વ તબ્લીગ કો અપના ખાસ મૈદાન બનાયા જહાં હર તાલિબ મશ્અલે રાહ ઢૂંઢ લિયા કરતા થા. આજ ઈન કી રેહલત સે એક સાથ અહદે ઝર્ફી, અહદે આફરી, અહદે બસીરત, અહદે ફિક્કો તદબ્બુર, અહદે ઉસ્લૂબ સાઝ, અહદે શખ્સિયત સાઝ કા ખાતિમા હો ગયા.

મુફતી અશરફ રઝા કાદરી નૂરી સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُہُمُ الْعَالِیَہ
❁ મુફતી ઓ કાઝી ઈદારા શરઈયા મહારાષ્ટ્ર મુમ્બઈ ❁
હિક્મતો દાનાઈ, સબ્રો તહમ્મુલ કા મમ્બઅ

આપ જામેઆ રઝવિયા મન્ઝરે ઈસ્લામ બરેલી શરીફ કે કદીમ ફારિગીન સે થે. સરકાર મુફતી એ આઝમે હિન્દ વ અકાબિર ઉલમા બરેલી સે તદરીસો ઈફ્તા કી તરબિયત પાઈ. ઔર ફિર તા હયાત હિક્મતો દાનાઈ ઔર સબ્રો તહમ્મુલ કે સાથ મસ્લકે આલા હઝરત કી તબ્લીગો ઈશાઅત ફરમાતે રહે. જમાઅત મેં ઉલજે ઉમૂર ઔર નાગુફતા બેહ હાલાત કો સુલ્હાને ઔર ઈખ્તેલાફાત કો ખત્મ કરાને ઔર ફઝા કો હમવાર કરને મેં આપ કો દરકો કમાલ હાસિલ થા. આપ ને બદ મઝહબોં સે કઈ મુનાઝિરે તેહરીરી વ તકરીરી ફરમાએ બ ફઝલેહી તઆલા એહલે સુન્નત કો ફત્હે મુબીન હાસિલ હુઈ.

કાઝી એ નેપાલ મુફતી મુહમ્મદ ઉસ્માન રઝવી સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُہُمُ الْعَالِیَہ
❁ મર્કઝી દારુલ ઈફ્તા વલ કઝા ઈદારા શરઈયા નેપાલ જનકપુર ❁
ખુદા કી રેહમતેં હોં એ અમીરે કારવાં તુઝ પર

યાદગારે અસ્લાફ, ઉમ્દતુલ ખલફ હઝરતે અલ્લામા અલહાજ અશશાહ અલ મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કિબ્લા رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَیْہ બાની એ જામેઆ ફૈઝુર્રઝા દદરી કે સાનેહએ ઈર્તેહાલ પર દિલ કો બળા સદમા પહુંચ્યા. اَللّٰهُمَّ اِنَّا اَتِيْہ رَاجِعُوْنَ. હુઝૂર મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَیْہ ગૂનાગૂં સિફાત કે માલિક થે જબ ભી ફકીર રઝવી સે મુલાકાત હોતી ખન્દા પેશાની સે મિલતે ખુદા નવાઝી ઈન કી શાન થી. મૌલા એ કરીમ ઈન કી કબ્રે અનવર કો રેહમતો નૂર સે ભર દે ઔર પસમાંદગાં કો સબ્રે જમીલ ઔર ઈસ પર અજે જઝીલ અતા ફરમાએ. આમીન

હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ કદીર સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُہُمُ الْعَالِیَہ
❁ કાઝી મુફતી જામેઆ અરબિયા ઈસ્લામિયા, નાગપુર ❁
એક બહુત બળા ખસારા વ ઈલ્મી નુક્સાન

ઈસ મેં કોઈ મુબાલગા નહીં કિ હઝરત મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَیْہ એહલે સુન્નત વલ જમાઅત મેં ઈમ્તિયાઝી શાન કે હામિલ થે. મુફતી સાહબ કા હમારે દરમિયાન સે અચાનક ચલે જાના એક બહુત બળા ખસારા વ ઈલ્મી નુક્સાન હે ઈન કે સાથ ઈલ્મ કા એક બળા હિસ્સા ઈસ દુન્યા સે ચલા ગયા. મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَیْہ કે લિએ બેહતરીન ખિરાજે અકીદત યેહ હૈ કિ હમ ભી ઈન હી કી તરહ અપને કીમતી અવકાત કી હિફાઝત કરેં ઔર કસરતે મુતાલઆ કે ઝરીએ અપને ઈલ્મ મેં ગેહરાઈ વ ગીરાઈ પૈદા કરેં.

હઝરતે મૌલાના મુહમ્મદ રઝા કાદરી ❁ બારગાહે આલિયા પોખરેરા શરીફ સીતામઢી ❁
ખુદા તરસ બુઝુર્ગ

હઝરત મુફતી એ આઝમ નાગપુર અઝીમુલ મર્તબત ખુદા તરસ બુઝુર્ગ થે મસ્લકે આલા હઝરત કે સચ્ચે ખાદિમ ઔર સિપેહ સાલાર કી હૈસિયત રખતે થે. હઝરત કી ખિદમાત કા દાઈરા મીલોં ઔર સરહદોં સે ભી બહુત આગે હૈ. દોસ્તો ! ખિરાજે અકીદત કે લિએ બેહતર સે બેહતર યેહ હૈ કિ હુઝૂર મુફતી એ આઝમ નાગપુર કે ઈરશાદાત પર અમલ કરેં ઔર ઈન કે લગાએ હુવે ચમને શરઈયા કી હિફાઝત કરેં.

મુહમ્મદ કાસિમ ઉમર મિસ્બાહી પોખરેરવી સાહબ ﴿ મુકીમ સાઘિથ અફીકા ﴾

જાને વાલે નહીં આને વાલે !

મોત એક એસી હકીકત છે જિસ સે કિસી કો ઈન્કાર નહીં, હાં ઈતના ઝરૂર હૈ કિ હર એક કી મુદત યક્સાં નહીં હોતી, જાને વાલે દુન્યા સે જાતે હૈં મગર અપને પીછે કુછ ન કુછ અપની યાદેં અપને આમાલો કિરદાર કી રૌશની મેં છોળ જાતે હૈં બર ગુઝીદા પાક બાઝ, પાક તીનત, સાહિબે ઈલ્મો ફિરાસત, આલિમે બા અમલ, મુબલિગે ઈસ્લામ, ફકીહે વક્ત, ખતીબે બા કમાલ, શફીકે લા જવાબ, કરીમે બે મિસાલ, શીરીં ઝબાન વ શીરીં મકાલ શખ્સિયાત મેં સે એક અઝીમુશ્શાન શખ્સિયત મુફતી અબ્દુલ હલીમ અશરફી રઝવી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه કી જાતે મુકદ્દસ થી ઈન કા ઈસ તરહ અયાનક સે ઈસ દારે ફાની સે કૂચ કર જાના યકીનન એહલે સુન્નાત કા એક અઝીમ ખસારા હૈ.

મુહમ્મદ આમિર હુસૈન હલીમી મિસ્બાહી સાહબ ﴿ રસૂલ ગંજ ઉર્ફ કોઈલી ﴾

મુદતોં રોયા કરેંગે જામો પૈમાને તુઝે !

આહ ! વોહ પીરો મુશ્શિદ જિન કે હુસ્ને અખ્લાક, હુસ્ને અમલ ઔર ઝોહદો તકવા કા એક જહાં મોતરિફ હૈ વોહ ભી અલ્લાહ કો પ્યારે હો ગએ. આપ કી મજલિસ મેં બૈઠને વાલા યાહે જિતની દેર રહે બિલ્કુલ ઉક્તાહટ કા શિકાર નહીં હોતા થા. ઈલ્મી ગુફતગૂ ઔર પન્દો નસાએહ કા ખૂબ સૂરત અન્દાઝ દિલ મોહ લેને વાલા હોતા થા, ખૂબ સૂરત ઔર પુરનૂર ચેહરે પર તબસ્સુમ હોતા ઔર કલામ ફરમાતે તો સામેઈન ઔર હાઝિરીન ખો જાતે ઔર એક વજદ કી કેફિયત મેહફિલ પર તારી હો જાતી. આજ આપ કી વફાત કે બાદ એક અઝીમ ઈલ્મી ખલા (ગેપ) પૈદા હો ગયા, શમ્મે ઈલ્મ બુઝ ગયા, અમીરે કારવાં ચલા ગયા.

મૌલાના મુહમ્મદ અરશદ રઝવી સાહબ

﴿ મોહતમિમે જામેઆ કાદરિયા મક્સૂદપુર ઔરાઈ, મુઝફ્ફરપુર, બિહાર ﴾

બાની એ ફૈઝુર્રઝા કા સાનેહએ ઈર્તેહાલ

યાદગારે સલફ, ફકીહે ઈસ્લામ હઝરતે અલ્લામા મુફતી અલહાજ અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه ને પૂરી ઝિન્દગી ખુલૂસો લિલ્લાહિયત કે સાથ ખિદમતે દીન અન્જામ દી એસી શખ્સિયત કા ઈન્તેકાલે પુર મલાલ પૂરી મિલ્લત કે લિએ એક અઝીમ ખસારા (નુક્સાન) હૈ જિસ કી તલાફી મુશ્કિલ હૈ, ઈન કે સદમએ રેહલત પર પૂરી મિલ્લત સોગવાર હૈ.

મૌલાના ફૈઝાન અહમદ રઝવી પોખરેરવી વ અસાતેઝા વ અરકાને મદ્રસા

﴿ જામેઉલ ઉલૂમ શરીફ જલાલપુર, સીવાન ﴾

દુન્યા એ ઈસ્લામ વ સુન્નિયત કા અઝીમ નુક્સાન

દુન્યા એ ઈસ્લામ વ સુન્નિયત કી અઝીમ શખ્સિયત, પીરે તરીકત, ફકીહે મિલ્લત હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ કિબ્લા અશરફી રઝવી નાગપુરી અમીરે (સરપરસ્તે) દાવતે ઈસ્લામી હિન્દ કી રેહલત દુન્યા એ ઈસ્લામ વ સુન્નિયત કા અઝીમ નુક્સાન હૈ, મુલ્કે હિન્દ હી નહીં બૈઝને મમાલિક કે લિએ ભી આપ કી જાતે કરીમા બળી મુગતનમ થી. આપ એક આલિમે રબ્બાની ઔર અઝીમ ફકીહ થે, આપ કી શખ્સિયત ગૂનાગૂં સિફાત કા મજમૂઆ થી, દાવતે ઈસ્લામી (હિન્દ) કે અમીર (સરપરસ્ત) રેહ કર મસ્લકે આલા હઝરત કી ખૂબ તરવીજો ઈશાઅત કી, હઝરત મુફતી સાહબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه કા એક અઝીમ કારનામા જામેઆ ઝિયાઈયા ફૈઝુર્રઝા દદરી સીતામઢી કા કિયામ ભી હૈ.

મૌલાના અબ્દુલ મુક્તદિર ખાન જાલવી સાહબ

﴿ બાની ઓ મોહતમિમ દારુલ ઉલૂમ ઝિયાએ મુસ્તફા, અશરફ નગર જાલે દરભંગા, બિહાર ﴾

દાગે મુફારકત

વોહ જો શેહરિસ્તાને શરીઅત કા શાહકાર ઔર ઈકલીમે રૂહાનિયત કા તાજદાર થા જિસ ને જઝબાતો એહસાસાત પર પેહરે બિદા રખે થે ઔર બાતિલ કી દિલ ફરૈબિયોં કા પર્દા ભી ચાક કર દિયા થા વોહ યાની મુફતી

અબ્દુલ હલીમ અશરફી રઝવી **અલ્લાહ** ઈન કે દરજાત બુલન્દ ફરમાએ, આપ બેહતરીન મુબલિગ વ દાઈ ઔર તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી હિન્દ કે સરપરસ્તે આલા થે, આબિદે શબ ઝિન્દાદાર ઔર મામૂલાત કે પાબન્દ થે, કુરઆનો હદીસ કે મુતાબિક ખિતાબ ફરમાતે ઔર અકીદા ઓ અમલ દોનોં કી દાવત દેતે થે, બહુત ઝહીન વ હાઝિર જવાબ થે.

મૌલાના મુહમ્મદ શફીકુર્હમાન અઝીઝી મિસ્બાહી સાહબ

❧ દારુલ ઉલૂમ, જમ્દાશાહી, ઝિલ્લ બસ્તી યૂપી ❧

એસા કહાં સે લાઊં કિ તુઝ સા કહૂં જિસે

હઝરતે અલ્લામા ઓ મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કિબ્લા મિસ્બાહી અશરફી કી ઝિન્દગી કા હર લમ્હા ઈશકે મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم મેં ગુઝરા, આપ બેશુમાર ખૂબિયોં કે માલિક થે, આપ કા ઈન્તેકાલ જમાઅતે એહલે સુન્નાત કા એક અઝીમ ખસારા હે, આપ એક અચ્છે આલિમે દીન કે સાથ મિલ્લત કે અઝીમ ફકીહ ભી થે, આપ કી ઝિન્દગી મસ્લકે આલા હઝરત કી તરવીજો ઈશાઅત હી મેં સર્ફ હુઈ, આપ ને હમેશા અપની તેહરીરોં ઔર તકરીરોં કે ઝરીએ દુશ્મનાને મસ્લકે આલા હઝરત કો દન્દાં શિકન જવાબ દિયા.

❧ **મૌલાના કારી મુહમ્મદ અમાનત રસૂલ કાદરી બરકાતી રઝવી પીલીભીતી** ❧

યરાગે સુન્નિયત

બરાદરે તરીકત, નાશિરે સુન્નિયત હઝરતે અલ્લામા મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કાદરી رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ کા સાનેહએ ઈર્તેહાલ કૌમો મિલ્લત કા ના કાબિલે તલાફી નુક્સાન હે, બિલાશુબા હુઝૂર મુફતી એ આઝમે હિન્દ કા હી યેહ ફૈઝાન હે કિ મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કાદરી રઝવી અશરફી ઝમાને મેં યરાગે સુન્નિયત બન કર રૌશન હુવે.

મૌલાના મુજતબા શરીફ ખાન અશહરી મિસ્બાહી સાહબ

❧ **મોહતમિમે અલ જામેઅતુર્ઝવિયા દારુલ ઉલૂમ અમજદિયા નાગપુર** ❧

ઈલ્મો આગહી, સબ્રો કનાઅત વાલે

ઈલ્મો આગહી, ઝોહદો તકવા, સબ્રો કનાઅત, તવક્કુલ અલલ્લાહ, ઈસ્તેકામત અલદીન જૈસી પાકીઝા સિફાત કી હામિલ મઝલૂમ ઈલ્મી શખ્સિયત, મુનાઝિરે એહલે સુન્નાત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અલહાજ અશ્શાહ મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કિબ્લા رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ ગુઝશ્તા રાત રમઝાન શરીફ કી બારહવીં શબ મેં 9 બજ કર 40 મિનટ પર بِرُکْعَاتِ ۱۱ وَ ۱۲ رَاۡجِعُوْنَ કે તહત દુન્યા એ ફાની સે રેહલત કર ગએ, **અલ્લાહ** તઆલા ઈન કી ખિદમાતે દીનિયા કો શરફે કબૂલ અતા ફરમા કર અપને જવારે રેહમત મેં જગહ અતા ફરમાએ.

મૌલાના મુહમ્મદ કલીમ કાદરી તૈગી સાહબ

❧ **બાની ઓ સરબરાહે આલા જામેઆ કાદરિયા કલીમુલ ઉલૂમ વ સુન્ની, મહારાષ્ટ્ર** ❧

મૌલાના મુફતી સિરાજ અહમદ કાદરી મિસ્બાહી સાહબ

❧ **સદરુલ મુદરિસીન વ સદરુલ ઈફતા જામેઆ હાઝા** ❧

ફિક્હી ફેહમો ફિરાસત વાલે

આપ કી દીની, મિલ્લી, હદીસી, ફિક્હી, તદરીસી, સમાજ ઔર ઈસ્લાહી ખિદમાત બળે પૈમાને પર ફૈલી હુઈ હેં, જહાં આપ ને કૌમ કી તરબિયત વ ઈસ્લાહ કી હે વહીં સેંકળોં મુસલમાનોં કો અપની ફિક્હી ફેહમો ફિરાસત કે ઝરીએ હલાલ કો અપનાને ઔર હરામ સે બચને કા હુકમ ફરમાતે રહે મુફતી મૌસૂફ દીનો મિલ્લત કે બારે મેં કાફી ફિક મન્દ રેહતે થે.

મૌલાના મુહમ્મદ સઈદુર્હમાન રઝવી સાહબ ❧ **જામેઆ ગુલશને ફાતિમા, વિશાખાપટનમ, આંધ્ર પ્રદેશ** ❧

એહલે સુન્નાત વ જમાઅત કે સફે અવ્વલ કે આલિમે દીન, અઝીમ દાનિશ્વર, મુફકકિર, મુદખિર હઝરતે મુફતી અબ્દુલ હલીમ રઝવી અશરફી رَحْمَةُ اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ બહુત સારી ખૂબિયોં ઔર ગૂનાગૂં ઔસાફો કમાલાત કે જામેઅ થે,

બેહતરીન દાઈ વ મુબલિગ ઓર તેહરીકે દાવતે ઈસ્લામી હિન્દ કે સરપરસ્ત વ મુરબ્બી થે, તકવા ઓ તહારત મેં અપની મિસાલ આપ થે.

હઝરતે મૌલાના સૈયદ મહમૂદ અશરફ જીલાની સાહબ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَهُ

﴿ સજજાદા નશીન, કિછૌછા શરીફ ﴾

એહલે સુન્નત વ જમાઅત મેં એક અઝીમ ખલા (ગેપ)

યકીનન અલ્લામા મૌસૂફ કે વિસાલ સે એહલે સુન્નત વ જમાઅત મેં એક અઝીમ ખલા પૈદા હો ગયા હૈ લેકિન મરઝી એ મૌલા અઝ હમહ ઔલા. યેહ ફકીર ઓર તમામ અસાતેઝા એ જામેઆ અશરફ દુઆ ગો હૈં કિ મૌલા તઆલા અલ્લામા મૌસૂફ કી ઈલ્મી ખિદમાત કો કબૂલ ફરમા કર ઇન કી મગફેરત ફરમાએ ઓર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં આલા મકામ અતા ફરમાએ.

મૌલાના અતાઉન્નબી હુસૈની મિસ્બાહી અબુલ ઉલાઈ સાહબ

﴿ મુદરિસ જામેઅતુલ મદીના ફૈઝાને રઝા, બરેલી શરીફ ﴾

અપની ઝાત મેં અન્જુમન

હઝરત મુફતી અબ્દુલ હલીમ તાલીમી નિસ્બત કે એતેબાર સે મન્ઝરી થે, બૈઅતો ખિલાફત કે લેહાઝ સે અશરફી ભી થે, રઝવી નૂરી ભી થે, ઝિયાઈ ભી થે, હબીબી ભી થે ઓર એહસાની ભી થે. ખિદમાત કે પેશે નઝર ફકીહે એહલે સુન્નત થે, મુનાઝિરે એહલે સુન્નત ભી થે, નાશિરે મસ્લકે આલા હઝરત ભી થે, ખતીબે એહલે સુન્નત ભી થે, મસ્લહે કૌમો મિલ્લત ભી થે, સરમાયએ એહલે સુન્નત ભી થે, ફખ્રે એહલે સુન્નત ભી થે, આલિમે શરીઅત ભી થે ઓર શૈખે તરીકત ભી થે, તબીઅત, ખસ્લત, આદત ઓર ઝોહદો તકવા કે એતેબાર સે યાદગારે અસ્લાફ થે, પૈકરે ઝોહદો તકવા ભી થે, શરીફુન્નફસ, ખલીફ ભી થે, હલીમુત્તબ્બા ભી થે, સલીમુત્તબ્બા ભી થે, સૂફી મન્શ ભી થે, દરવેશ સિફત ભી થે, મુન્કસિરુલ મિઝાજ ભી થે ઓર રકીકુલ કલ્બ ભી થે ઓર ખુદા માલૂમ ક્યા ક્યા થે. હમ તો બસ યહાં ઉન બાતોં કા હી ઝિક્ર કર રહે હૈં જો કુછ આપ કે બારે મેં આપ કી વફાત કે મૌકેઅ પર ખાનકાહ કે સજજાદા નશી, દારુલ ઈફ્તા કે મુફતી, મદારિસે એહલે સુન્નત કે ઉલમા ઓર દીગર એહલે ઈલ્મો દાનિશ કે દિલોં સે અપને દર્દો અલમ કા ઈઝહાર કરતે હુવે નિકલોં.

હઝરત મૌલાના સૈયદ મુઈનુદ્દીન અશરફ અશરફી જીલાની

﴿ સજજાદા નશીન આસ્તાનએ આલિયા કિછૌછા શરીફ, યૂ પી ﴾

દસોં તદરીસ કે તાજદાર

ખલીફએ મુફતી એ આઝમે હિન્દ, મોહસિન વ સરપરસ્તે દાવતે ઈસ્લામી, આબરૂ એ ઈલ્મો ઉલમા, પાસબાને મસ્લકે આલા હઝરત, આલિમે રબ્બાની, મુફતી એ દૌરાં, નજમુલ ફુકહા, મિસ્બાહુલ અતકિયા, દુન્યા એ સુન્નિયત કી અબકરી શખ્સિયત, આમિલે શરીઅત, હામિલે તરીકત, પૈકરે અખ્લાકો ઈખ્લાસ હઝરતે અલ્લામા વ મૌલાના મુફતી અબ્દુલ હલીમ સાહબ કી રેહલત કી ખબર સે સદમએ અઝીમ હુવા. આપ દસોં તદરીસ કે તાજદાર, આલિમે બા અમલ ઓર અસ્લાફ કે યાદગાર થે, નિસ્ફ સદી સે ઝાઈદ પર મુહીત આપ કી દર્સી, તબ્લીગી, તકરીરી, તેહરીરી ખિદમાત સે હઝારોં બન્દગાને ખુદા ફૈઝયાબ હુવે. આપ શરીઅત કે કોહે મોહકમ ઓર નખિલસ્તાને મારેફત કે શજરે તનાવર થે. આપ કા શેવા અહકાકે હકકો ઈખ્તાલે બાતિલ થા, આપ કે આમાલે હસના ઓર ખસાઈલે હમીદા કે નુકૂશ કો ફરામોશ નહીં કિયા જા સકતા, આપ અપની દીની ખિદમાત ઓર ઈલ્મી કારનામોં કી વજહ સે બાદે વફાત ભી ઝિન્દા હૈં ઓર ﷺ ઝિન્દા રહેંગે.

નએ લિખારી (જુનિયર કૉલમ નિઘાર)

નએ લિખને વાલોં કે ઇન્આમ યાફતા મઝામીન
(New Writers)

કુરબાની કરને કે પાંચ દુન્યાવી ફવાઈદ

(ગુલરેઝ રઝા મિસ્બાહી, જામેઅતુલ મદીના નાગપુર, હિન્દ)

ઈસ્લામી સાલ કા આગાઝ મુહર્રમુલ હરામ સે હોતા હૈ, જિસ કી 10વીં તારીખ ઇમામુલ અમ્બિયા હુઝૂર رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ કે લખ્તે જિગર, ઇમામ હુસૈન عَلَيْهِ السَّلَام કી કુરબાની હૈ. જબકિ ઇસ્લામી સાલ કા ઇખ્તેતામ ઝુલ હિજ્જા પર હોતા હૈ જિસ કી 10વીં તારીખ કો હઝરતે ઇબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام કે લખ્તે જિગર હઝરતે ઇસ્માઈલ عَلَيْهِ السَّلَام ને ખુદ કો કુરબાની કે લિએ પેશ કિયા થા. પતા ચલા કિ ઇસ્લામ ઇબ્તેદા સે ઇન્તેહા તક કુરબાનીયોં કા નામ હૈ. પૂરી દુન્યા મેં હર સાલ 10 ઝુલ હિજ્જા કો ઇબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام કી સુન્નત તાઝા કી જાતી હૈ.

કુરબાની કે જહાં કસીર દીની ફવાઈદ હૈં, વહીં ઇસ કે દુન્યાવી ફવાઈદ ભી હૈં. યહાં ઉન મેં સે પાંચ કા તઝકેરા કિયા જા રહા હૈ :

❶ કુરબાની કે ઝરીએ ફઝાઈ આલૂદગી ઔર પોલ્યૂશન મેં કમી વાકેઅ હોતી હૈ, અગર કુરબાની મેં જાનવર ઝબ્હ ન હોં ઔર તમામ જાનવર મૌજૂદ હોં તો લીદ ઔર ગોબર મેં ઇઝાફા હોગા, જિસ સે ફઝાઈ માહોલ મુતાસ્સિર હોગા ઔર સાંસ લેને મેં દિકકત ભી આએગી. બૂઢે વ કમઝોર જાનવર ગલ સળ કર માહોલ કો તઅફુફન

ઝદા ઔર બદબૂદાર બના દેંગે ❷ કુરબાની રિશ્તેદાર, દોસ્ત અહબાબ સે મુલાકાત, મેહમાન નવાઝી ઔર સિલએ રેહમી કા સબબ બનતી હૈ જિસ સે આપસ મેં મહબ્બતેં બઢતી ઔર નફરતેં ખત્મ હોતી હૈં ❸ ઇન્સાન કી જિસ્માની નશ્વો નુમા કે લિએ ગોશ્ત એક ઝરૂરી અનસર હૈ, બહુત સે લોગ ગરીબી કી વજહ સે ગોશ્ત સેર હો કર નહીં ખા પાતે, કુરબાની કે દિનીં મેં ઉન કી યેહ ઝરૂરત પૂરી હો જાતી હૈ ❹ જાનવરોં કો ઝબ્હ કરને કે બાદ ઉન કી ખાલોં કો આલમી મન્દી મેં ફરોપ્ત કિયા જાતા હૈ, જો કિ માલી તિજારત મેં ઇઝાફે કા બાઈસ હોતા હૈ ઔર યમળે સે ઇન્સાની ઝરૂરિયાત કી બે શુમાર અશ્યા તૈયાર કી જાતી હૈં. જિન સે મુસ્લિમ વ ગૈર મુસ્લિમ સબ હી ફાઈદા ઉઠાતે હૈં, યહાં તક કિ કુરબાની કો ફુઝૂલ ઔર બે ફાઈદા કેહને વાલે ભી ફાઈદા ઉઠાતે હૈં ❺ દીગર જાનવરોં કો દેખા જાએ તો ઉન કી નસ્લ રોઝ બ રોઝ કમ હોતી જા રહી હૈ, લેકિન કુરબાની પર લગને વાલે જાનવરોં મેં કમી નહીં હો રહી, ઇસ કી બુન્યાદી વજહ યેહી હૈ કિ ઉન કે પાલને પર પાલને વાલોં કો કોઈ ખાસ માલી ફાઈદા નહીં હોતા, જબકિ કુરબાની કે જાનવરોં કે પાલને સે જહાં દૂધ, દહી સે ફાઈદા ઉઠાયા જાતા હૈ વહીં ઉન કો ફરોપ્ત કર કે ભી માલી ફાઈદા ઉઠાયા જાતા હૈ જિસ મેં ઉન જાનવરોં કી નસ્લ કે તદફફૂઝ કા સામાન ભી હૈ.

અલ્લાહ તઆલા હમે હર સાલ કુરબાની કરને
और सुन्तते एब्राहीमी को ज़िन्दा करने की तौफ़ीक अता
ફરમાએ, आमीन.

કૌમે સમૂદ કી નાફરમાનિયાં

(મુહમ્મદ આઝાદ રાઝા મિસ્આલી જામેઅતુલ મદીના કેઝાને સદરશરીઆ બનારસ, હિન્દ)

કૌમે સમૂદ બુત પરસ્ત (પારસી) થી, વોહ બુતોં કી ઈબાદત
કરતી થી ઉન કે અકાઈદ ઔર આમાલ કી ઈસ્લાહ કે લિએ
અલ્લાહ તઆલા ને હઝરતે સાલેહ عليه السلام કો મબઊસ
ફરમાયા કિ આપ ઉન્હેં અલ્લાહ પાક કી ઈબાદત કા હુકમ
ફરમાએં ઔર બુતોં કી ઈબાદત સે મન્અ ફરમાએં. ઈરશાદે
બારી તઆલા હે : ﴿وَإِلَىٰ شُؤْدَٰ خَاٰهُمْ طَلِحًا﴾ તર્જમએ
કન્ઝુલ ઈરફાન : ઔર કૌમે સમૂદ કી તરફ ઉન કે હમ કૌમ
સાલેહ કો બેજા. (1)

એક ઔર મકામ પર ઈરશાદે બારી હે :

﴿قَالَ يَقُومُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنَ الْوَعْدِ﴾

તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : સાલેહ ને ફરમાયા : ઐ મેરી
કૌમ ! અલ્લાહ કી ઈબાદત કરો ઉસ કે સિવા તુમ્હારા કોઈ
માબૂદ નહીં. (2)

1 અલ્લાહ કે સાથ ફુફ કરના : કૌમે સમૂદ કે
બુરે અન્જામ કા અરલી સબબ અલ્લાહ તઆલા ને યેહ
બયાન ફરમાયા કિ ઉન્હોં ને અપને રબ કે સાથ ફુફ કિયા,
ઈરશાદે બારી તઆલા હે :

﴿أَلَا إِنَّ شُؤْدَٰ أَكْفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدَ الْيُؤْدَٰ﴾

તર્જમએ કન્ઝુલ ઈમાન : સુન લો બેશક આદ અપને રબ સે
મુન્કિર હુવે અરે દૂર હોં સમૂદ. (3)

2 કૌમે સમૂદ કા હઝરતે સાલેહ عليه السلام ઔર
આપ કે અસ્લાબ કો બદ શુગૂન કેહના : કૌમે સમૂદ ને હઝરતે
સાલેહ عليه السلام સે કહા : હમ આપ કો ઔર આપ કે અસ્લાબ
કો બદ શુગૂન ખયાલ કરતે હેં, કુરઆને પાક મેં હે :
﴿قَالُوا أَكْفَرُوا بِكَ وَبَيْنَ عَمَلِكُ﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : ઉન્હોં
ને કહા : હમ ને તુમ સે ઔર તુમ્હારે સાથિયોં સે બુરા શુગૂન
લિયા. (4)

3 દીન કે મુતઅદ્લિક શક મેં પળના : કૌમે
સમૂદ ને હઝરતે સાલેહ عليه السلام સે કહા : આપ
હમેં જિસ દીન કી દાવત દે રહે હેં ઉસ ને હમેં ઝબરદસ્ત શક
મેં ડાલ દિયા હે, કુરઆને પાક મેં હે :

﴿وَإِنَّمَا لَقِيَّا شَيْءًا وَمَا لَكُنَا بِمُؤْمِرِينَ﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : ઔર
બેશક જિસ કી તરફ તુમ હમેં બુલા રહે હો ઉસ કી તરફ સે
તો હમ બળે ધોકે મેં ડાલને વાલે શક મેં હેં. (5)

4 કૌમ કા આપ કો સેહર ઝદા કેહના : કૌમ ને
હઝરતે સાલેહ عليه السلام કો કહા કિ આપ ઉન લોગોં મેં સે હેં
જિન પર જાદૂ કિયા હુવા હે. કુરઆને મજ્હદ મેં
હે : ﴿قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَ﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન :
કૌમ ને કહા : તુમ ઉન મેં સે હો જિન પર જાદૂ હુવા હે. (6)

5 કૌમે સમૂદ કા આપ કી ઈતેબાઅ કો ગુમરાહી
બતાના : કૌમે સમૂદ ને કહા કિ ક્યા હમ અપની જિન્સ મેં સે
એક બશર કી પૈરવી કરેં, તો ફિર હમ ઝરૂર ગુમરાહી ઔર
દીવાનગી મેં હોંગે, કુરઆને મજ્હદ મેં હે :

﴿قَالُوا أَبَسَّ إِنَّمَا أَجِدْنَا لَكُمْ إِلَهًا إِلَّا أَنْفِي صَلَّيْ وَسَلَّمُ﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ
ઈરફાન : તો ઉન્હોં ને કહા : ક્યા હમ અપને મેં સે હી એક
આદમી કી તાબેદારી કરેં જબ તો હમ ઝરૂર ગુમરાહી ઔર
દીવાનગી મેં હેં. (7)

6 વહી કા ઈસ્તેહઝા : કૌમ ને કહા કિ હમ મેં સે
સિર્ફ ઉન પર વહી કી ગઈ હે, કુરઆને મજ્હદ મેં હે :
﴿عَلَىٰ النَّبِيِّ الدِّرَّ عَلَىٰ مِنْ بَيْنِنَا﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : ક્યા હમ
મેં સે (સિર્ફ) ઈસ પર વહી ડાલી ગઈ. (8)

7 કૌમ કા આપ કો (شُؤْدَٰ) જૂટા મુતકબ્બિર
કેહના : કૌમે સમૂદ ઈતની બદ બખ્ત થી કિ ઉસ ને હઝરતે
સાલેહ عليه السلام પર ઈમાન લાને કી બજાએ યેહ કહા કિ આપ
બહુત બળે જૂટે મુતકબ્બિર હેં, કુરઆન મેં હે :
﴿يَلْهُو كَذَّابٌ أَشِرٌ﴾ તર્જમએ કન્ઝુલ ઈરફાન : બલ્કિ યેહ
બળા જૂટા, મુતકબ્બિર હે. (9)

8 કૌમે સમૂદ કે મુતકબ્બિરીન કા કમઝોર
ઈમાન વાલોં કા મઝાક ઉળાના : કૌમે સમૂદ કે મુતકબ્બિર
સરદારોં ને ઉન કમઝોર લોગોં સે કહા જો ઉન મેં સે ઈમાન
લા ચુકે થે ક્યા તુમ લોગોં કો યેહ યકીન હે કિ હઝરતે સાલેહ
عليه السلام અપને રબ તઆલા કી તરફ સે મબઊસ કિએ ગએ
હેં, કુરઆને મજ્હદ મેં હે : ﴿لَقَدْ نَبَّأْنَا الْإِنسَانَ أَن سَتَكْبُرُ وَمِنْ قَوْمِهِ﴾ તર્જમએ
કન્ઝુલ ઈરફાન : ઉસ કી કૌમ કે મુતકબ્બિર સરદાર કમઝોર
મુસલમાનોં સે કેહને લગે : ક્યા તુમ જાનતે હો કિ સાલેહ
અપને રબ કા રસૂલ હે. (10)

હજરતે અનાસ રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ કે હાથે હૈં : મેં ખરગોશ પકળ કર અબૂ તલ્હા રَضِیَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہુ કે પાસ લાયા, ઉન્હોં ને

હઝરતે અનસ રَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ سے મરવી છે કિ આપ
 صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ કી ખિદમત મેં ભૂના હુવા ચકોર પેશ કિયા
 ગયા આપ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ને હઝરતે અલી کَرَّمَ اللهُ تَعَالَى وَجْهَهُ الْکَرِيم
 કે સાથ ઉસે તનાવલ ફરમાયા. (19)

(7) پ 27، القمر: 24

ઔરત ઔર કુરબાની

ઉમ્મે મીલાદ અન્નારિયા

દીને ઈસ્લામ કે કઈ અહકામ એસે હેં જિન મેં મર્દ વ ઔરત દોનોં કો એક હી તરહ મુકલ્લફ (પાબન્દ) કિયા ગયા હૈ ઈન અહકામે શરઈયા મેં કુરબાની ભી શામિલ હૈ. જિન શરાઈત કે પાએ જાને પર કુરબાની વાજિબ હોતી હૈ વોહ શરાઈત મર્દ મેં પાઈ જાએં યા ઔરત મેં દોનોં કે લિએ બિલા તખ્સીસ કુરબાની વાજિબ હો જાતી હૈ. યાદ રખિએ ! ખાસ દિનોં મેં, મખ્સૂસ જાનવરોં કો બ નિયતે તકરૂબ (યાની સવાબ કી નિયત સે) ઝબ્લ કરના કુરબાની કેહલાતા હૈ.⁽¹⁾

આઈએ તરગીબ કે લિએ કુરબાની કી ફઝીલત વ અહમિયત મુલાહઝા કીજિએ, ફરમાને મુસ્તફા صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم : દસ (10) ઝુલ હિજજા મેં ઈબ્ને આદમ કા કોઈ અમલ ખુદા કે નઝદીક ખૂન બહાને (યાની કુરબાની કરને) સે ઝિયાદા ખ્યારા નહીં ઔર વોહ જાનવર બરોઝે કિયામત અપને સીંગોં, બાલોં ઔર ખુરોં કે સાથ આએગા ઔર કુરબાની કા ખૂન ઝમીન પર ગિરને સે કબ્લ **અલ્લાહ** પાક કે યહાં કબૂલ હો જાતા હૈ લેહાઝા ઈસે ખુશ દિલી સે કરો.⁽²⁾

મુફતી અહમદ યાર ખાન નઈમી رَحْمَةُ اللہِ تَعَالٰی عَلَیْہِ ફરમાતે હેં : ઔર આમાલ તો કરને કે બાદ કબૂલ હોતે હેં ઔર કુરબાની કરને સે પેહલે હી, લેહાઝા કુરબાની કો બેકાર જાન કર યા તંગ દિલી સે ન કરો હર જગહ અકલી ઘોળે ન દૌળાઓ.⁽³⁾

કુરબાની કિસ પર વાજિબ હૈ ? કુરબાની કા નિસાબ યેહ હૈ કિ સાઢે સાત તોલા સોના યા સાઢે બાવન તોલા ચાંદી હો યા સાઢે બાવન તોલા ચાંદી કે બરાબર રકમ હો યા તિજારત કા ઈતના સામાન હો જો સાઢે બાવન તોલા ચાંદી કી રકમ કો પહુંચ જાએ યા ઘર મેં ઝરૂરત કે ઈલાવા ઈતના સામાન રખા હો જો સાઢે બાવન તોલા ચાંદી કી રકમ કો પહુંચ જાતા હૈ યા યેહ સબ મિલા કર સાઢે બાવન તોલા ચાંદી કી રકમ કો પહુંચ જાએં તો ઈસ સૂરત મેં કુરબાની વાજિબ હો જાએગી.⁽⁴⁾ કુરબાની કે નિસાબ કે લિએ માલે નામી યાની બઢને વાલા માલ, માલે તિજારત હોના શર્ત નહીં હૈ.⁽⁵⁾ બાઝ અવકાત ઘર મેં એસી કિતાબોં કા ઢેર હોતા હૈ જો કામ મેં નહીં આતીં ઔર વૈસે હી રખી હોતી હેં, ઈસી તરહ ઝરૂરત સે ઝિયાદા કપળોં કે જોળે, જૂતે, ઘણિયાં ઔર ચશ્મે રખે હોતે હેં જો ઈસ્તેમાલ મેં નહીં આતે તો અગર ઈન સબ કો મિલા કર ઈન કી રકમ બનાઈ જાએ ઔર વોહ સાઢે બાવન તોલા ચાંદી કી રકમ કે બરાબર હો યા ઈસ સે ઝિયાદા હો જાએ ઔર કર્ઝ સે ભી ફારિગ હો ફિર કુરબાની કા વક્ત ભી પાયા ગયા તો કુરબાની વાજિબ હો જાએગી.

બહુત સી ઔરતેં કુરબાની વાજિબ હોને કે બાવુજૂદ કુરબાની કરને કે મુઆમલે મેં સુસ્તી કા મુઝાહરા

કરતી હેં યા ટાલ મટોલ સે કામ લેતી હેં ઔર યૂં બાતેં કરતી હેં કિ હમ કમાતી થોળી હેં, હમારા કોઈ ઝરીઅએ આમદની નહીં હૈ, હમ કેસે કુરબાની કરેંગી ? કહાં સે પૈસે લાએંગી ? એસી ઔરતોં કો **અલ્લાહ** પાક કા ખોફ દિલ મેં રખના ચાહિએ, જહન્નમ કે અઝાબ સે ડરના ચાહિએ નીઝ ઈસ વુજૂબ કો સઆદત સમઝ કર અદા કરના ચાહિએ. જબ **અલ્લાહ** પાક ને આપ કો ઝેવરાત કી સૂરત મેં કુરબાની કી ઈસ્તેતાઅત દી હૈ તો ફિર કુરબાની કરની હી હોગી વૈસે ભી હમારા માલ મેહંગે કપળોં ઔર તરહ તરહ કી અશ્યા કી ખરીદારી મેં ખર્ચ હોતા રેહતા હૈ તો સિર્ફ **અલ્લાહ** કી રાહ મેં ખર્ચ કરને મેં હી હમ ક્યૂં ઈસ તરહ કે ખયાલાત આતે હેં ? યાદ રખિએ ! શૈતાન આપ કો રોકને કી ખૂબ કોશિશ કરેગા લેકિન ઈસ કે મકો ફરેબ મેં નહીં આના હૈ **اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ** કુરબાની કરને સે માલ મેં કમી નહીં હોગી બલ્કિ **અલ્લાહ** પાક આપ કે માલ કો મઝીદ બઢા દેગા. ઈસી તરહ કભી કભી કઈ અફરાદ પર કુરબાની હોને કે બા વુજૂદ ઘર કા એક ફર્દ સિર્ફ બકરા કુરબાન કર દેતા હૈ ઔર દીગર હઝરાત કુરબાની કા વાજિબ અદા નહીં કરતે યા ફિર સિર્ફ ઘર કે મર્દોં કી તરફ સે કુરબાની કર દી જાતી હૈ, એસા કરના ભી કાફી નહીં હૈ, બલ્કિ જિસ જિસ ફર્દ પર કુરબાની વાજિબ હો વોહ સબ અપની અલગ અલગ કુરબાની કરેંગે નીઝ ઝરૂરી નહીં કિ હર શખ્સ અલગ સે પૂરા જાનવર કુરબાન કરે અગર ઝિયાદા ઈસ્તેતાઅત નહીં તો કુરબાની કે બળે જાનવર મેં હિસ્સા ડાલને સે ભી કુરબાની કા વાજિબ અદા હો જાએગા.

(1) بہار شریعت، 3/327 (2) ترمذی، 3/162، حدیث: 1498 (3) مراۃ المناجیح،

294/10، فتاویٰ رضویہ، 5/292 (5) فتاویٰ رضویہ، 5/375 (4) فتاویٰ رضویہ، 5/292

એક મરતબા એક ખાતૂન ને અપની ખાદિમા કે હાથ નબિયે કરીમ ﷺ કી ખિદમતે અકદસ મેં બકરી કે દો ભુને હુવે બચ્ચે બતૌરે હદિયા ભેજે, ખાદિમા આપ કે ખેમે કે કરીબ પહુંચી. સલામ અર્ઝ કિયા ઔર ખેમે મેં દાખિલ હોને કી ઈજાઝત તલબ કી, ઈજાઝત મિલને પર ખાદિમા ને અર્ઝ કિયા : મેરી માલિકા ને કુછ હદિયા આપ કી બારગાહ મેં ભેજા હે ઔર ઉન્હોં ને આપ સે માઝેરત ચાહતે હુવે અર્ઝ કી હૈ કિ ઈન દિનોં હમારી બકરિયોં ને કમ બચ્ચે જને હૈં (વરના આપ કી શાન કે લાઈક હદિયા ભેજા જાતા) હુઝૂર રેહમતે આલમ ﷺ ને ઉન ખાતૂન કો દુઆ સે નવાઝા : **اللَّهُمَّ** પાક તુમહારી માલિકા કી બકરિયોં મેં બરકત ફરમાએ ઔર ઉન મેં ઈઝાફા ફરમાએ, ઈસ કે બાદ વોહ ખાદિમા અપની માલિકા કે પાસ વાપસ આઈ ઔર બારગાહે રિસાલત સે મિલને વાલી દુઆ કી ખબર સુનાઈ, દુઆઈયા કલેમાત સુન કર વોહ ખાતૂન નિહાયત ખુશ હુઈ, ઉન કી ખાદિમા કેહતી હૈં કિ ઈસ કે બાદ હમારી બકરિયોં કી તાદાદ મેં ઐસી કસરત ઔર ઝિયાદતી હુઈ જો ઈસ સે કબ્લ હમ ને ન દેખી થી, વોહ ખાતૂન ફરમાતી થીં યેહ નબિયે કરીમ ﷺ કી દુઆ એ બરકત કા નતીજા હૈ ઔર ફરમાતીં કિ **اللَّهُمَّ** પાક કા શુક હૈ કિ ઉસ ને હમેં ઈસ્લામ કી તરફ હિદાયત ફરમાઈ, ઉસ ખાતૂન ને ઈસ મોકેઅ પર ભી ફરમાયા કિ ઈસ્લામ લાને સે પેહલે મેં ને ખ્વાબ મેં દેખા કિ મેં ધૂપ મેં ખળી હૂં ઔર એક સાયા મેરે કરીબ હૈ, લેકિન મેં ઉસ સાએ કો પાને પર કાદિર નહીં હૂં, ઈસી દૌરાન રેહમતે આલમ ﷺ મેરે કરીબ તશરીફ લાએ જિન કી બરકત સે મેં ઉસ સાએ કો પાને મેં કામચાબ હો ગઈ. (1) બિલ આખિર ફત્હે મક્કા કે દિન આપ ને ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા. ક્યા આપ કો માલૂમ હૈ યેહ ખાતૂન કૌન થીં ? યેહ ખાતૂન સહાબી એ રસૂલ હઝરતે હિન્દ બિન્તે ઉતબા કરશિયા હાશમિયા થીં જો કિ હઝરતે અબૂ સુફ્યાન કી ઝૌજા ઔર સૈયદના અમીરે મુઆવિયા رضي الله تعالى عنه કી વાલિદા હૈં. **ઈસ્લામ સે મહબ્બત** : ઈસ્લામ સે મહબ્બત કા યેહ આલમ થા કિ આપ رضي الله تعالى عنه ને ઘર મેં પળે બ્રુત કો તોળ દિયા ઔર કહા કિ તેરી વજહ સે હમ ધોકે મેં થે. (2) **અવસાફે હમીદા** : આપ رضي الله تعالى عنه ફસાહતો બલાગત મેં માહિર ઔર નિહાયત સમઝદાર ખાતૂન થીં. (3) **નબિયે કરીમ સે ઈઝહારે મહબ્બત** : હઝરતે હિન્દ બિન્તે ઉતબા એક બાર કેહને લગીં : યા રસૂલલ્લાહ ! રૂએ ઝમીન

رضي الله عنها

હમરતે સૈયદતુના હિન્દ બિન્તે ઉતબા

મૌલાના મુહમ્મદ બિલાલ સઈદ અતારી મદની

પર કોઈ એહલે ખૈમા મેરી નિગાહ મેં આપ કે એહલે ખૈમા સે ઝિયાદા મબગૂઝ ન થે લેકિન આજ મેરી નિગાહ મેં રૂએ ઝમીન પર કોઈ એહલે ખૈમા આપ કે એહલે ખૈમા સે ઝિયાદા મેહબૂબ નહીં. (4) આપ ગઝવએ કાદિસિયા વ યરમૂક મેં બળી મુજાહિદાના શાન સે શરીક રહીં ઔર ઈસ્લામ કી બળી ખિદમત કી. (5) જંગે યરમૂક મેં જબ લખાઈ ઉઝૂજ પર થી તો આપ ને ખૂબ ગૈરતે ઈમાની કા મુઝાહરા કિયા ઔર કુફરાર સે મુકાબલે પર મુસલમાનોં કા જોશ બઢાયા ઔર યૂં કહા કિ **اللَّهُمَّ** કી રાહ મેં લગો ઔર અપની જાન કો કુરબાન કર દો. (6) ઈસી તરહ જબ ખવાતીન આકા એ કરીમ ﷺ સે બૈઅત કર રહી થીં તો આપ ને ભી ઉન મેં શામિલ હો કર આપ ﷺ સે બૈઅત કી. (7) **વિસાલે પુર મલાલ** : ખિલાફતે ઉમર મેં જિસ દિન અમીરુલ મોમિનીન સૈયદના અબૂ બક સિદીક رضي الله تعالى عنه કે વાલિદે માજિદ હઝરતે સૈયદના અબૂ કુહાફા ઉસ્માન ને ઈન્તેકાલ ફરમાયા ઐન ઉસી દિન આપ કી ભી વફાત હુઈ. આપ ﷺ સે કઈ અહાદીસ ભી મરવી હૈં. (8)

(1) تاریخ ابن عساکر، 70/184 (2) طبقات ابن سعد، 8/188 (3) اسد الغابہ،

316/7 (4) بخاری، 2/567، حدیث: 3825 (5) المرأة المناجیح، 6/174 (6)

فتوح الشام، 1/196 (7) طبقات ابن سعد، 8/189 (8) مرقاة المفاتیح،

243/8، تحت الحریث: 4466 (9) مؤذ

[ઝરૂરતન તરમીમ (તબ્દીલી) કી ગઈ હે]

પવાબ ઓ રજા કે હિન્દ કી ઇસ્લામી બહનોં કે નામ અતાર કા પૈગામ

تَحَدُّدٌ وَنُصْلٌ وَنُسْلٌ عَلَى خَاتِمِ النَّبِيِّينَ

ફરમાને મુસ્તફા ﷺ : “જિસ ને કિસી મૈયત કો ગુસ્લ દિયા વોહ અપને ગુનાહોં સે ઐસા પાકો સાફ હો જાએગા જૈસા ઉસ દિન થા જિસ દિન ઉસ કી માં ને ઉસે જના થા.” (9292:حدیث، 429/6، المجم الاوسط)

પવાબ ઓ રજા કે હિન્દ કી મેરી મદની બેટિયોં કી ખિદમતોં મેં :

السلام عليكم وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

ઉમ્મે શીઝાન (ઝિમ્મેદાર શોબએ કફન દફન, હિન્દ) કા યેહ પૈગામ મૌસૂલ હુવા કિ પવાબ ઓ રજા કે હિન્દ મેં કોરોના વાયરસ કી વજહ સે ઇન્તેકાલ કરને વાલી ઔરતોં કો કઈ ઇસ્લામી બહનેં ગુસ્લ દેને મેં ખૂબ બઢ ચઢ કર હિસ્સા લે રહી હેં, યહાં તક કિ બાઝ ઇસ્લામી બહનેં રોઝાના છો છો, સાત સાત મૈયતોં કો ભી નેહલા રહી હેં. અલ્લાહુ અકબર ! અલ્લાહુ અકબર ! મેરી મદની બેટિયોં કી ભી કેસી હિમ્મત હે. ! مَا شَاءَ اللَّهُ ! بَارَكَ اللَّهُ تَعَالَى !

અલ્લાહ પાક આપ સબ કી કોશિશોં કો કબૂલ ફરમાએ ઔર ઇસ્તેકામત ભી દે, ઇસ કામ મેં દિલ ભી લગે, વાકેઈ યેહ બળે સવાબ કા કામ હૈ. ઇસ વક્ત પ્યારે આકા ﷺ કી દુખ્યારી ઉમ્મત કાફી આઝમાઈશ મેં હૈ, કોરોના વાયરસ ને કોહરામ મચા રખા હૈ, અલ્લાહ કરીમ આપ સબ કી ઔર મેરી કોરોના વાયરસ સે હિફાઝત કરે બલ્કિ અલ્લાહ પાક સબ કો કોરોના વાયરસ સે મેહફૂઝ રખે ઔર દુન્યા સે કોરોના વાયરસ કા નામો નિશાન મિટ જાએ.

મેરી મદની બેટિયાં હિમ્મત રખે ઔર દિલ લગા કર યેહ નેક કામ જારી રખે ઔર નિયત સવાબ કી રખે અગર આપ અલ્લાહ પાક કી રિઝા કે લિએ યેહ નેક કામ કરતી રહેંગી તો اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ آيَاتِ اللَّهِ عَلَيْكَ આપ કા બેળા પાર હોગા, અલ્લાહ પાક આપ સબ કો હજ કી સઆદત નસીબ ફરમાએ ઔર બાર બાર મીઠા મીઠા મદીના દિખાએ. મેરા દિલ બહુત ખુશ હુવા યેહ જાન કર કિ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ آيَاتِ اللَّهِ عَلَيْكَ આપ ઇતની કોશિશ કર રહી હેં ઔર ઐસે નાઝુક દોર મેં ઇતની ભાગ દોળ કર રહી હેં, મૈયતોં કો નેહલા રહી હેં. વોહ ઇસ્લામી બહનેં જો કિસી વજહ સે ઇસ નેક કામ મેં હિસ્સા લેને સે મેહફૂઝ હો જાતી હેં ઉન કી ખિદમતોં મેં ભી ગુઝારિશ હૈ કિ હિમ્મત કરે, હિમ્મત કરે, હિમ્મત કરે ઔર દુઆ એ અતાર મેં અપના હિસ્સા લેં :

ઐ અલ્લાહ પાક ! જો જો મેરી મદની બેટી મૈયતોં કો ગુસ્લ દે રહી હૈ ઉસ કો ઇસ સે પેહલે મૌત ન દેના જબ તક પવાબ મેં હઝરતે બીબી ફાતિમા કા જલ્વા ન દેખ લે, જબ તક હજ ન કર લે, જબ તક મદીના ન ચૂમ લે. મેરી સબ મદની બેટિયાં હિમ્મત કરે ઔર ખૂબ શોબએ કફન દફન (હિન્દ) કી ઇસ્લામી બહનોં કે સાથ મિલ કર યેહ કામ કરે બલ્કિ દુન્યા મેં જહાં કહીં ભી મેરી મદની બેટિયાં મેરા યેહ પૈગામ સુને ઔર શોબએ કફન દફન કે સાથ મિલ કર યેહ કામ કરે યા અલ્લાહ પાક ઉન સબ કે હક મેં ભી મેરી સારી દુઆએ કબૂલ ફરમા.

اٰمِيْن بِجَاذِ النَّبِيِّ الْاَكْمَرِ صَلَّيْ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

ઘર કે તમામ અફરાદ કી ખિદમતોં મેં અર્ઝ હૈ કિ નમાઝ, રોઝોં કી પાબન્દી કરતે રહેં, ગુનાહોં સે પાક સુન્નતોં ભરી ઝિન્દગી ગુઝારેં, દાવતે ઇસ્લામી કે દીની માહોલ સે હર દમ વાબસ્તા રહેં, ખાનદાન કે તમામ ઇસ્લામી ભાઈ અપને ચેહરે પર ઠોળી કે નીચે એક મુઢી દાઢી સજાએં કિ દાઢી મુંડાના યા એક મુઢી સે ઘટાના હરામ વ જહન્નમ મેં લે જાને વાલા કામ હૈ. ﷺ અબ તક જિસ ને દાઢી મુંડાઈ યા એક મુઢી સે ઘટાઈ હો ઉસ પર વાજિબ હૈ કિ ફૌરન તૌબા કરે ઔર પકકા અહદ કરે કિ ન દાઢી કટે ન એક મુઢી સે ઘટે. મદીને કે લિએ ઝુલ્ફેં રખના સુન્નત હૈ, **અલાહ** પાક કે પ્યારે પ્યારે આખરી નબી મકકી મદની મુહમ્મદે અરબી ﷺ ને કભી આપે કાન મુબારક તક, કભી પૂરે કાન શરીફ તક ઔર કભી મુબારક કન્ધોં તક બાલ શરીફ બઢાએ. ઝહે નસીબ ! ઇસ સુન્નત પર ભી અમલ કી સઆદત નસીબ હો જાએ. યાદ રહે ! મદે કે લિએ બાલોં કો ઇતના બઢાના કિ કન્ધોં સે નીચે પહુંચ જાએં હરામ વ ગુનાહ હૈ જબકિ ઔરત કે લિએ બાલોં કો કાટ કર કન્ધોં સે ઊપર કર લેના હરામ વ ગુનાહ. (મઝીદ તફસીલાત કે લિએ દેખિએ : ફતાવા રઝવિયા શરીફ, જિલ્દ 21, પેજ નમ્બર : 600)

ઇસ્લામી ભાઈ હર જુમેરાત કો અચ્છી અચ્છી નિયતોં કે સાથ દાવતે ઇસ્લામી કે સુન્નતોં ભરે ઇજતેમાઅ મેં શુરૂઅ સે આખિર તક શરીક હોં, વહાં રાત ભી ગુઝારેં, વહીં સોએં, તહજજુદ કી સઆદત ભી હાસિલ કરેં, રિકકત અંગેઝ દુઆ એ તહજજુદ કી ભી બરકતેં લૂટેં, સુન્નતેં સીખને સીખાને કે લિએ હર માહ કમ અઝ કમ ત્રીન દિન મદની કાફિલે મેં આશિકાને રસૂલ કે સાથ સુન્નતોં ભરા સફર ઇખ્તિયાર કરેં.

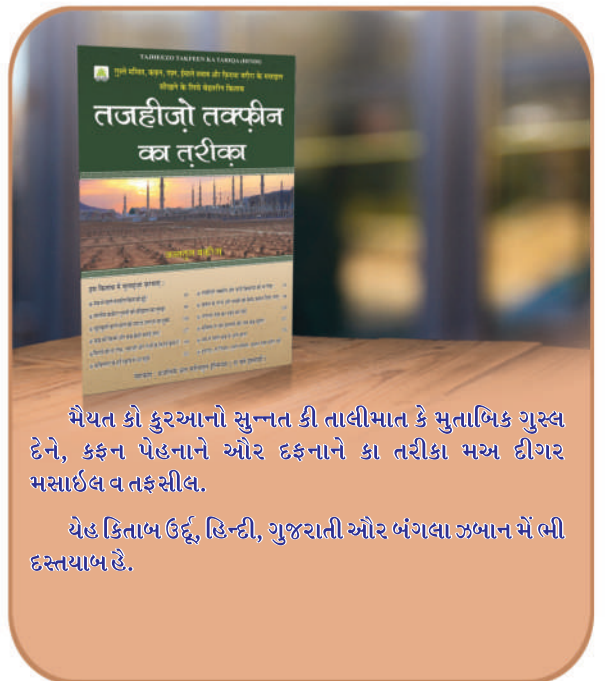
ઘર કી તમામ ઇસ્લામી બહનેં હર બુધ કો દોપહર કે વક્ત હોને વાલે દાવતે ઇસ્લામી કે અલાકાઈ સુન્નતોં ભરે ઇજતેમાઅ મેં શુરૂઅ સે આખિર તક શરીક હોં, ઘર કે તમામ અફરાદ અચ્છી અચ્છી નિયતોં કે સાથ રોઝાના અપને આમાલ કા જાઈઝા લે કર મક્તબતુલ મદીના કે “નેક આમાલ” નામી રિસાલે મેં દિએ હુવે ખાને પુર કરેં ઔર હર માહ પેહલી તારીખ કો અપને યહાં કે શોબએ “ઇસ્લાહે

આમાલ” કે ઝિમ્મેદાર કો જમ્મ કરવાએં ﷺ તકવા કા અનમોલ ખઝાના હાથ આએગા ઔર ઇશકે રસૂલ કે છલકતે જામ નસીબ હોંગે.

હફતાવાર દીની રિસાલા ઝરૂર પઢા યા સુના કરેં, અગર પઢ નહીં સકતે તો ઓડિયો મેં સુના ભી જા સકતા હૈ. દાવતે ઇસ્લામી કે ઇકલૌતે “માહનામા ફૈઝાને મદીના” કી અગર બુકિંગ ન કરવાઈ હો તો 12 માહ કે લિએ કરવા લીજિએ ઔર ઉમ્ર ભર યેહ સિલસિલા જારી રખિએ ઔર પઢતે ભી રહિએ, ﷺ માલૂમાત કા ઢેરોં ઢેર ખઝાના હાથ આએગા. ઔર મઝીદ કમ અઝ કમ એક ફર્દ કો 12 માહ કે લિએ “માહનામા ફૈઝાને મદીના” કી બુકિંગ કરવાને કે લિએ તૈયાર કીજિએ ઔર સવાબ કે હકદાર બનિએ. નમાઝ રોઝોં કી પાબન્દી કરતે ઔર કરવાતે રહિએ, મદની ચૈનલ દેખતે રહિએ.

અપની અચ્છી અચ્છી નિયતોં ઝરૂર ભિજવાઈએગા, બે હિસાબ મગફેરત કી દુઆ કા મુલતજી હૂં.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

મૈયત કો કુરઆનો સુન્નત કી તાલીમાત કે મુતાબિક ગુસ્લ દેને, કફન પેહનાને ઔર દફનાને કા તરીકા મઅ દીગર મસાઈલ વ તફસીલ.

યેહ કિતાબ ઉર્દૂ, હિન્દી, ગુજરાતી ઔર બંગલા ઝબાન મેં ભી દસ્તયાબ હૈ.

કિતાબ લિખતે કી એહતિયાત

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે એહલે સુન્નત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદરી રઝવી دامت برکاتہم العالیہ તસ્નીફો તાલીફ કે ઝરીએ દીન કા પૈગામ લોગોં તક પહુંચાના યેહ એક પુરાના તરીકા હૈ, યેહ જિસ કદર અહમ હૈ ઈસી કદર મુશ્કિલ ભી હૈ. તેહરીરી કામ મેં કઈ તરહ કી એહતિયાતોં કી અશદ્ ઝરત હૈ ઈસ હવાલે સે ચન્દ બાતેં અર્જ કરતા હૂં :

દીની કિતાબ, રિસાલા યા મઝમૂન લિખને મેં હમેશા **અલ્લાહ** પાક કી રિઝા કો પેશે નઝર રખના ચાહિએ, નામ વ નમૂદ ઔર શોહરત કી તમન્ના ન રખી જાએ. હુબ્બે જાહ સે બચતે હુવે કિતાબ પર અપના નામ લિખના અગર્યે જાઈઝ હૈ લેકિન અસ્લ મકસૂદ **અલ્લાહ** પાક કી રિઝા કા હુસુલ હોના ચાહિએ. લિખતે હુવે યેહ ખોફ હોના ચાહિએ કિ મેં ને જો કુછ લિખા હૈ કહીં ઈસ કે સબબ આખેરત મેં ફંસ ન જાઉં. તેહરીર કે મુઆમલે મેં ઈખ્લાસ કા મુઆમલા ભી નિહાયત નાજુક હૈ, નફ્સો શૈતાન ઈન્સાન કો મુખ્તલિફ તરીકોં સે રિયાકારી ઔર અપની વાહ વાહ કે શૌક મેં મુબ્તેલા કરને કી કોશિશ મેં લગે રેહતે હૈં. ❀ યાદ રખિએ ! આપાત ઔર અહાદીસે મુબારકા કી અપની મર્જી સે તફસીર વ શર્હ કરના હરામ હૈ, સિર્ફ મુફસ્સિરીન વ શારેહીન કી રાએ નકલ કી જાએ. યૂંહી શરઈ મસાઈલ લિખને મેં ભી નિહાયત એહતિયાત કી ઝરત હૈ કહીં કોઈ ગુનાહે જારિયા કી સૂરત ન બન જાએ. ❀ બાઝ મુસન્નિફીન કી તેહરીરોં મેં શરઈ અગલાત પાઈ જાતી હૈં, કમોબેશ 20 સાલ પેહલે ઈન્હી બાતોં કો દેખતે હુવે ગાલિબન સિને 2000 ઈસવી મેં હમ ને મજલિસ તફતીશે કુતુબો રસાઈલ બનાઈ થી તાકિ મુસન્નિફીન અપની કુતુબ કી શરઈ તફતીશ કરવા સકેં. ❀ અપની તેહરીર મેં ગૈર મોહતાત અલ્લાઝ કા ઈન્તેખાબ, દિલી જઝબાત કી તાઈદ ન હોને કે બા વુજૂદ આજિઝી પર મુશ્તમિલ ફિકરાત લિખના ઔર ઝૂટી મુબાલગા આરાઈ સે કામ લેના આખેરત મેં ગિરફત કા સબબ બન સકતા હૈ. હમારે બુતુગાંનિ દીન ﷺ અલ્લાઝ કે ઈસ્તમાલ મેં બહુત મોહતાત હોતે થે, ઈહયાઉલ ઉલૂમ કી તીસરી જિલ્દ મેં હૈ : હઝરતે સૈયદના મૈમૂન બિન અબૂ શબીબ رضي الله تعالى عنه ફરમાતે હૈં : મેં બૈકા ખત લિખ રહા થા કિ એક હર્ફ પર આ કર રુક ગયા કિ અગર યેહ લફઝ લિખ દેતા હૂં તો ખત ખૂબ સૂરત તો હો જાએગા લેકિન ઝૂટ સે દામન નહીં બચા સકૂંગા. ફિર મેં ને વોહ લફઝ ઘોળને કા અઝમ કર લિયા કિ ભલે મેરા ખત ખૂબ સૂરત તો ન હો મગર મેં યેહ લફઝ નહીં લિખૂંગા. (ઈહયાઉલ ઉલૂમ, 3/169) યેહ તો હમારે બુતુગાંનિ દીન ﷺ કી તેહરીર મેં એહતિયાતે થી લેકિન આજ કલ કે બાઝ મઝામીન ઔર આર્ટીકલ્સ મેં સચ ઔર ઝૂટ કી પરવાહ નહીં કી જાતી, ઐસા લિખને સે બેહતર હૈ કિ ઈન્સાન કલમ રખ દે. ❀ નાત શરીફ, મનકબત ઔર નઝમ વગૈરા લિખને મેં મઝીદ એહતિયાત કી હાજત હૈ કયૂંકિ ઈસ મેં કલામ કા વઝન બરાબર રખને, રદીફ વ કાફિયા નિભાને કે લિએ કઈ દફઆ ગૈર શરઈ યા ગૈર મોહતાત અશઆર ભી મુરત્તબ હો જાતે હૈં, લેહાઝા સલામતી વ આફિયત ઈસી મેં હૈ કિ જો મઝબૂત આલિમે દીન, ફન્ને શાઈરી મેં માહિર ઔર ઝખીરએ અલ્લાઝ કા હામિલ ન હો વોહ હમ્દો નાત વગૈરા મન્ઝૂમ કલામ મુરત્તબ કરને કી કોશિશ ન કરે. ઈસ મૈદાન મેં બળે બળે શોઅરા જિન મેં નાત ગો શાઈર ભી શામિલ હૈં ઉન્હોં ને ઠોકરેં ખાઈ હૈં ઔર ઐસી ઐસી શરઈ ગલતિયાં ઘોળ કર દુન્યા સે રુખ્સત હુવે હૈં કિ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ લિખને વાલોં ને ઈન કી મિસાલેં તક લિખી હૈં કિ ફુલોં ઇતના બળા શાઈર થા, ઇતને ઇતને કલામ લિખે, નાતેં ભી કહીં મગર યેહ યેહ ગલત બાત લિખ ગયા. ❀ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ મેરી તમામ તેહરીરોં કી શરઈ તફતીશ હોતી હૈ યહાં તક કિ મેં એક પેમ્ફલેટ ભી લિખતા હૂં તો ઈસ કી ભી શરઈ તફતીશ કરવાતા હૂં, અશઆર લિખૂં તો ઈન કી શરઈ ઔર ફન્ની દોનોં કિસ્મ કી તફતીશ કરવાતા હૂં.

અલ્લાહ કરીમ હમેં તેહરીર મેં હુબ્બે જાહ વ રિયાકારી ઔર શરઈ વ અખ્લાકી ગલતિયોં કી આફતોં સે બચાએ ઔર સિર્ફ વોહી બાત લિખને કી તૌફીક અતા ફરમાએ જો ઈસ કો રાઝી કરને કા સબબ બને. اٰمِيْن بِحَا۟رِ النَّبِيِّ الْاَمِيْن صَلَّی اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

દીને ઈસ્લામ કી ખિદમત મેં આપ ભી દાવતે ઈસ્લામી ઈન્ડિયા કા સાથ દીજિએ ઔર અપની ઝકાત, સદકાતે વાજિબા વ નાફિલા ઔર દીગર મદની અતિથ્યાત (Donation) કે ઝરીએ માલી તમાવુન કીજિએ !

આપ કે ચન્દ કો કિસી ભી જાઈઝ, દીની, ઈસ્લાહી (Reformatory), ફલાહી (Welfare) ખેર પ્વાહી ઔર ભલાઈ કે કામ મેં ખર્ચ કિયા જા સકતા હૈ